

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

«НАТАТКІ НА ПАЛЯХ»

XVIII-га

■ Сёння завяршаецца «Лістапад». На час, калі нумар газеты здаваўся ў друк, мы яшчэ не ведалі імёнаў тых, хто атрымае прэстыжныя ўзнагароды Мінскага міжнароднага. Але ўжо а 17-й у сталічным Палацы Рэспублікі адкрыецца таямніца кінафоруму. А ў нумары — першыя ўражанні і высновы, якія зрабіў карэспандэнт «Культуры», наведваюшы шэраг фестывальных мерапрыемстваў. ■

С. 2 — 3.

СТРАСЦІ ПА ПРЭМІІ: КАРЭКТЫВЫ ДЛЯ НАЦЫЯНАЛЬнай ТЭАТРАЛЬнай

■ Не страчваецца інтарэс, працягваюць кіпець страсці і дыскусіі па канцэпцыі і выніках Першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Гэтая актуальная тэма сабрала за «круглым сталом» у нашай рэдакцыі тэатральных рэжысёраў, крытыкаў, членаў журы і адказных за яе правядзенне. ■

С. 7 — 10

«ПЕРАХОДНЫ ПЕРЫЯД» ПАЛАЦА КУЛЬТУРЫ

■ Ліст у рэдакцыю з шаснаццацю подпісамі вызначыў кірунак чарговай «праблемнай камандзіроўкі» карэспандэнта «К». ■

С. 4 — 5

ЕўрАзЭС: перспектывы ў Мірскіх сценах

Поруч з актыўным удзелам Беларусі ў эканамічных міждзяржаўных аб'яднаннях імкліва развіваецца і супрацоўніцтва з краінамі — партнёрамі ў сферы культуры. Яскравым сведчаннем гэтага стала III Пасяджэнне Савета па культуры пры Інтэграцыйным камітэце ЕўрАзЭС, што адбылося ў Мірскім замку з удзелам прадстаўнікоў кіраўніцтва міністэрстваў культуры Беларусі, Расіі, Казахстана, Кыргызстана і Таджыкістана.

Як адзначыў намеснік Генеральнага сакратара ЕўрАзЭС Мурат Мусатаеў, эканамічная прастора ствараецца для таго, каб развіваць стасункі між народамі, у тым ліку і ў сферы культуры, што ў выніку мусяць зняць бар'еры на шляху да культурнай інтэграцыі. Па яго словах, галоўным прыярытэтам ЕўрАзЭС з'яўляецца менавіта сацыяльная

сфера. Урадамі краін чакаецца ўзгадненне больш чым 70 міжнародных дакументаў для поўнага запуску еўразійскага эканамічнага саюза. Шэраг з іх будзе непасрэдна датычыцца і культуры.

Значным крокам у гэтай справе стаў разгляд у рамках III Пасяджэння праекта пагаднення аб супрацоўніцтве дзяржаў —

членаў ЕўрАзЭС у сферы культуры. Дадзенае пагадненне, на думку намесніка міністра культуры нашай краіны Віктара Кураша, дасць магчымасць паглыбіць супольную працу. Па словах намесніка міністра культуры Расійскай Федэрацыі Паўла Харашылава, пад час закрытага для прэсы пасяджэння былі разгледжаны, у тым ліку, і найбольш актуальныя пытанні ў сферы развіцця культуры краін еўразійскай эканамічнай супольнасці. Ён падкрэсліў, што кантэкст эканомікі павінен паспрыяць ажыццяўленню новага алгарытму развіцця культуры.

Як адзначыў Віктар Кураш, асобная размова ў рамках пасяджэння датычылася Фэстывалю культур краін ЕўрАзЭС, які вырашана правесці ў наступным годзе ў Кыргызстане. У прыватнасці, разглядалася канцэпцыя творчага форуму. На думку Віктара Кураша, надзвычай важна, каб фестываль быў не проста канцэртам нацыянальных калектываў, але і меў пэўны тэматычны характар, разнажанравасць. Да прыкладу, у яго рамках плануецца ладзіць не толькі канцэрты, але і конкурсы маладых мастакоў, кінапаказы.

Адзначым, што чарговае, чацвёртае па ліку пасяджэнне Савета па культуры пры Інтэграцыйным камітэце ЕўрАзЭС запланавана на першае паўгоддзе 2012-га і адбудзецца ў Бішкеку.

Канстанцін АНТАНОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Мультипраект Багдановіча

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася прэзентацыя рэспубліканскага мультипраекта “Вянок Максіму”, які прысвечаны 120-годдзю з дня нараджэння класіка айчынай літаратуры Максіма Багдановіча.

Пад час мерапрыемства быў прадстаўлены шэраг асобных праектаў. Першы і, бадай, галоўны з іх — рэспубліканская мастацкая выстаўка, дзе экспануюцца каля 70 твораў жывалісу, графікі і фота беларускіх аўтараў. Таксама тут прадстаўлены работы з фондаў Літаратурнага музея Максіма Багдановіча, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і з асабістых калекцый мастакоў.

Як заўважыў пад час адкрыцця мультипраекта кіраўнік галерэйна-выставачна-

га аддзела НББ Фёдар Ястраб, выстаўка павінна яшчэ раз засведчыць геніяльнасць Максіма Багдановіча, нагадаць пра яго ўнікальнасць і значнасць не толькі для айчынай літаратуры, але і для ўсіх беларусаў.

Яшчэ адна выстаўка, што экспанавалася ў сценах НББ і ўяўляе асаблівую цікавасць для наведвальнікаў, — фотабіяграфічная. Тут упершыню дэманструюцца сабраныя разам 48 фотаздымкаў, на якіх адлюстраваны бацькі, сваякі і сябры паэта, а таксама мясціны, звязаныя з ягоным жыццём.

На яшчэ адной юбілейнай кніжнай выстаўцы — “І зорка гарыць, і не вяне вянок...” — прадстаўлена больш за 200 дакументаў. Гэта кнігі з твораў беларускага класіка, літаратура пра ягонае жыццё і творчасць.

Таксама пад час мерапрыемства прэзентавалася мультымедыйнае выданне “Паэт красы і гармоніі”, падрыхтаванае супра-

цоўнікамі НББ сумесна з Музеям Максіма Багдановіча. На электронным дыску, які, дарэчы, мог набыць любы ахвотны адрозна ўваходзе ў галерэю “Лабірынт”, прадстаўлена шмат тэкставай, графічнай і гукавой інфармацыі пра жыццё і творчасць класіка.

Яшчэ адной навіной мерапрыемства сталася паведамленне пра тое, што выдавецтва “Беларуская энцыклапедыя” імя Петруса Броўкі падрыхтавала да друку энцыклапедыю “Максім Багдановіч”. У працы над ёй прымаў удзел вялікі творчы калектыв — больш за 50 аўтараў, якія напісалі прыкладна дзве тысячы артыкулаў. Энцыклапедыя, што ўжо здадзена ў друку, мае багаты фактаграфічны матэрыял і, безумоўна, будзе цікавай кожнаму, хто даследуе творчасць класіка беларускай літаратуры ды ўлюбёны ў паэтычнае слова Максіма Багдановіча.

Ю.Ч.

Навуковыя кантэксты

Сярэдзіна лістапада вызначаецца адразу трыма навуковымі падзеямі, тэматыка якіх шчыльна звязана са сферай культуры.

VII Міжнародныя кнігазнаўчыя чытанні “Бібліятэкі і палітыка адкрытага доступу да інфармацыі і ведаў” прайшлі 10 — 11 лістапада ў канферэнц-зале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, іх арганізатарамі выступілі Міністэрства культуры краіны, Бібліятэчная асамблея Еўразіі, Беларуская бібліятэчная асацыяцыя, сама НББ, Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж”. У рабоце канферэнцыі прынялі ўдзел звыш 300 дэлега-

таў з нашай краіны, а таксама з Расіі, Украіны, Літвы і Швейцарыі.

На пленарным і секцыйным пасяджэннях былі акрэслены шляхі ўдасканалення заканадаўчай базы і сістэмы рэгулявання ў галіне адкрытага доступу да ведаў, аховы інтэлектуальнай уласнасці, стварэння электронных бібліятэк і архіваў, навуковага і кадравага забеспячэння інавацыі. У прыватнасці, як адзначыў на адкрыцці Чытанняў міністр культуры нашай краіны Павел Латушка, для захавання нацыянальнай культуры, духоўнага развіцця грамадства наспела неабходнасць распрацоўкі міжведамаснай праграмы падтрымкі і развіцця чытання, а таксама стварэння нацыянальнай электроннай бібліятэкі.

Тым часам Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Традыцыі і сучасны стан культуры і мастацтваў” прайшла 10 — 11 лістапада ў Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. У ёй прынялі ўдзел звыш 170 навукоўцаў, спецыялістаў сфер культуры і адукцыі з краін СНД, Балтыі, Польшчы і Румыніі. Яны абмеркавалі пытанні ролі навуковых даследаванняў у галіне архітэктуры, выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, тэатразнаўства, музыкі, кіно, актуальныя праблемы вывучэння этнакультурных традыцый.

Канферэнцыя ж “Насельніцтва Беларусі і сумежных рэгіёнаў у сярэдзіне — 2-й палове I тыс. н.э.” пройдзе 16 — 18 лістапада ў Нацыянальным гістарычным музеі. У ёй прымуць удзел больш за 50 спецыялістаў з Беларусі ды іншых славянскіх краін.

Ваяж літаратараў па краіне

У бліжэйшых нумарах

Члены грамадскай арганізацыі “Саюз пісьменнікаў Беларусі” выправіліся ў паездкі па Мінскай і Магілёўскай абласцях, што арганізаваны ў выкананне Даручэння Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі, дадзенага ім пад час сустрэчы з літаратарамі.

За чатыры дні пісьменнікі паспелі завітаць у Слуцкі, Салігорскі, Маладзечанскі, а таксама Шклоўскі, Бялыніцкі і Магілёўскі раёны, дзе азнаёміліся з гарадской і сельскай інфраструктурамі, устаноўмі культуры і адукцыі, спартыўна-забаўляльнымі цэнтрамі... Вялікае ўражанне на ўдзельнікаў падарожжа зрабілі сустрэчы з працоўнымі калектывамі сацыяльных аб'ектаў аграгарадкаў “Александрыя” і “Казловічы”, Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.Куля-

шова, Маладзечанскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.К. Агінскага і Мінскага абласнога кадравага вучылішча, Спартыўна-забаўляльнага цэнтра Маладзечна...

Нашы спецыяльныя карэспандэнты разам з пісьменнікамі таксама пабывалі ў гэтых рэгіёнах Беларусі. Уражанні ад сустрэч літаратараў з жыхарамі гарадоў і вёсак Міншчыны ды Магілёўшчыны яны падзяляць у бліжэйшых нумарах “К”.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БЕЛТА

Спецыяльны прыз Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За захаванне і развіццё традыцый духоўнасці ў кінамастацтве”, які сёлета прысуджаны народнаму артысту СССР, народнаму артысту Украіны Багдану Ступку, міністр культуры нашай краіны Павел Латушка перадае Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму Паслу Украіны ў Беларусі Віктару Ціханаву.

Фотаімгненні фэсту

На “чырвонай дарожцы” Мінскага міжнароднага кінафэстывалю “Лістапад” — народны артыст Беларусі Уладзімір Гасцюхін і актрыса Ала Проліч.

Старшыні фэстывалю Генадзь Давыдзька і народны артыст СССР, народны артыст Беларусі Расціслаў Янкуўскі з традыцыйнай “галеркай на удачу”.

Дэкан факультэта экраннага мастацтваў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, сцэнарыст Павел Іванов (першы злева) і народны артыст Беларусі, рэжысёр Аляксандр Яфрэмаў (першы справа).

Удзельнікі “Dragon Forum” навучаліся дакументалістыцы ў залах сталічнага “Цэнтра-відэа”.

Старшыня журы асноўнага конкурсу ігравых фільмаў Актан Арым Кубат.

Журы асноўнага конкурсу дакументальнага кіно “Лістапада-2011”.

Старшыня журы “Лістападзіка” Уладзімір Грамацікаў на “чырвоной дарожцы”.

Пад час ўрачыстай цырымоніі адкрыцця форуму.

Рэжысёра стужкі-адкрыцця фестывалю Андрэя Звягінцава “атакавалі” журналісты.

Фота Юрыя ІВАНОВА і Аляксандра ДЗМІТРЬЕВА

3 5 па 12 лістапада ў сталіцы Беларусі — галоўная падзея айчыннага кінагода. XVIII Мінскі міжнародны фестываль “Лістапад” сабраў больш чым 70 стужак з 35 краін свету, фільмы прадстаўлялі каля 200 кінамастаграфістаў, некалькі тысяч аматараў самага папулярнага мастацтва наведала пяць конкурсных пляцовак... У той час, калі гэты нумар “К” падпісваўся ў друк, пераможцы ўсіх пяці конкурсных праграм “Лістапада-2011” былі яшчэ не вядомыя. Аднак, дзякаваць богу, традыцыйны фармат “фестывалю фестывалю” дазваляе не засяроджвацца адно на выніках творчага спаборніцтва. Тым больш, праграма фэсту і гэтым разам аказалася надзвычай разнастайнай, таму поўны спіс прызоў і ўзнагарод сёлетняга “Лістапада” чытач знойдзе ў наступным нумары “К”. Мы ж прапануем азнаёміцца са штотдзённым фестывальным жыццём, якім яго ўбачыў карэспандэнт нашай газеты.

“Лістапад-шоу”

Як аб’яднаць “кіно” і “фестываль” у кінафестываль?

На сцэне — легенды

Галоўнай падзеяй першага дня кінафэсту стала ўрачыстая цырымонія яго адкрыцця, якая прайшла ў Вялікай зале Палаца Рэспублікі. Папярэднічала ёй фестывальная “чырвоная дарожка”, што праводзілася на “Лістападзе” ў другі раз і, відаць, стане яшчэ адной традыцыяй. Сёлета арганізатарам відавочна пашанцавала з надвор’ем: госці і гаспадары кінафоруму пад апладысменты заўзятараў прайшлі да Палаца Рэспублікі пад залацістымі промнямі заходу сонца. Але сапраўдным пачаткам свята стала ўручэнне спецыяльнага прыза Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі “За захаванне і развіццё традыцый духоўнасці ў кінамастацтве”, які прызначаўся сёлета народнаму артысту СССР, народнаму артысту Украіны Багдану Ступку. На жаль, сам артыст, як і паведамлялася раней, у Мінск прыехаць не змог, таму высокую ўзнагароду з рук міністра культуры краіны Паўла Латушкі прыняў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Украіны ў Беларусі Віктар Ціханаў.

Не менш ярскім момантам адкрыцця “Лістапада-2011” стала з’яўленне на сцэне Кахі Каўсадзе — легенды савецкага і грузінскага кіно ды тэатра. Стужкі з ўдзелам акцёра неаднойчы прадстаўляліся ў конкурсе форуму, але наведваў Мінск ён толькі гэтым разам з нагоды выхаду дакументальнай карціны сваёй суайчынніцы Наны Джанелідзе “А ці ёсць там тэатр?”, што распаўвадае пра няпросты лёс артыстычнага роду Каўсадзе. На другі дзень фэсту адбыўся вельмі эмацыйны паказ стужкі, дзе мінскія прыхільнікі творчасці акцёра атрымалі магчымасць пагутарыць з ім. (Падрабязна пра творцу — у эксклюзіўным інтэрв’ю “К” на стар. 11.)

Сама сёлетняя цырымонія адкрыцця “Лістапада” вылучалася відавочнай прастатой і сціпласцю, як бы падкрэсліваючы, што з’яўляецца толькі прэлюдыяй да галоўнага, што павінен дарыць кінафестываль, — конкурснага паказу і сустрэч з кінамастаграфістамі. Відавочна, пастановачная група ўрачыстасці намагалася зрабіць яе падобнай да адкрыцця “вялікіх” фестывалю кшталту Канскага ці Берлінскага: стыльнай і засяроджанай на кіно. Суправаджала свята вядомая мінская трупка “D.O.S.Z.K.I”, чые харэаграфічныя нумары сталі добрай асновай, на якую нанізаны ўсе практольныя элементы цырымоніі: прадстаўленне членаў журы, конкурсных фільмаў і ўласна абвясчэнне фестывалю адкрытым. Дарэчы, апошні пункт праграмы цырымоніі адкрыцця прайшоў гэтым разам без удзелнікаў і гасцей фэсту на сцэне, але з традыцыйным кі-

немаатаграфічным “разбіваннем талеркі” старшынямі “Лістапада” — Расціславам Янкоўскім і Генадзем Давыдзькам.

Прастора віртуальная і рэальная

Конкурсныя і пазаконкурсныя праграмы фэсту складаліся з большага з нестандартных, аўтарскіх, часам эксперыментальных, стужак, значная колькасць якіх, аднак, дакладней за галівудскія атракцыёны праяўляла адчуванне нашага часу. “Лістападаўскія” карціны ў гэтым годзе вылучала трапнасць аўтарскага пасылу, актуальнасць тэмы і мастацкая своеасаблівасць. Зрэшты, традыцыйны фармат “Лістапада” як “фестывалю фестывалю” і сёлета спрацаваў на карысць агульнаму ўражанню. Праз прадстаўлены на фэсце ў Мінску зрээ можна было атрымаць больш-менш поўнае ўяўленне аб стане сусветнага кінамастацтва.

Галоўная выснова — калі раней у аўтарскім кіно існавалі пэўныя стыльовыя тэндэнцыі, то цяпер аб гэтым казаць вельмі цяжка. Хоць, зразумела, нейкі агульны кірунак руху вызначыць можна. Ад прадуманай архітэктуры “Алены” канскага ўлюбёнца Андрэя Звягінцава да пераканаўчай дакументальнасці “Міхэля” аўстрыйскага дэбютанта Маркуса Шляйнзэра — рознымі метадамі, але рэжысёры пакалення 2000-х відавочна спрабуюць зрабіць свае стужкі максімальна набліжанымі да першапачатковай сутнасці кінамастацтва. Канструяванне рэчаіснасці, якое імкнецца да максімальнага падобнаства з нашым светам, — шлях, абраны большасцю рэжысёраў карцін “Лістапада-2011”. Пры гэтым штучнасць, тэатральнасць, спецэфекты, якія доўга былі ў арсенале аўтарскага кіно, адыходзяць на другі план, або, як у “Алене”, добра схаваныя ад глядацкага вока.

Выключэнне — віртуальная прастора, “іншая рэальнасць” лічбавага сусвету: з ёй сутыкаюцца героі, альбо ў ёй адбываюцца падзеі стужак. Калі меркаваць па сёлетняй праграме “Лістапада”, Інтэрнэт як універсальная з’ява вельмі прыцягвае новую генерацыю рэжысёраў. Але асэнсаванне яе адбываецца ўсё роўна ў кантэксце чалавечых узаемаадносін — гэта значыць, наступстваў, якія нясе Сусветнае павуцінне для грамадства.

Самай ярскай стужкай “Лістапада” на гэтую тэму стала польская карціна Яна Камасы “Чат самазабойцаў”, дзе звыклай і прывабнай для сучаснага глядача кінамавай даследуецца актуальная праблема інтэрнэт-залежнасці. А вось у фільме “Ці ты тут?” галандца Дэвіда Вербека віртуальная прастора з’яўляецца толькі пасрэдным паміж жывымі людзьмі. Дарэчы, пасля прагляду гляда-

чы фэсту мелі магчымасць задаць свае пытанні тым аўтарам стужак, якія прыехалі ў Мінск, і гэтым наведвальнікі фестывальных пляцовак сапраўды актыўна карысталіся. Жывую гутарку Інтэрнэт, відавочна, замяніць не ў стане.

Фаварыт — камедыя

Асноўны конкурс ігравыя кіно “Лістапада”, таксама па традыцыі, складаюць стужкі з краін, якія маюць набліжаны да беларускага гістарычны вопыт. Але калі яшчэ некалькі гадоў таму аўтары з краін постсацыялістычнай прасторы спрабавалі апісваць змены ў сваім грамадстве, адлюстравачы на экране лёсавызначальныя моманты і постаці нацыянальнай гісторыі, то цяпер кінамаста-

які мае і лічбавы праектар, і класічнае абсталяванне для праекцыі зыходзячай з ужывання кінаплёнкі. Тым не менш, 166 месцаў — відавочна замала для фестывалю, які праходзіць у двухмільённым горадзе. Справа не толькі ў тым, што аншлаг на некалькіх сеансах не дазволіў трапіць на прагляды многім ахвотным, — малая зала не адпавядае канцэпцыі гарадскога кінасвята, якое павінна ўключыць у сваю арбіту як мага больш жыхароў беларускай сталіцы.

Тэндэнцыя запоўненасці залаў “Лістапада-2011” сведчыць, што глядачы наведвалі не фестываль сам па сабе, а жадалі ўбачыць канкрэтныя стужкі, добра прарэкламаваныя тэлеканаламі.

фісты ўсё часцей звужаюць тэму да адносінаў у канкрэтнай сям’і. Фільмы расіяніна Мурада Ібрагімбаева “І не было брата лепш” ды паляка Антоні Краўзе “Чорны чацвер” спрабуюць дэманстраваць гістарычныя падзеі праз лёсы канкрэтных людзей. Іншыя кінамастаграфісты ўзнімаюць балючыя сацыяльныя пытанні аспародкавана, з дапамогай паказу ўнутрысямейных канфліктаў, як у славацкай стужцы “Дом” Зузаны Ліёвай, харвацкай “Толькі між намі” Райка Грліча, сербскай “Белы-белы свет” Алега Ноўкавіча.

Асобным нумарам “лістападаўскай” праграмы выступала грандыёзнае — паводле пастаўленай (і дасягнутай) мэты ды працягласці — “Шапіто-шоу” расійскага рэжысёра Сяргея Лобана. Адна з нешматлікіх камедый у праграме “Лістапада-2011”, карціна стала самай прыцягальнай для маладога мінскага глядача — на адзіны паказ стужкі было цяжка трапіць нават акрэдытаваным журналістам і гасцям фестывалю. Аднак гэты паказ стаўся ў нейкай ступені знакавым, бо самая папулярная карціна конкурснай праграмы сёлетняга “Лістапада” прыныццова адрознівалася ад астатніх сваёй тэатральнасцю, адсутнасцю мастацкіх прэтэнзій і... відовішчасцю, такой рэдкай у свеце сучаснага фестывальнага кіно. Таленавітыя аўтары, якія выйшлі са знакамітай некалі на ўвесь СССР тэлевізійнай перадачы “Да 16 і старэйшым”, прадставілі канцэптuallyны погляд на нашу цывілізацыю і адносіны між людзьмі ў яе межах. “Шапіто-шоу”, якое дэманструецца цягам амаль чатырох гадзін з антрактам, толькі прыцягнула ўвагу прэстыжных кінафорумаў, па сутнасці, не будучы з’явай высокага мастацтва. Для “Лістапада-2011” карціна стала вяршыняй глядацкай увагі.

Па-за зонай дасягальнасці

Ад фестывалю “для ўсіх” да фестывалю для кінаману — відавочна, у такім кірунку апошнія два гады ідзе эвалюцыя праграм “Лістапада”. Гэтую тэндэнцыю ярска ілюструе перамяшчэнне галоўнай конкурснай пляцоўкі: з кінатэатра “Кастрычнік” тры гады таму “Лістапад” пераехаў у Дом кіно, які ў два разы меншы па памерах, сёлета ж галоўнай залай стаў “Цэнтральны”. Выбару арганізатары не мелі: гэты кінатэатр адзіны ў беларускай сталіцы,

Зразумела, што Мінскі міжнародны кінафестываль — з’ява куды больш аб’ёмная, каб змясціцца ў межах адной публікацыі, тым больш, напісаная яшчэ да фіналу мерапрыемства. Па-за яе ўвагай засталіся вынікі дакументальнай і дзіцячай праграм “Лістапада-2011”, асобнага аналізу патрабуе ігравая секцыя фэсту. Відавочна, што арганізацыйныя вынікі фестывалю таксама павінны быць разгледжаны больш уважліва. Гэтым, а таксама іншым пытанням, якія ўзніклі пад час сёлетняга свята кіно, “К” мяркуе прысвяціць шэраг публікацый.

Антон СІДАРЭНКА

Не так даўно ААТ “Полацк-Шкловалакно” ініцыявала перадачу свайго Палаца культуры на баланс гарадскіх улад. Мэрыя ахвотна пагадзілася, і кансэнсус хутка быў дасягнуты. Але... Супраць гэтага рашэння аднадушна выступіў калектыў палаца.

Паводле “літары закону”, голас супрацоўнікаў не мае юрыдычнай вагі. Але калі зірнуць на праблему шырэй — прычым не толькі ў маральным аспекце, але і ў чыста прагматычным, — вымалёўваецца зусім іншая сітуацыя. Бо Палац культуры — не проста “аб’ект уласнасці”. Гэта не толькі сцены, мяккія крэслы і мікшарны пульт. Гэта, перадаўсім, тая каманда, якая зрабіла ўстанову запатрабаванай і проста любімай жыхарамі Полацка ды вывела яе калектывы папраўдзе на міжнародную арбіту.

Пад лістом, дасланым на адрас рэдакцыі “К”, — 16 подпісаў, дзе побач з прозвішчам пазначаны стаж спецыяліста ў культуры горада. Тэрміны — унушальныя: ад 10 і да 35 гадоў! Чым матываваны гэты неспакой? І як зберагчы нервовыя клеткі сапраўдных рупліўцаў выключна для творчых хваляванняў? Па адказы на гэтыя пытанні карэспандэнт “К” скіраваўся ў Полацк.

“У Полацку нас ведаюць усё!”

Выпраўляючыся ў камандзіроўку, запытаў мастацкага кіраўніка Палаца культуры Ірыну Пятровіч, як знайсці патрэбны адрас. “Спытайце ў першага сустрачнага, і ён вам падкажа, — адказала яна. — У Полацку нас ведаюць усё”. Спрацавала!

пазбежна ў тым выпадку, калі гаворыш з людзьмі, якія давалі сваю “неабьякавасць” не красамоўным словам, але штодзённай працай.

Рэзюмэ іх пазіцыі можна выказаць лаканічна: перадача палаца на муніцыпальны баланс прывядзе да яго заняпаду. Адкуль такая выснова і чым яна матывавана?

— Нашаму прадпрыемству палац патрэбны разоў мо пяць на год для правядзення ўласных мерапрыемстваў, — кажа Людміла Проп. — І мы гатовы ў такіх выпадках арандаваць залу за свае сродкі...

Натуральна, гэта куды танней, чым утрымліваць ладны будынак з яго штатам — і, у дадатак, плаціць камунальныя паслугі, якія налічваюцца па дарагіх, “вытворчых”, тарыфах. Няўмольны рыначны прагматызм прымушае пазбаўляцца ад “няпрофільных актываў”. Зрэшты, не проста пазбаўляцца, але перадаваць з рук у рукі тым, для каго яны самыя што ні ёсць “профільныя”.

Па словах Ірыны Пятровіч, рэальны заробак супрацоўнікаў і сапраўды мае зменшыцца — прыкладна на 20%. Але ж зусім не гэта стала прычынай іх абурэння (у тэксце ліста такая тэма ўвогуле не фігуруе): работнікі культуры баяцца страціць свае напачаваны дзесяцігоддзямі набыткі.

Значны адбітак на ўспрыняцце “творчым актывам” адміністрацыйных рэформ наклала слова “селекцыя”, прамоўленае кімсьці з прадстаўнікоў мясцовай улады пад час шматлікіх дыскусій. І прамоўленае, адзначым, з пыталнікам: маўляў, можа, ёсць сэнс абраць з двух тыпалагічна тоесных калектываў адзін?

куды лягчэй, а вось для таго, каб разваліць, ніякіх намаганняў увогуле не патрэбна. Адпаведна, крокі ў гэтым напрамку могуць быць незваротнымі.

Зрэшты, як запэўніла галоўны спецыяліст аддзела культуры гарвыканкама Юлія Аўчыннікава, змена ўласніка Палаца культуры не прадугледжае ніякіх “рэвалюцыйных” рэформ у яго сценах: іх “насельнікі” прадоўжаць працаваць у сваім рытме ды на ўласных рэпетыцыйных пляцоўках. Праўда, да іх далучацца і некаторыя калектывы, якія цяпер маюць “муніцыпальнае падпарадкаванне”.

Панацэя

ад “фактару недаверу”

Яно і не дзіва: лік удзельнікаў раскватараваных у палацы клубных аб’яднанняў дасягае 800 чалавек, а гэта кожны соты палачанін, не кажучы ўжо пра гледачоў усіх пакаленняў і густаў.

Цэнтр Еўропы знаходзіцца, як вядома, на полацкім праспекце Францыска Скарыны, а вось Цэнтр культуры цэнтра Еўропы — менавіта згаданы гмах па вуліцы Юбілейнай. Балазе і ў творчым і ў матэрыяльна-тэхнічным плане ён адпавядае еўрапейскім “стандартам”... Гэта — адна з прычын такога безапеляцыйна-пачэснага статусу. Другая — поўная адсутнасць канкурэнтаў. Але пра гэта — ніжэй...

Ці не кожную афішную тумбу Полацка сёння ўпрыгожвае каляровая рэклама спектакля адной з яго культурных візітовак — тэатра танца “Прэм’ер-Спонайд”. Кіраўнік ансамбля з “заслужаным” статусам Вераніка Навіцкая нават не сумняецца, што зала на 650 месцаў будзе паўноткай: збіраць аншлагі “Прэм’еру...” ужо не прызвычайвацца. У яго актыве — выступленні на самых прэстыжных пляцоўках краіны, уключна з Палацам Рэспублікі і Летнім амфітэатрам у Віцебску, а таксама мноства паспяховай замежных гастролей.

Тым часам “класічныя” калегі “Прэм’ера” — балетнікі з ансамбля “Фартуна” — актыўна рыхтуюцца да ўдзелу ў Чэмпіянаце свету па балетных танцах у Германіі, што пройдзе 26 лістапада. Артыстам, якія маюць аматарскі статус, давадзецца супернічаць з прафесіяналамі, і ўжо адно гэта для “Фартуны” — вялікі гонар... Як, зрэшты, і для іх роднай установы ды роднага горада ў цэлым.

І таму вельмі шкада, што кіраўнікі згаданых калектываў рупяцца не толькі пра творчыя вынікі. Галоўная прычына іх галаўнога болю сёння мае зусім іншы характар.

У кабінэце Ірыны Пятровіч сабраўся ці не ўвесь “творчы актыв” Палаца культуры. Спаяны за доўгія гады сумеснай працы касцяк прафесіяналаў адчувае і мысліць нібы ва ўнісон. Гутарка атрымалася шчырая, прынцыповая, эмацыйная, што не-

Палац культуры ў Полацку. Дык усё ж — “за пазухай” ці ў свабодным плаванні?

ў айсбергу

нявыкарыстаных
магчымасцей

Пытанне селекцыі

Як паведамлі карэспандэнту “К” у аддзеле культуры Полацкага гарвыканкама, паразуменне па пытанні перадачы палаца ўжо дасягнута. Прадпрыемства мае намер аддаць, муніцыпалітэту ахвотна бярэ... Рашэнне прынята, і справа толькі — за афармленнем дакументаў ды іншымі юрыдычнымі фармальнасцямі.

Пазіцыю цяперашняга ўласніка Палаца культуры зразумець не цяжка. І, у пэўнай меры, яна падаецца лагічнай. Як адзначыла намеснік генеральнага дырэктара ААТ “Полацк-Шкловалакно” Людміла Проп, само прадпрыемства мае зусім іншую спецыялізацыю, чым культурна-адпачынавая дзейнасць. Яго прызначэнне — вырабляць, уласна, шкловалакно, забяспечваючы горад ладнай доляй падаткаў. Тым больш, палац даўно ўжо вырастае са “штонікаў” ведамаснай самадзейнасці — ён служыць не канкрэтнаму заводу, а ўсяму Полацку. Іншая задача, іншыя маштабы, іншыя сродкі...

Перадача ўстаноў культуры з ведамаснага балансу на муніцыпальны — гэта тэма для асобнага артыкула і, паверце, — вельмі праблемнага. Бо часам такія ўстановы для ўласніка — бы спісаная торба. Давёўшы свой “агмень культуры” ледзь не да аварыйнага стану, сёе-тое прадпрыемства “нічога сумняшся” ад яго адхрышчаецца, звальваючы адказнасць за далейшы лёс “падкідыша” на чужыя плечы.

Але Палац культуры “Полацк-Шкловалакно” — зусім не той выпадак. Перш чым аддаць яго гораду, уласнік нават пагадзіўся выканаць за свой кошт пэўныя рамонтныя работы. “Зрэшты, не вельмі істотныя”, — удакладнілі ў аддзеле культуры гарвыканкама. З той проста прычыны, што стан гэтай установы асаблівага рамонтнага ўмяшальніцтва і не патрабуе: яго можна лічыць бадай узорным.

Што зменіцца для калектыву Палаца культуры пасля перадачы апошняга ў гарадскую ўласнасць? Заробак? Умовы працы? Фінансаванне творчых ініцыятыў?

На думку мастацкага кіраўніка “Прэм’ера...” (якой тая самая “селекцыя” асабіста ніякім чынам не пагражае), разнастайнасць калектываў — гэта яшчэ і разнастайнасць падыходаў да справы. І калі яна зменшыцца, полацкая культура пабяднее. Прычым гутарка — нават не толькі пра канкурэнцыю і здаровы дух спаборніцтва, а пра тое, што розныя творчыя суполкі ставяць перад сабой розныя задачы.

— Мы ад пачатку рыхтуем дзяцей да вялікай сцэны і таму іх як след “муштруем”, прывіваем пачуццё адказнасці, — кажа Вераніка Навіцкая. — Але многія бацькі дбаюць зусім не пра вынікі і аддаюць дзяцей на танцы для забавы і “агульнага развіцця”. Дык чаму ж у палачан не павінна быць права выбару?..

Адпаведна, пытанне “селекцыі” патрабуе надзвычайнай далікатнасці. Тым больш, кожны спрактыкаваны клубнік ахвотна пацвердзіць: стварыць добры калектыў — гэта вельмі складана. Захоўваць яго —

Гэта звязана з тым, што памяшканні нам сёння вельмі бракуе, — тлумачыць Юлія Аўчыннікава. — Творчыя сілы горада “выраслі” з тых плошчаў, якія яны цяпер маюць у распараджэнні. Мяркуюць самі: у Гарадскім палацы культуры працуе 36 клубных аб’яднанняў, 15 з якіх — са званнямі. Але падкрэслію: “перагружаць” цяперашні палац “Шкловалакна” мы не плануем. І зробім усё, каб размешчаны там калектывы не адчувалі ніякага дыскамфорту і маглі працаваць у сваім звычайным рэжыме...

“Перадача Палаца культуры на бюджэт горада пацягне за сабой немалыя фінансавыя затраты”, — пішуць у сваім лісце супрацоўнікі ўстановы. З гэтым не паспрачаешся. Паводле падлікаў эканамістаў аддзела культуры, яшчэ на пачатку года штогадовае ўтрыманне гэтай установы мела скласці пад мільярд рублёў! Але старшыня Полацкага гарвыканкама Аляксандр Пазняк, які не так даўно знайшоў час для асабістай сус-

трэчы з калектывам “Шкловалакна”, запэўніў, што гэтыя выдаткі горад “пацягне”.

Іншая справа — сродкі “звыш плана”. Яны патрэбны калектывам палаца для стварэння эфектных касцюмаў і канцэртных выездаў за мяжу — на тыя ж конкурсы. Прадпрыемства ў дадзеным выпадку шчодро дапамагала (толькі на касцюмы да ўжо згаданага Чэмпіянату свету па бальных танцах у Германіі было выдаткавана аж 60 мільёнаў рублёў).

Без сумневу, такія сродкі для аддзела культуры — непасільныя. І лішне нават казаць, што скаса-

Ці ёсць рэцэпт для ўпэўненасці ў лёсе?

Здавалася б, на гэтым усе пытанні можна лічыць вырашанымі. Бакі пайшлі насустрач адзін аднаму і знайшлі поўнае паразуменне — ва ўсялякім выпадку, на ўзроўні намераў. Але ўпэўненасці ў далейшым лёсе сваёй справы ў супрацоўнікаў палаца ўсё адно пакуль бракуе. Чаму? Вось цытата з іх ліста ў рэдакцыю “К”: “...Нармальна не функцыянуюць некалькі ўстаноў культуры, якія

няма там аддзяленні школы мастацтваў. Пра звышпраблемны стан адзінага полацкага кінатэатра “Радзіма” мы ўжо пісалі (гл. “К” № 51 за 2010 г.).

Таму і не дзіва, што ўсе буйныя мерапрыемствы аддзела культуры апошнім часам ладзяцца не на ўласных пляцоўках (іх у спраўным стане, лічы, і не засталася), а ў гасціннай зале Палаца культуры “Шкловалакна” — балазе паразумецца калегам удаецца лёгка. Вытлумачальным становіцца таксама і “фактар недаверу” з боку супрацоўнікаў палаца. Як склалася гэтая сітуацыя? Чаму

— Плануем завяршыць яго ўжо налета, да юбілейных мерапрыемстваў у гонар 1150-годдзя Полацка, — распавяла Юлія Аўчыніківа, запэўніваючы, што пра “даўгабуд” у дадзеным выпадку гаворка не вядзецца. — Прычым умовы ў гэтай установе будуць зусім іншыя, чым цяпер: “начынне” залы сучасным абсталяваннем нават запатрабавала карэктарыю архітэктурнага праекта. Горад атрымае папраўдзе ўтульную пляцоўку з добрай акустыкай, ідэальную для камерных імпрэз. І перадусім — для спектакляў нашага Заслужанага калектыву “Тэатр “Пілігрым”...”

Іншая справа — былы Дом афіцэраў. Памеры яго — зусім не камерныя. Сапраўдны палац у самым цэнтры Полацка, які быў збудаваны яшчэ да вайны ў лепшых традыцыях класіцызму, падыходзіць нават для оперных спектакляў, але, натуральна, не ў цяперашнім сваім стане. Каб яго змяніць, касметычнымі работамі не абысціся, а капітальны ремонт такога гмаху — справа вельмі затратная як па сродках, так і па часе.

Тым не менш, Юлія Аўчыніківа распавяла, што праектныя работы на гэтым аб’екце ўжо ідуць поўным ходам. Паводле Комплекснай праграмы, будынак спярша меркавалі поўнацю аддаць пад Музей гісторыі Полацка, але потым было вырашана сумясціць гэтую яго функцыю з іншай — гарадской канцэртнай залы. Тым больш, адна адной яны не супярэчаць, ды і плошчаў там дасталь.

І калі апісаньня вышэй задумы пачнуць адна за адной увасабляцца ў жыццё, калі “непрэзентабельныя” сёння ўстановы “зайграюць” бы інструменты ў зладжанай сімфоніі, паслухмяныя “дырыжорскай палачцы” таленавітага кіраўніка-менеджара, “фактар недаверу” знікне сам сабой. Іншых рэцэптаў ад яго, бадай, і не знойдзеш.

“Мы маглі б зарабляць больш”

Наша гутарка з калектывам Палаца культуры “Шкловалакна” неяк спакваля “спаўзла” на іншую тэму: не “балансавай” прыналежнасці, але эканамічнай эфектыўнасці самой установы. У чарговы раз дэманструючы аднадушнасць сваёй пазіцыі, яе супрацоўнікі ва ўнісон заявілі: мы маглі б зарабляць болей і прагнем гэта рабіць! Ставячы перад самой мэту зрабіцца рэнтабельнымі не на 30%, як сёння (зрэшты, таксама неблагі паказчык!), а хаця б на палову.

Сапраўды, магчымасці росту ў гэтым напрамку тут навідавоку. Аглядаючы памяшканні палаца, звярнуў увагу на дысказалу, забяспечаную як прыемным інтэр’ерам, гэтак і ўсёй належнай тэхнічнай “начынкай”. Выдатнае месца для правядзення дыскацэк, рок-канцэртаў, вачароў “тых, каму яшчэ няма...”. Запытаў, ці часта выкарыстоўваецца гэтая пляцоўка.

Як выявілася, не так і часта. Тут ладзяцца, пераважна, карпаратывы альбо вяселлі. А чаму не рэгулярны дыскацэкі? Бо... Такая пазіцыя ўласніка.

І гэта толькі вяршыня айсберга нявыкарыстаных магчымасцей. “Чаму б не арганізаваць камерцыйныя гастролі таго ж “Прэм’ер-Спонайда” ды іншых нашых калектываў?” — задаючы рытарычнае пытанне супрацоўнікі палаца. Балазе прэзэдэнт ужо быў, і расійскі глядач прыняў тэатр танца на ўра. Але... Як адзначыла Вераніка Навіцкая, тыя гастролі былі зладжаны дзякуючы шырокім кантактам самога тэатра танца.

Калектыў Палаца культуры дружна фармулюе праблему: нам патрэбны зольны і кампетэнтны прадзюсар. Паўжартам нават прагучала прапанова абвясціць конкурс на замашчэнне гэтай вакантнай пасады праз старонкі “К”.

Чаму пасада вакантная? Ды вельмі проста: такой пасады папросту не існуе. Штатны расклад устаноў яе не прадугледжвае.

— А што да сродкаў з уласнага рахунку? — запытаўся я. І даведаўся, што і рахунку ў палаца — таксама няма.

Яшчэ колькі гадоў таму палац яго меў. Тады і зарабляць грошы было значна прасцей, і матывацыя гэта рабіць выглядала куды больш уцямнай ды пераканаўчай. Якасная мэбля, набытая менавіта з пазабюджэтных крыніц, і пагэтуль спраўна служыць супрацоўнікам ды наведвальнікам.

— Цяпер нават для таго, каб купіць дробныя сувеніры пераможцам конкурсу, даводзіцца турбаваць асабіста генеральнага дырэктара “Шкловалакна” Мікалая Качаноўскага, — распавядае Ірына Пятровіч. — Ён ніколі не адмаўляе, але... Абодва бакі маюць лішнія клопаты!

Таму і не дзіва, што варыянт адноснай фінансавай незалежнасці разглядаецца калектывам палаца як самы прымальны. Бо менавіта ён робіць прычына-выніковыя сувязі паміж высілкамі і вынікамі найбольш выразнымі. І дазваляе работнікам культуры ўзяць хаця б пэўную толіку адказнасці за ўласны лёс у свае ўласныя рукі. А заадно — і лёгка вырашыць праблему з прызамі для канкурсантаў.

Як паведамілі мне ў аддзеле культуры гарвыканкама, пытанне пра наданне гэтай установе статуса юрыдычнай асобы пакуль не разглядалася.

Памкненні творчай асобы — зразумелыя: хочацца нейкай стабільнасці і ўпэўненасці ў тым, што справа твайго жыцця не змарнее, а будзе, наадварот, развівацца.

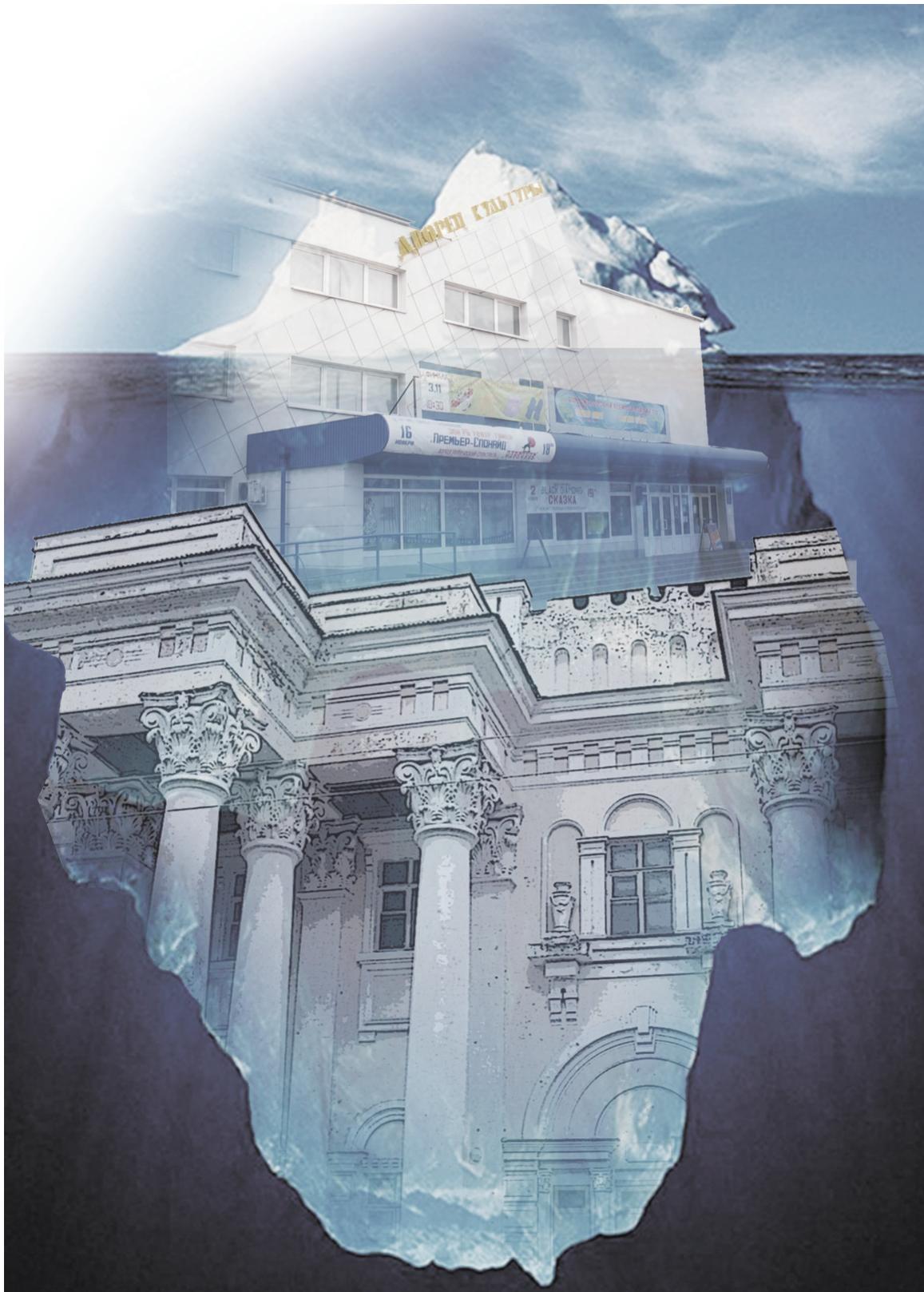
Супрацоўнікі Палаца культуры “Шкловалакна” мяркуюць, што такая стабільнасць дасягальная толькі “за пазухай” у вялікага прадпрыемства. І не надта прыслухоўваюцца да довадаў адносна таго, што нават гэты статус не пазбаўляе іх ад усіх перыпетый жыцця. Так, сённяшні гендырэктар шчыра дбае пра культуру. Але дзе гарантыя, што рэаліі часу заўтра не змусяць стаць “прагматычным вытворцам”? Ды і камерцыйны поспех любога бізнес-суб’екта ў жорсткіх умовах рынку — гэта велічыня зусім не канстантная...

Абсалютна бяспройгрышныя варыянты ў наш час цяжка нават уявіць. І таму ў сённяшніх эканамічных варунках найбольш плённай падаецца менавіта “складаназлучаная” мадэль фінансавання творчых ініцыятыв. А яна прадугледжвае суплёт гарантыванага дзяржфінансавання, плёну ўласнай актыўнасці і, безумоўна, спонсарскіх сродкаў (як неаднаразова ўжо гаварылася, тыя ж апыкунскія саветы могуць узнікаць не толькі вакол самых “брэндавых” устаноў краіны).

Урэшце, вельмі важна ўсвядоміць адну акалічнасць: мы абмяркоўваем праблему, што цікавіць хіба “далучаных” адзінак. Тысячам шараговых наведвальнікаў палаца няма абсалютна ніякай справы да таго, на чым ён знаходзіцца баланс, і якія “падводныя механізмы” прыводзяць у рух гэтую махіну. Але ж праце яна менавіта дзеля іх, дзеля ўсіх палачан!

Адсюль і мараль: якімі б ні сталі тыя механізмы ў найбліжэйшай будучыні, наступная прэм’ера “Прэм’ера-Спонайда” павінна быць... прынамсі, не менш уражальнай за папярэднюю — паводле ўсіх параметраў, уключна з касцюмамі. А “Фартуне” шчыра звычайным поспеху на Чэмпіянаце свету па бальных танцах!..

Ілья СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Полацк — Мінск

ванне гэтага “артыкула выдаткаў” умомант “падрэжа крыльцы” многім амбітным творчым задумам, ці, прынамсі, “выскубе пер’е”...

Але... Як адзначыла Юлія Аўчыніківа, выйсце з гэтай сітуацыі было знойдзена — лагічнае і цалкам заканамернае. ААТ “Полацк-Шкловалакно” пагадзілася і надалей падтрымліваць “Прэм’ер-Спонайд” (чыя канцэртная геаграфія надзвычай багатая), але ўжо ў іншай іпастасі — спонсара. Зрэшты, па словах Людмілы Проп, гэтае рашэнне патрабуе ўзгаднення на назіральным савеце Адкрытага акцыянернага таварыства.

Чаму толькі гэты калектыў, і куды падзецца ўсім астатнім? Як распавялі мне ў аддзеле культуры, такое пытанне таксама ўжо ўзнімалася. І кіраўніцтва завода запэўніла ў сваёй гатоўнасці падтрымаць і сур’ёзныя ініцыятывы іншых “насельнікаў” палаца.

знаходзяцца ў цэнтры горада: разваліўся будынак былога Дома афіцэраў, у лядашчым стане — кінатэатр “Радзіма”, патрабуецца рамонт школы мастацтваў, распачаты “даўгабуд” у Гарадскім палацы культуры. Гэтыя ўстановы цягам дзесяткаў гадоў не былі прыведзены ў належны стан”.

Прыехаўшы ў Полацк, можна лёгка пераканацца ў тым, што гэтыя факты ў той або іншай ступені адпавядаюць рэчаіснасці. Муниципальныя ўстановы культуры калыскі беларускай культуры сёння выглядаюць не вельмі прэзентабельна. Той жа ГПК непрыемна здзіўляе як шчэрбінамі на фасадзе, так і памерам глядзельнай залы, што зусім не адпавядаюць самому яго статусу — усяго 300 месцаў. Зала ў былым Доме афіцэраў — найвялікшая ў горадзе, з добрай акустыкай і аркестравай ямай. Толькі вось канцэрты ў паўаварыйным будынку не ладзяцца ўжо даўно, а літаральна надочы яго пакінулі і размешча-

матэрыяльны стан культуры такога немалога (і знакамітага) горада, як Полацк, выглядае несамавітым нават у параўнанні з “сярэднестатычным” райцэнтрам? Адрасаваць дадзенае пытанне мэру горада Аляксандру Пазняку і начальніку аддзела культуры Алене Астапавай сэнсу не мае: абое яны займаюць свае пасады толькі лічаныя месяцы. Ды, зрэшты, важны нават не пошук вінаватых, а менавіта вырашэнне таго суплёту назапашаных за дзесяцігоддзі праблем.

І варта адзначыць, што яны ўжо спакваля вырашаюцца, бо такую мэту ставіць перад сабой Комплексная праграма развіцця Полацка, зацверджаная Указам Кіраўніка дзяржавы.

Праходзячы міма кінатэатра “Радзіма”, заўважыў будаўнікоў, што шчыравалі на яго фасадзе. Там ужо зроблены работы на даху, цяпер справа дайшла і да фае. Паралельна з гэтым, вядзецца і рамонт з мадэрнізацыяй Гарадскога палаца культуры.

— У кантэксце Мінскага міжнароднага кінафестывалю “Лістапад”, адразу зазначу: наша кінамастацтва таксама было прадстаўлена на суд літоўскага гледача. Пяць поўнаметражных мастацкіх фільмаў Нацыянальнай кінастудыі паказаны ў рамках Дзён беларускага кіно ў Вільнюсе: “Брэсцкая крэпасць”, “Снайпер. Зброя помсты”, “Ваўкі”, “Масакра”, “Рыжык у Залюстэрэччы”. Надалі мы ўвагу і юным гледачам, прадставішы ў рамках Дзён кіно разнажанравую айчынную анімацыю. Дарэчы, хацелася б падкрэсліць: Дні кіно сталі таксама адным з маштабных кінапраектаў яшчэ і Са-

дзэння Максіма Багдановіча “Геній Зямлі беларускай”, а таксама адбыўся чарговы этап акцыі “Беларусь сёння”, якая, па традыцыі, з’яўляецца ўжо неад’емнай часткай Дзён культуры Беларусі. Менавіта ў яе рамках міністр культуры Павел Латушка перадаў Нацыянальнай бібліятэцы Літвы сто апошніх выданняў па культуры і гісторыі нашай Радзімы.

— **Цікава было б даведацца, які водгук атрымалі канцэрты і спектаклі нашых майстроў мастацтваў у прэсе краіны-суседкі?**

— Нас не можа не радаваць, што тыя ж спектаклі прайшлі з вялікім поспехам і шырока асвятляліся ў лі-

— **Чым запомніўся, на вашу думку, гэты месяц прадстаўнікам беларускай дыяспары ў Літве?**

— Перш за ўсё — любоўю і гонарам за нашу краіну. А таксама адчуваннем судачынення да Беларусі — сваёй Радзімы. Між іншым, наша дыяспара ў час Дзён культуры выступіла не толькі ў якасці гледача, але і стала суарганізатарам некаторых мерапрыемстваў. У тым ліку дзякуючы гэ-таму, мы пашырылі тэрытарыяльныя межы прасоўвання айчыннай культуры і дайшлі да самай Балтыкі. XVI Свята беларускай песні, якое з ашаламляльным поспехам прайшло ў Клайпедзе, — яркае таму сведчанне.

альным выглядзе, калі не атрымалася захаваць сам гэты музей. Нагадаю, раней міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка звярнуўся да міністра культуры Літоўскай Рэспублікі Арунаса Гелунаса з просьбай падтрымаць ідэю аднаўлення музея. Сама ж ідэя жыве і знаходзіць шмат актыўных асоб. Мы хочам прыцягнуць да яе рэалізацыі беларускую дыяспару, наогул усіх зацікаўленых. З гэтай нагоды плануем правесці навуковую канферэнцыю, каб там вызначыць канцэпцыю адраджэння скарбніцы.

— **А што запланавана здзейсніць у кірунку ўстаноўкі манументальных твораў?**

Дні культуры Беларусі ў замежных краінах здавён зарэкамендавалі сябе як прадстаўнічыя іміджавыя акцыі. Прычым нярэдка менавіта іх фармат дазваляе пашырыць супрацоўніцтва і ў эканоміцы, навуцы, вытворчасці... Скажам, лагічным працягам шматстайнага супрацоўніцтва паміж Беларуссю і Турцыяй літаральна на мінулым тыдні пад час сустрэчы міністра культуры нашай краіны Паўла Латушкі з міністрам культуры і турызму Турцыі Эртуруламом Понаем стала дамоўленасць аб правядзенні Дзён культуры Беларусі ў паўднёвай краіне.

Адной жа з апошніх па часе рэпрэзентацый падобнага кшталту за мяжой сталі Дні культуры ў Літоўскай Рэспубліцы. Упершыню яны праходзілі цягам цэлага месяца і паказалі не асобныя віды айчыннага мастацтва, а панарамны яго спектр. Якраз пра новы фармат іміджавага прадстаўлення нацыянальнай культуры карэспандэнт “К” задаваў пытанні Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму Паслу Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы і ў Фінляндскай Рэспубліцы па сумяшчальніцтве Уладзіміру ДРАЖЫНУ. Падкрэслім, менавіта ў кране-суседцы дэманстрацыя дасягненняў айчыннай культуры стала традыцыйнай акцыяй на ўзроўні дыпрадстаўніцтва.

Ідэі, што фарміруюць імідж

Пасольскі клуб

Пра маштабы прэзентацыі, віртуальны праект і захаванне спадчыны

юзнай дзяржавы Беларусі і Расіі. Прыкладам, тая ж сцэнка “Брэсцкая крэпасць” — сумесны праект нашых краін. Наогул жа, перакананы, культурныя акцыі здольныя выступаць магутным звяном у развіцці стасункаў з краінамі свету. І, канешне ж, найперш — з суседзямі.

— **Мусіць, упершыню Дні культуры Беларусі праводзіліся ў працяглым месечным фармаце. І тое датычыцца не толькі Літвы, але і мерапрыемстваў падобнага кшталту наогул. Як ацэньваеце навінку? У чым бачыцца эфектыўнасць менавіта маштабнай прэзентацыі?**

— Што да супрацоўніцтва паміж Рэспублікай Беларусь і Літоўскай Рэспублікай у сферы гуманітарных адносін, дык яно з кожным годам становіцца ўсё больш значным і якасным. І да правядзення чарговай прэзентацыі мы мелі значны напрацаваны вопыт: ужо цягам пяці гадоў у Літве адбываюцца Дні беларускай культуры (менавіта так называецца наша пасольскае мерапрыемства), якія зазнаюць велізарны поспех не толькі сярод нашых суайчыннікаў, але і сярод літоўцаў, гасцей гэтай цудоўнай краіны, а таксама дыпламатычнага корпуса, акрэдытаванага ў Вільнюсе. Праграмы ж мінулых гадоў і зацікаўленасць публікі засведчылі неабходнасць правядзення больш маштабных культурных імпрэз, таму ў верасні — кастрычніку Беларусь прадставіла шырокую праграму з удзелам Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны Аляксандра Анісімава, Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра Максіма Горкага, Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета... У Вільнюсе распачалася і выстаўка, прысвечаная 120-годдзю з дня нара-

тоўскіх СМІ. На думку тамтэйшых крытыкаў, тэатр імя Горкага мае сваё адмысловае мастацкае аблічча, вылучаецца высокім узроўнем акцёрскага майстэрства, арыгінальнасцю рэжысёрскіх трактовак, глыбокім падыходам да распрацоўкі рэпертуару. Зразумела, высокія ацэнкі прагучалі і на адрае беларускага балета. Дзея атрымалася непадобнай на іншыя балетныя творы і пакінула глыбокія ўражанні ў патрабавальнага літоўскага гледача.

— **Многія мерапрыемствы Дзён культуры, у прыватнасці — тэатральныя, мелі, як вядома, аншлагавыя залы. Хто ж асноўны гледач беларускіх пастановак у Літве: нашы суайчыннікі або самі літоўцы?**

— Згодна з данымі апошняга перапісу насельніцтва, беларусы ў Літве складаюць каля 35 тысяч чалавек. Але, натуральна, Вільнюс — шматнацыянальны горад, таму і руская, і ўкраінская, і польская дыяспары — гэта ўсё наш гледач. Нас аб’ядноўвае агульная гісторыя, і таму высокапрафесійнае акадэмічнае мастацтва, прадстаўленае ў Літве, знаходзіць удзячны водгук. А беларускі балет — гэта шэдэўр сусветнага мастацтва, гэта тысячы прыхільнікаў. А яшчэ — раскупленыя за тыдзень білеты, прыстаўныя крэслы і дзясяткі месцы, мора кветак, прызнанне і глыбокая пашана высокаму мастацтву.

Дарэчы, нельга не адзначыць, што практычна на ўсіх мерапрыемствах прысутнічалі паслы Расіі, Украіны, Казахстана, дыпламатычны корпус краін СНД і ЕС, прадстаўнікі літоўскай творчай інтэлігенцыі, грамадскіх нацыянальна-культурных аб’яднанняў і беларускай дыяспары, а таксама — ветэраны Вялікай Айчыннай вайны.

У ім прынялі ўдзел прафесійныя творчыя калектывы нашай краіны і самадзейныя ансамблі беларусаў Літвы. У канцэртнай зале горада выступіла арт-група “Беларусы”, якая ўразіла сваім выкананнем папулярных еўрапейскіх песень на беларускай мове. Творы айчынныя і замежных кампазітараў прагучалі ў выкананні артыстаў камернага аркестра і салістаў дзяржаўнай установы культуры “Гродзенская капэла”, ансамбля народнай музыкі і танца “Таліца”. У канцэрце таксама прынялі ўдзел калектывы грамадскіх арганізацый беларусаў Вільнюса, Вісагінеса, Клайпеды, Шальчынінкая ды іншых літоўскіх гарадоў.

— **Распавядзіце, калі ласка, пра найбліжэйшыя планы Пасольства ў развіцці культурных стасункаў з Літвой. Вядома, што наша дыпрадстаўніцтва само актыўна займаецца прэзентацыяй айчыннай нацыянальнай культуры...**

— Нягледзячы на тое, што мы актыўна прэзентуем менавіта акадэмічнае мастацтва Беларусі, у найбліжэйшыя планы, у першую чаргу, уваходзяць пытанні захавання агульнай гісторыка-культурнай спадчыны і ўшанавання памяці знакамітых беларусаў, чаму наша рэспубліка надае вялікае значэнне. І, цалкам заканамерна з гістарычных прычын, што віленскі край з’яўляецца вытокамі для многіх знакамітых беларусаў, якія ўнеслі значны ўклад у сусветную гісторыю. Іх працамі, дасягненнямі, адкрыццямі, творами ганарымся і мы, і літоўцы.

— **Скажам, сёлета спяўнецца 90 гадоў з дня заснавання Беларускага гісторыка-этнаграфічнага музея імя Івана Луцкевіча...**

— Трагічны лёс у гэтай установы... Але, тым не менш, мы абавязаны ўзнавіць яе экспазіцыю хаця б у вірту-

“Бэкграўнд” Шагала і...

7 лістапада ў Іерусалімскім цэнтры мастацтваў адбылося адкрыццё экспазіцыі “Па слядах Шагала”.

Яна была арганізавана Аб’яднаннем прафесійных мастакоў Ізраіля пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Беларусь у Дзяржаве Ізраіль і мэрыі Іерусаліма.

На вернісажы ў Іерусаліме выступіў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Ізраілі Ігар Ляшчэня: “Карані Шагала бяруць свой пачатак менавіта на беларускай зямлі, цеплыня якой натхніла яго творчасць, ператварыла на ўнікальных палотнах у жыхароў неба ўсіх, хто атачаў вялікага майстра ў “беларускім жыцці”.

Пасольства нашай краіны прадставіла для экспазіцыі работу, якая ўпрыгожвае дыпрадстаўніцтва, — скульптуру Святланы Гарбуновой “Устаіны аб маім доме”. Таксама ў каталогі — работы Уладзіміра Напрыенкі і Уладзіміра Пракапцова.

У сваю чаргу, пасольства блізкаўсходняй краіны ў Беларусі прэзентавала выстаўку ізраільскага фотамастака Леаніда Падруля ў Гомельскім палацава-парковым ансамблі. На ёй прадстаўлены пейзажы Ізраіля, прысвечаныя біблейскай гісторыі Святой зямлі. Ягоняя работы вядуць нябачны дыялог пра вечныя каштоўнасці, у кожнай з іх прысутнічае гістарычны бэкграўнд.

З Прыпяці на Бык

Пры Славянскім універсітэце Малдовы запланавана стварыць Беларускі цэнтр інфармацыі і культуры.

Тым часам мастакі з Мазыра Ала Клеўжыц і Валерыі Сідоркін прадстаўляюць нашу краіну на II Міжнародным біенале жывапісу “Кішыньў”, які адкрыўся ў сталіцы Малдовы 8 лістапада. Экспазіцыя арганізавана ў выставачнай зале Саюза мастакоў Малдовы імя Канстанціна Брынкуша. У ёй удзельнічаюць больш за 130 прафесійных твораў з 20 краін свету. Усяго экспануецца 170 работ.

Прадстаўнікі БСМ дэманструюць у Кішыньве пейзажы роднай зямлі.

У далейшых планах супрацоўніцтва творчых саюзаў — правядзенне ў Кішыньве выстаўкі вядучых беларускіх фотамастакоў, якая запланавана на снежань бягучага года.

Дзясцая і Першы

Лістападаўскімі днямі ў Мінску, па традыцыі, праходзіць выстаўка аўтарскіх лялек “Балаганчык”.

У выставачнай зале Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці свае работы дэманструюць Марына Скідан, Тацяна Хабарская, Вольга Чаканова, Ірына Ражко, Марыя Кіпілава, Галіна Дзмітрук ды іншыя.

Сёлета ў рамках “Балаганчыка” — дзясцатага па ліку — рэалізуецца праект “Японская шкатулка”, што праводзіцца пры падтрымцы Японскага культурнага цэнтра. Ён складаецца з экспазіцыі класічных японскіх лялек і цацак, а таксама з работ беларускіх мастакоў на тэму Краіны ўзыходзячага сонца.

Таксама гэтымі днямі ў Галерэі мастацтваў Музейнага цэнтра азербайджанскай сталіцы завяршаецца I Бакінскі міжнародны біенале лялек “Fusion Doll”. Беларусь на ім прадстаўляла майстрыха з Мінска — Галіна Дзмітрук — сталая ўдзельніца выставак у рэспубліцы ды замежжы. Усяго ж у біенале прынялі ўдзел дзевятнаццаць майстроў з дзевяці краін.

Кацярына ДЗЕМЯНЧУК

— **Якое мерапрыемства Дзён культуры прыйшлося даспадобы асабіста вам, Уладзімір Несцеравіч? Сустрэчу з якім відам мастацтва хацелі б зладзіць у будучым?**

— Усе мерапрыемствы Дзён культуры, лічу, былі прадстаўлены літоўскаму гледачу, слухачу сапраўды годна. Гэта — поўнамаштабная запамінальная прэзентацыя нашай культуры ў Літве. Таму — мая шчырая ўдзячнасць усім артыстам, удзельнікам свята!

А ў 2012-м мы плануем правесці Дні культуры яшчэ больш маштабна. І шэраг мерапрыемстваў прысвяціць 130-годдзю з дня нараджэння нашых Песняроў — Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Пытанні задаваў Сяргей ТРАФІЛАЎ
Фота аўтара

Прайшоў роўна месяц, як падвяла свае вынікі першая ў гісторыі нашай краіны Нацыянальная тэатральная прэмія. На гэтым тыдні ў рэдакцыі газеты “Культура” сабраліся спецыялісты ў галіне тэатральнага мастацтва — для таго, каб паразважаць пра іншыя яе вынікі: пытанні, што паўсталі ў часе арганізацыі і правядзення падзеі, задачы, якія патрабуюць свайго вырашэння, і, натуральна, вектары далейшага руху гэтай важнай для развіцця нацыянальнага тэатральнага мастацтва задумы. У “круглым stole” прынялі ўдзел начальнік упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіл КАЗЛЮВІЧ, доктар мастацтвазнаўства, старшыня Беларускага саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў Рычард СМОЛЬСКИ, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Мікалай ПІНІГІН, галоўны рэжысёр Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага Сяргей КАВАЛЬЧЫК, дырэктар — мастацкі кіраўнік Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Валерыі АНІСЕНКА, рэжысёр Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра Ганна МАТОРНАЯ, драматург, старшыня Беларускага саюза тэатральных дзеячаў, мастацкі кіраўнік Драматычнага тэатра Беларускай арміі Аляксей ДУДАРАЎ, кандыдат мастацтвазнаўства Надзея ЮЎЧАНКА, тэатральны крытык, галоўны рэдактар часопіса “Мастацтва” Людміла ГРАМЫКА, а таксама рэдактары аддзелаў газеты “Культура” Надзея БУНЦЭВІЧ і Таццяна КОМАНАВА.

ўплываць на развіццё прафесійнага ўзроўню беларускага тэатра? І калі мы ідзем па такім шляху, то, адштурхоўваючыся менавіта ад гэтага, неабходна вызначыць і ўсё астатняе: хто адбірае, хто галасуе. Я нічога не магу сказаць супраць таго, каб галасавалі спецыялісты: іх было вельмі шмат, гэта прадстаўнікі ўсіх тэатраў, што існуюць на Беларусі. Але мы не можам забываць і пра тое, што многія з гэтых спецыялістаў ужо дзесяцігоддзямі мала што, акрамя спектакляў уласнага тэатра, бачылі. І я думаю, што менавіта тут узнікае тэма праблем, з якімі неабходна разбірацца па-ступова і ўважліва. А вы кажаце: “Давайце створым камедыю намінацыю”. Ну прагаласуем мы за “гоп са смыкам”, і што гэта дасць беларускаму тэатральному мастацтву?

Аляксей ДУДАРАЎ: — Гэта ўсё — тэорыя: пра павышэнне і пра тое, што мы, уганараваныя званнямі і рэгаліямі, збярэмся і вырашым, куды трэба весці гледача і што ў ім выхоўваць. Але ж не-

Валерыі АНІСЕНКА: — Так, стварэнне Нацыянальнай тэатральнай прэміі — безумоўна ўдача, за якую неабходна падзякаваць Міністэрству культуры і галоўнаму рухавіку ідэі — міністру Паўлу Паўлавічу Латушку. Хачу згадаць і рэжысёрскую работу Валянціны Ераньковай над мастацкай часткай уручэння прэміі: годна, прафесійна, арыгінальна. Асобна адзначу ўдалую знаходку — уручэнне спецыяльных прэміяў знакавым асобам нашай культуры: Тамары Ніжнікавай, Валянціну Елізар’еву, Расціславу Янкоўскаму, Генадзю Аўсяннікаву. Але ёсць у мяне і шэраг крытычных заўваг. Сцэнарый адкрыцця аказаўся правальным: напышліва і, даруйце, правінцыйна. Далей — таксама безліч пытанняў, пачынаючы ад арганізацыі мерапрыемства і заканчваючы вынікамі галасавання. Тут шмат гаварылася пра неабходнасць пашырэння колькасці намінацый і іх удакладнення. Цалкам згодны з заўвагамі сваіх калег. Прапаную ўключыць у іх намінацыі “За лепшы пластычны спектакль”,

патрэбна было не абмяркоўваць, а — выконваць, бо змяненні ў яго можна ўносіць толькі праз год — гэта значыць, цяпер. Прынцыпова, на маю думку, зразумець, што працу па арганізацыі і правядзенні Нацыянальнай тэатральнай прэміі нельга ўзвальваць на Міністэрства культуры — у яго і так хапае сваіх спраў. Лагічным бачу, па прыкладзе той жа расійскай “Залатоў маскі”, стварэнне часовай дырэкцыі, якая і будзе займацца ўсімі бгучымі арганізацыйнымі пытаннямі, каардынацыйнай мерапрыемстваў, арганізацыйнай піяру і г. д.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Што ж, на ваш погляд, з’яўляецца галоўным дасягненнем Нацыянальнай тэатральнай?

Мікалай ПІНІГІН: — Галасаванне, бо гэта, як ужо казалі — прафесійная прэмія, і рашэнне прымалі прафесіяналы-практыкі. І я не стаў бы так катэгарычна сцвярджаць, што хтосьці з членаў журы чагосьці не разумее ў тэатральным мастацтве, — яны ж яго самі ствараюць. Мэты і задачы прэміі таксама абзначаны: стимуляцыя

ПЕРШАЯ ТЭАТРАЛЬНАЯ: НАМИНАЦЫЯ НА ДРУГУЮ

Рычард СМОЛЬСКИ: — Сам факт таго, што Нацыянальная тэатральная прэмія стала рэальнасцю, перакананы, будзе спрыяць па-першае, павышэнню грамадскага інтарэсу да тэатральнага мастацтва. А па-другое, і з боку дзяржавы таксама фарміруецца ўсведамленне: тэатральнае мастацтва неабходна разглядаць як адзін з найважнейшых духоўных інстытутаў нашага грамадства. Іншая справа, што адразу пасля “нараджэння дзіцяці” узнікаюць пытанні: як яго “выхоўваць”, чым “карміць”, “апранаць”?

Таццяна КОМАНАВА: — Вось і хачу прапанаваць для абмеркавання тэму выхавання нашага “дзіцяці”, і пагутарыць пра тое, у якім кірунку бачыцца далейшае развіццё Нацыянальнай тэатральнай прэміі...

Рычард СМОЛЬСКИ: — Думаецца, менавіта для гэтай размовы мы тут сёння і сабраліся. Безумоўна, тое Палажэнне аб Нацыянальнай тэатральнай прэміі, якое мы маем на сённяшні дзень, яшчэ недасканалое. Для праўнення: у Нацыянальнай музычнай прэміі будучы вызначаны пераможцы па 16 намінацыях, у той час як на тэатральнае мастацтва было сфармулявана толькі 7. Лічу, неабходна пашырыць і ўдакладніць конкурсныя намінацыі і, канешне ж, развесці пасабку згаданых мною вышэй віды драматычнага, музычнага і лялечнага тэатра. У кожнага з іх — свая спецыфіка, адпаведна, і стаборніцтва між імі павінна адбывацца на роўных умовах.

І яшчэ, мяркую, не абавязкова праводзіць прэмію кожны год — дастаткова і раз на два гады. Іншая справа — гэты творчы агляд, своеасаблівы фестываль намінантаў, які атрымаўся ў часе пад’ядзення вынікаў, мусіць, на маю думку, стаць галоўным тэатральным фестывалем у краіне, узняцца вышэй нават за такія прызнаныя форумны, як “Белая вежа”, “M.@rt.кантакт” ды “Панарама”, таму што гэта — дэманстрацыя ўсяго таго найлепшага, што створана за апошні час на айчынных падмоствах.

Таццяна КОМАНАВА: — Наконт перыядычнасці правядзення прэміі, думаецца, ваша пазіцыя — спрэчная. Я лічу, не варта зніжаць тэмпы і расхалоджвацца. Калі звярнуцца да аналогій у сферы музычнага мастацтва, то тут вылучаюцца два кардынальныя шляхі: ёсць кірунак кшталту “Еўрабачання” — конкурсу папулярнага мастацтва, якое карыстаецца попыткам у шырокіх масах спажаўцоў і выбар якога, адпаведна, гэтыя слаі спажаўцоў і ажыццяўляюць, — а ёсць выканальніцкі конкурс імя Чайкоўскага, дзе на першы план выходзяць менавіта прафесійнае майстэрства і навыкі...

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — Маецца на ўвазе розніца паміж такімі спектаклямі, як “№ 13” і “Драй швэстэрн”? Што ў адным конкурсе і “бляшкі”, і “мядзяскі”?

Аляксей ДУДАРАЎ: — Чакайце, сябры, давайце не бытаць дзве гэтыя з’явы. На “Еўрабачанні” хто галасуе? Кожны, хто захоча. А ў час Нацыянальнай тэатральнай прэміі хто галасаваў? Спецыялісты, якія ў гэтым выпадку былі гледачамі, як і я. Па тры чалавекі ад кожнага тэатра, ад акадэмічных — па пяць. І калі ўжо праводзіць паралелі, то мы, безумоўна, бліжэй да конкурсу Чайкоўскага, чым да “Еўрабачання”.

Я абсалютна згодны з Рычардам Баляслававічам адносна таго, што, нягледзячы на ўсе складанасці і затрымкі, Нацыянальная тэатральная прэмія — адбылася, і разам з ёю адбылося яркае буйное свята. Вынікі працы журы, якое складалася з 95 чалавек і якое я ўзначальваў, можна абмяркоўваць колькі заўгодна, пагаджацца з імі альбо не, але папракнуць у неаб’ектыўнасці — нельга. Ніхто не скрыўсіўся і не прамовіў: “Ну, вам жа як казалі, так вы і зрабілі...” А чаму? Ды таму што галасаванне сапраўды было празрыстае, “паўплываць” адразу на 95 чалавек проста немагчыма! Іншая справа — першапачатковы адбор спектакляў...

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Давайце на ім і закцэнтую увагу...

Аляксей ДУДАРАЎ: — Сапраўды, да адбору неабходна падыходзіць вельмі адказна. Па-першае, для таго, каб была сама магчымасць гэтага адбору, неабходна вызначыцца з намінацыямі. Я прапанавалі бы ўвесці такія намінацыі, як “Лепшы музычны спектакль”, дзе могуць канкураваць між сабой оперныя, балетныя пастановкі, пластычныя спектаклі, ды нават і драматычныя альбо лялечныя работы, “Лепшы драматычны спектакль”, “Лепшы лялечны спектакль”. На маю думку, неабходна ўвесці і такую намінацыю, як “Лепшы камедыіны спектакль” — у такім выпадку мы адразу ахопліваем шырокае кола саіскальнікаў: на гэтую намінацыю будучы прэтэндаваць усе!

Людміла ГРАМЫКА: — Мы пачалі разбірацца з журы, адборам і вызначэннем таго, хто і як галасуе... А вось нашу сённяшнюю размову, лічу, неабходна вярнуць да вызначэння мэты і задач Нацыянальнай тэатральнай прэміі, якія дастаткова дакладна сфармуляваў Рычард Баляслававіч. Для чаго яна, Нацыянальная тэатральная прэмія, ладзіцца? Для таго, каб ператварыцца ў чарговую раздачу ўзнагарод? Ці для таго, каб нейкім чынам па-

У пошуках кансэнсусу за “круглым stoleм” у рэдакцыі “К” гэтая тэма выклікала гарачыя дэбаты

абходна з самага пачатку дамовіцца аб “правілах гульні”, каб потым ні ў каго не ўзнікала прыкрых пытанняў. Чаму “камедыіны”? Ды хача б таму, што мне тады не давядзецца ламаць галаву і выбіраць паміж такімі спектаклямі, як “№ 13” і “Не мой”.

Людміла ГРАМЫКА: — Я думаю, што Нацыянальная тэатральная павінна адлюстроўваць, у першую чаргу, аб’ектыўна існуючыя на бягучы момант тэатральныя тэндэнцыі і абзначыць тыя шляхі развіцця, якімі рухаліся нашы творчыя калектывы цягам года. І калі на дадзеным этапе ў беларускіх тэатрах “расцвітае” камедыйнае мастацтва, яно само сабой выйдзе ў лідары. Але ж навошта знарок арыентаваць Нацыянальную тэатральную прэмію ў рэчышча той пастановачнай папсы, якая і так паглынае ўжо многія айчынныя трупы?

Аляксей ДУДАРАЎ: — Вось для таго, каб гэтай папсы не было, лічу, трэба ўвесці ў Палажэнне наступнае: калі хтосьці з членаў журы лічыць, што сярод намінантаў няма ніводнага спектакля альбо акцёра, вартга атрымання ўзнагароды ў намінацыі, ён можа не выбраць нікога і паставіць прочырк. Не адкрыў таямніцы, калі скажу, што пад час падліку галасоў выявілася: былі спектаклі, за якія ніхто не прагаласаваў. І таму, разумеючы Людмілу і яе клопат пра ўзровень пастановак, я прапаную ўвесці так званую праходную квоту для спектакляў: набрала пастановка, прыкладам, 20, 30 альбо 50 працэнтаў ад усіх галасоў — значыць, яна праходзіць у далейшы конкурс; не набрала — выбывае, і, адпаведна, у шэрагі ўзнагароджаных не трапляюць намінанты, “прыягнутыя за вушы”.

“За лепшую мужчынскую ролю другога плана” і “За лепшую жаночую ролю другога плана”.

Наступнае пытанне — прыныповае. Нацыянальная тэатральная прэмія і яе намінацыі павінны стымуляваць перш за ўсё развіццё нашай нацыянальнай культуры. Але ж у намінацыі “Лепшы беларускі спектакль” было толькі дзве работы: “Магічнае ліостра пана Твардоўскага” Гродзенскага абласнога тэатра лялек па арыгінальнай п’есе Сяргея Кавалёва і інсцэніроўка твора Алеся Адамовіча “Не мой”, выкананая купалаўцамі. На мой погляд, гэтага абсалютна не дастаткова — неабходны такія намінацыі, як “Лепшы нацыянальны спектакль”, “Лепшая беларуская п’еса”, “Лепшая п’еса маладога драматурга”, “Дэбют у мастацтве”...

Дыскусійная тэма — адбор спектакляў. Сёлета першы этап адбору ажыццяўляўся на падставе прапанов саміх тэатраў. Але я лічу, што неабходны абавязковы адбор-прагляд жывых спектакляў на месцах. Краіна наша — кампактная, да любога тэатра можна даехаць за чатыры гадзіны! І, канешне ж, ёсць энс стварэння экспертнага савета па адборы спектакляў, якія прапануюцца тэатрамі: за рэкамендуемы спектакль хтосьці павінен адказваць. Акрамя таго, лічу, што ў журы не павінны ўваходзіць прадстаўнікі тых тэатраў, якія трапілі ў фінал. Сёлета ж нават старшынёй журы з’яўляўся наш шаноўны Аляксей Ануфрыевіч, хача спектакль яго тэатра быў сярод намінантаў.

Аляксей ДУДАРАЎ: — Быў, ды нічога ж не атрымаў!

Валерыі АНІСЕНКА: — Дык навошта ўвогуле ствараць падобныя прэцэдэнты? Яшчэ адзін важны момант: тайнаму галасаванню павінны папярэднічаць шырокая дыскусія і абмеркаванне спектакляў, чаго гэтым разам зусім не было. Вельмі няўдалай мне падаецца як сама скульптурная выява прыза Нацыянальнай тэатральнай прэміі, так і пошукі назвы для яе. Не можа быць аніякіх “паўлінак”, “настачак”, “несцерак”: XXI стагоддзе на двары!

Аляксей ДУДАРАЎ: — Дык што, калі XXI стагоддзе — выберам пакемона?..

Мікалай ПІНІГІН: — З самага пачатку, як толькі мы, члены экспертнага савета, упершыню сабраліся на пасяджэнне, усе гэтыя, агучаныя вышэй, праблемы, успылылі на паверхню. Аднак на той момант мы не маглі нічога зрабіць: існавала Палажэнне аб Нацыянальнай тэатральнай прэміі, зацверджанае Саветам Міністраў, якое

развіцця нацыянальнага тэатральнага мастацтва і яго найлепшых узораў. А вось дзе я бачу шырокае поле для працы, дык гэта ў арыентацыі тэатраў адносна таго, што і па якіх крытэрыях неабходна вылучаць. Яны павінны разумець: прапануючы да конкурсу выключна камерцыйны спектакль, які, магчыма, з неверагодным поспехам ідзе ў рэгіёнах, разлічваюць на тое, што прафесіяналы апырыюць вылучаць яго і з пункта погляда мастацкай вартасці, шанцаў вельмі мала. Як прыклад: прыбярэце з “№ 13” Паўла Харланчука — і мы б мелі цалкам іншы вынік. Гэтай арыентацыйнай працай займацца неабходна ў абавязковым парадку, інакш, сапраўды, пойдуча касякі спектакляў, дзе галоўным крытэрыем з’яўляецца поспех у гледачоў. І, канешне ж, я ні ў якім разе не змешваю бы намінацыі па жанравым прынцыпе: ну нельга параўноўваць, прыкладам, оперных спевакоў і драматычных акцёраў, якія хоць і нярэдка сляваюць у спектаклях, але ж робяць гэта па іншых, так бы мовіць, законах.

Цалкам згодны з Валерыем Данілавічам наконт статуткі Нацыянальнай тэатральнай прэміі. А ўсё таму, што не было часу для таго, каб заняцца гэтым пытаннем сур’ёзна. На апошнім пасяджэнні мне было прапанавана заняцца дызайнам статуткі, і мы з Цэслерам заселі за камп’ютар. Аказалася, гэта вельмі няпростая праца. Праз два тыдні я сышоў у адпачынак, калі ж вярнуўся, то аказалася, што статутка ўжо прынята. На дадзены момант я бачу два шляхі вырашэння гэтай задачы. Адзін, прапанаваны Аляксеем Ануфрыевічам, — статутка пад назвай “Купала”, якая сімвалізавала б выяву старадаўняга язычніцкага бога, своеасаблівага працавіцкі беларускага тэатра. І другая, — абвясчэнне сярод прафесійных скульптураў конкурсу на стварэнне статуткі-сімвала Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Прычым у экспертны савет, што будзе прымаць рашэнне, павінны ўвайсці тэатральныя мастакі — людзі, якія, з аднаго боку, маюць мастацкую адукацыю, а з іншага — акажуцца здольныя аб’яднаць скульптурную ідэю з ідэяй самой прэміі.

Таццяна КОМАНАВА: — Гучалі і меркаванні наконт перыядычнасці правядзення прэміі...

Мікалай ПІНІГІН: — Тут я гатовы пад’ясултаваць з Рычардам Баляслававічам. Кожны тэатр у сезон выпускае ў сярэднім 3—5 спектакляў. І сярод іх, думаю, можна будзе выбіраць. Таму мяркую, што раз на год — і не радзей — аптымальная перы-

(Працяг на стар. 8.)

(Працяг. Пачатак на стар. 7.)

ядычнасць для яе. Ды і для тых людзей з рэгіёнаў, якія будуць кожны год прыязджаць і глядзець найлепшыя спектаклі краіны, гэта надзвычай важна. І правільна.

Людміла ГРАМЫКА: — Гэта адзін з самых добрых момантаў прэміі: у Мінск завіталі людзі з абласцей, паглядзелі спектаклі сваіх калег, убачылі, чым яны дыхаюць. Але, можа, неабходна, каб прыязджала яшчэ больша колькасць чалавек і прысутнічала — у якасці гасцей — на гэтым фінальным праглядзе?

Мікалай ПІНІГІН: — У мяне ёсць толькі адно падзэрэнне — як мне падаецца, аб'ектыўнага характару: я баюся, што Нацыянальная тэатральная прэмія можа ператварыцца ў фестываль мінскіх тэатраў. Прыкладам, мне як чалавеку, які доўгі час адсутнічаў у Беларусі, было цікава паглядзець спектаклі, якія робяць калегі ў абласных гарадах. Мяне проста жах ахапіў пазнаць таго, што я ўбачыў на дысках! Але каго ў гэтым вінаваціць, калі часам з вуліцы набіраюць акцёраў, калі тхосьці не хоча ехаць па размеркаванні, катастрофічная праблема з рэжысёрамі?.. Баюся, што тэатры проста перастануць дасылаць заяўкі, таму што нельга параўнаць фінансаванне

Мікалай Пінігін.

і магчымасці мінскіх тэатраў і абласных, рэгіянальных.

Людміла ГРАМЫКА: — Чаму неабходна прымаць за аксіёму сітуацыю, пры якой тэатр вылучае спектакль сам? Думаю, што менавіта тут — адказ на многія пытанні. Напрыклад, тэатр прапаноўвае да вылучэння да трох п'ястаноў, але не больш за адзін спектакль аднаго рэжысёра. І адборачная камісія ўжо з іх выбірае тых, хто прыме ўдзел у далейшым спаборніцтве за намінацыі. Але гэта цалкам вылучае прагляд і адбор спектакляў на дысках, лежачы на канапе. І, мяркую, менавіта з гэтага варта пачынаць.

Мікалай ПІНІГІН: — Згодны з тым, што неабходна не абмяжоўваць тэатры адным спектаклем, інакш галоўныя рэжысёры будуць выстаўляць толькі свае работы.

Людміла ГРАМЫКА: — І твае, Мікалай, перасцярогі адносна абласных тэатраў, якія паміраюць, мне здаецца, не зусім абгрунтаваныя.

Мікалай ПІНІГІН: — Я не сцвярджаю, што яны паміраюць, а кажу толькі пра тое, што ўбачыў на дысках.

Таццяна КОМАНОВА: — Дык менавіта для таго, каб уражанне складвалася не на падставе дыскаў, а па выніках убачанага на ўласныя вочы, і неабходны прагляд п'ястаноў на месцах.

Рычард СМОЛЬСКИ: — Мікалай Мікалаевіч узяў фундаментальную праблему: сталічныя тэатры і рэгіянальныя. Вось у спорце даўно ўсё прадумана: ёсць вышэйшая ліга, першая, другая... І таму Чэмпіянат Беларусі па футболе адначасова разыгрываецца ў розных лігах. Усё-такі база шмат у чым вызначае і творчы патэнцыял калектыву. І канешне ж, ва ўсе часы нельга было параўноўваць магчымасці сталічных тэатраў і калектываў з тых жа Слоніма, Мазыра, Пінска. Мяркую, над гэтым пытаннем неабходна падумаць і знайсці разумнае рашэнне для таго, каб стварыць умовы канкурэнцыі ў больш-менш роўных "вагавых катэгорыях".

Людміла ГРАМЫКА: — На самой справе, праблема з адборам і праглядом спектакляў цалкам і вельмі проста выра-

шаецца. Да таго, як узнікла ідэя Нацыянальнай тэатральнай прэміі, Міністэрства культуры ў адзін з гадоў узяло і складала такую камісію, якая займалася праглядам спектакляў ва ўсіх драматычных і лялечных тэатрах Беларусі. Мы з Валерыем Данілавічам, у прыватнасці, у яе ўваходзілі. За тры месяцы мы аб'ездзілі і паглядзелі ўсё, прычым за адну паездку — і лялечныя спектаклі, і драматычныя. І выдаткі на гэта аказаліся проста мізэрныя. Раю не сьдзіваць з рахунку вопыт той жа "Залатой маскі": там за год эксперты праглядаюць парадку 500 спектакляў па ўсёй Расіі. Але праглядам і адборам займаюцца прафесійныя крытыкі — людзі, для якіх гэта з'яўляецца іх непасрэднай працай. І эксперты савет таксама ўзначальвае канкрэтны чалавек з прозвішчам і імем, якія шырока агучваюцца. Каб у кулуарах не лунала, як зараз, пытанне: а хто гэта выбіраў? Ну, а ўжо на ўзроўні журы далучаюцца ўсе: і рэжысёры, і драматургі, і сцэнографы...

Пагадзіцеся, сёлета сітуацыя склалася вельмі дзіўная. Сабраліся мастацкія кіраўнікі тэатраў адбіраць спектаклі на нацыянальныя конкурсы. Так, Пінігін з Кавальчыкам высакародна паступілі, не вылучыўшы свае асабістыя работы на прэмію, але ж сярод саіскальнікаў былі прадстаўле-

Міхаіл Казловіч.

ны спектаклі вашых тэатраў. Я ж лічу, што на гэтым — адборачным — этапе не павінны прымаць удзел мастацкія кіраўнікі тэатраў, якія вылучаюць свае п'ястаноўкі на прэмію. У журы — калі ласка.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — Ну чаму ж не павінны?

Людміла ГРАМЫКА: — Таму што ў варотах усяго чатыры вуглы, і сёлета ў кожны з іх паляцела па шайбе.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — Я хацеў бы прадоўжыць закранутую Мікалаем Мікалаевічам тэму абласных тэатраў. Мы павінны ўсвядоміць, што ж адбылося. Дзякуючы намаганням Міністэрства культуры краіны і Паўла Паўлавіча Латушкі, наша дзяржава афіцыйна прызнала тэатр як грамадска важны інстытут культуры. Не на ўзроўні творчага саюза з яго цудоўнай прэміяй "Хрустальная Паўлінка", якая, аднак, з'яўляецца ўсё ж карпаратыўнай адзнакай, а — на ўзроўні рэспублікі. Як лепшыя работнікі сельскай гаспадаркі на "Дажынках", як спартсмены на чэмпіянатах свету, так і мы пад час Нацыянальнай тэатральнай прэміі сабраліся, каб ушанаваць тых работнікаў тэатра, што вылучыліся за год. І хто, як не самі тэатры, ведае, якія з работнікаў прадэманстравалі за гэты час вынікі?

Перакананы: той дух спаборніцтва, які прысутнічае пад час конкурсу, абавязкова падштурхне да развіцця айчынных тэатраў. Узгадайце: у 1991 годзе, калі мы выйшлі з СССР, ці думаў хто, што чэмпіёнам Беларусі па футболе стане "БАТЭ" — маленёк клуб з Барысава, — пры тагачасным аўтарытэце "Дынама-Мінска"? А вось з'явіўся дырэктар, прыклаў намаганні і стварыў клуб, які стаў абыгрываць мінскі. І гэта — прамы прыклад далейшага развіцця Нацыянальнай прэміі. Знаходзіць жа ў Брэсце Аляксандр Козак грошы на "Белую вежу"? Так і тут, дзякуючы тэатральнай прэміі, мне здаецца, павінна ўзрастаць рэгіянальная тэатральная актыўнасць. Бо, прыкладам, у Гомеля — другога па велічыні горада краіны, могуць быць такія ж амбіцыі, як і ў Мінска. І можа знайсціся гэкі ж дырэктар, які пачне шукаць сродкі, развіваць уласны тэатр і выводзіць яго на

якасна іншы, канкурэнтаздольны ўзровень!

Людміла ГРАМЫКА: — Навошта ж нам прытрымлівацца пазіцыі сталічнасці? Той жа Гомельскі абласны драматычны тэатр бліскача паказваў на Нацыянальнай тэатральнай прэміі, тым больш, што "Хросная маці" — адзін з найлепшых спектакляў Валерыя Раеўскага за апошнія гады.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — Я ж не спрачаюся! Я зараз кажу пра фінансавое развіццё тэатраў, тое, што потым дасць ім рычагі развіцця надалей, і гэта будзе не "ўказка зверху", а іх самастойнае натуральнае жаданне.

Сяргей Кавальчык.

ПЕРШАЯ ТЭАТРАЛЬНАЯ:

У пошуках кансэнсусу за "круглым сталом" у рэдакцыі "К" гэтая тэма выклікала гарачыя дэбаты

Таццяна КОМАНОВА: — Хачу вярнуцца да закранутай Мікалаем Мікалаевічам тэмы галасавання. Не ад аднаго чалавеча, каго прызналі лепшым, але і ўбачыць усе вынікі конкурснага галасавання: наколькі ад лідара адсталі "другі" і "трэці" з кандыдатаў, хто стаўся апошнім, а на каго і ўвогуле не звярнулі ўвагі. Думаецца, такая карціна цікавая не толькі для саміх удзельнікаў, але і для тых, хто галасаваў, вызначаючы пераможцаў, ды і для шырокай тэатральнай грамадскасці.

Аляксей ДУДАРАЎ: — Я таксама хацеў пра гэта сказаць, бо цалкам згодны. Прыкладам, лепшы спектакль — набраў 22 галасы. Спектакль другі — набраў 15... Альбо "Лепшая жаночая роля", дзе Святлана Анікей не нашмат абышла Вольгу Клебановіч: 24 галасы супраць 19-ці. Гэта — вельмі важная і істотная інфармацыя.

Людміла ГРАМЫКА: — А дзе можна пабачыць гэтыя лічбы?

Міхаіл КАЗЛОВІЧ: — Усе пратаколы з канкрэтнымі лічбамі маюцца ў Міністэрстве культуры.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — А для таго, каб пры выбары не "распыляцца", неабходна экспертнаму савету, у сваю чаргу, прапрацаваць над тым, каб у выніку на адну намінацыю не вылучалася дванаццаць спектакляў або кандыдатур, а максімум — тры. Тады і выніковае рашэнне журы будзе больш "сканцэнтраваным".

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Так, усе гэтыя спрэчкі цягнуць за сабой пытанне першапачатковага вылучэння тэатрамі тых або іншых работ. Прыкладам, Дзяржаўны музычны тэатр прапанаваў да ўдзелу ў Нацыянальнай тэатральнай прэміі "Аршын мал алан". Але каб адборам займаліся музычныя крытыкі, то, напэўна, вылучылі б які-небудзь іншы спектакль гэтага тэатра.

Ганна МАТОРНАЯ: — Адкажу, чаму наш тэатр абраў менавіта гэты спектакль. У ім вырашылі вылучыць, найперш, Аляксандра Асіпа за партыю Султанбека, на-

мінаваную на лепшую мужчынскую ролю. У гэтага таленавітага артыста было шмат іншых партый, але спыніліся на гэтай, каб хаця крыху далучыцца да драматычных тэатраў: у "Аршыне..." размоў больш, чым спеваў, таму і роля ў ім — нападўдраматычная, нападўмузычная. Бо колькі ў нашай рэспубліцы оперных тэатраў? Адзін. А колькі музычных? Таксама адзін. Але ці можам мы спаборнічаць з Вялікім тэатрам у тых жа оперных п'ястаноўках? Вядома, не. Зразумела, тэатр рухаецца па шляху "ад размоўных жанраў да спеўных", мы ставім оперы. Сярод нядаўніх прэм'ер — аднаактовы "Званочак" Даніцэці, які складае першую частку вечара "Каханне па-італьянску". Але ў нас няма тых салістаў, якія ёсць у Вялікім тэатры! Ставячы той жа "Званочак", я, да прыкладу, разлічвала на пэўную публіку, якая ходзіць менавіта ў гэты тэатр, і не імкнулася "перамагчы Оперны", а рабіла ўсё, каб наша публіка палюбіла оперу. Калі б я ставіла конкурсны спектакль, усё было б інакш. Сёлета я ездзіла на цырымонію ўручэння "Залатой маскі" і сачыла за намінацыяй аперэты і мюзікла. Перамог спектакль, які наўмысна ствараўся ў разліку на конкурс, — "Мёр-

праміяй не распішуся. Бо ў мяне ёсць спектаклі для глядача, спектаклі-эксперыменты, спектаклі з нацыянальнай ідэяй, ёсць і адкрыта камерцыйныя п'ястаноўкі, і тыя, што разлічаны на майстар-класы. І я сам як рэжысёр лепш разумею, якую работу мне вылучыць. Навошта, каб "разумныя людзі" раілі?

Людміла ГРАМЫКА: — Прабачце, але ў нашых тэатрах з'явілася наступная тэндэнцыя: самі ставім — самі і адзначаем, не прыслухоўваючыся да думак дасведчаных людзей збоку. А на адлегласці часта лепш відаць, чым зблізку і, тым больш, знутры.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — Такое, можа, дзе і ёсць, толькі не ў нашым тэатры. У нас працуе мастацкі савет, і працэс адбору ішоў вельмі карпатліва. Спачатку спыніліся на некалькіх п'ястаноўках: "Эсфір", "Пане Каханку", "Бег". Потым мне трэба было ўсіх пераканаць, што з іх трэба абраць "Эсфір". Далей — даказаць, што менавіта гэты спектакль — найлепшы.

Таццяна КОМАНОВА: — І прэмія ў гэтым плане паставіла кожны тэатр перад пытаннем: а вы гатовы стварыць конкур-

твыя душы" Аляксандра Пантыкіна, жанрава азначаны як "лайт-опера".

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Гэта п'ястаноўка Святлоўскага тэатра мюзікамедыі "адхапіла" аж чатыры "Залатыя маскі": лепшаму кампазітару, рэжысёру, дырэктару і як лепшы спектакль у жанры аперэты і мюзікла.

Ганна МАТОРНАЯ: — Гэты спектакль, які даў новае прачытанне рускай класіцы, быў папярэдні ўзняць на новы ўзровень культуру Урала і даказаць той жа Маскве: мы — першыя!

Таццяна КОМАНОВА: — Так і павінна быць! А ў нас некаторыя тэатры ўвогуле не пазначалі, на якую намінацыю яны вылучаюць спектакль. Прапанавалі — і ўсё: быццам — "на дзевяно дедушке".

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — У гэтым і праблема, што тэатры папросту не думаюць, што і куды можна вылучыць. А трэба ж улічваць пэўныя патрабаванні!

Людміла ГРАМЫКА: — Мы пра гэта і кажам: кожны павінен рабіць сваю справу. Рэкамендаваць спектаклі на прэмію павінны крытыкі!

Аляксей ДУДАРАЎ: — Трэба папросту ўвесці такі параграф у Палажэнне аб прэміі: кожнаму тэатру вылучыць да пэўнай даты тры спектаклі (падкрэсліваю: тры, а не адзін!) для далейшага прагляду і камісіяй з мэтай адбору на прэмію. Ці няхай творчага труп тэатра правядзе тайнае галасаванне.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Тады кожны артыст вылучыць, найперш, той спектакль, у якім сам удзельнічае...

Аляксей ДУДАРАЎ: — Так, але п'ястаноўка будзе тры. Значыць, акрамя тых, якія вылучыць "трэба", у спіс увайдзюць і іншыя — нападўдраматычныя.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — А калі тэатр гэтае ваша "сілавое рашэнне" вымусіць вылучыць той спектакль, які асабіста я як кіраўнік тэатра ці як рэжысёр не лічу вартым прэміі? Калі раптам такая п'ястаноўка будзе абрана, я, прабачце, пад гэтай

сваю работу, вартую Нацыянальнай прэміі?

Мікалай ПІНІГІН: — Калі б вынікам атрымання прэміі становіўся грант на п'ястаноўку новага спектакля, тады гэта мела б сэнс. А так — ствараць спектакль толькі для конкурсу? Але навошта?

Таццяна КОМАНОВА: — Увогуле, які стымул тэатрам змагацца сёння за "жалезную жанчыну"?

Мікалай ПІНІГІН: — Нікага! Я менавіта пра гэта і кажу.

Рычард СМОЛЬСКИ: — Лічу, тэатр-пераможца павінен атрымаць грант на новую п'ястаноўку. І лепшы рэжысёр — таксама: няхай бы атрымаў грант з умовай паставіць спектакль за межамі Мінскай кальцавой дарогі. У выніку рэгіянальны тэатр атрымаў бы новую цікавую працу, якая адразу б узяла яго ўзровень. І ўся наша тэатральная культура рушыла б наперад!

Ганна МАТОРНАЯ: — Пакуль жа атрымаецца інакш. Патэлефанавалі некаму з аднаго горада: маўляў, пастаўце ў нас тхосьці! Насамрэч, я зусім не супраць. Пытаюся: "А ў вас ёсць людзі, гатовыя працаваць і, што называецца, закрыць сабой кулямёт?" А мне адказваюць: "Было б добра, каб каманду аднадумцаў вы прывезлі з сабой". Дык што, атрымаецца, я павінна Мінск перавесці ў іншы горад?..

Людміла ГРАМЫКА: — Ды ўсё ж давайце вярнемся да прэміі. Прапаную звярнуць увагу на такі момант, як колькасць прэтэндэнтаў у розных намінацыях. На лепшую жаночую ролю было вылучана аж 16 артыстак. Крыху менш — на лепшую мужчынскую ролю. Але ўсё роўна — зашмат. Пэўна, адборачная камісія не давляла сваю справу да канца. Каб не было блытаніны, трэба пакідаць не больш за тры кандыдатуры — і ўжо між імі рабіць канчатковы выбар. Але рабіць гэта па кампакт-дысках — некарэктна. І ўвогуле немагчыма. Асабліва, калі выбар датычыцца такой тонкай матэрыі, як акцёрская творчасць.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — Я і сам не верыў, што па дысках можна нешта зраўмець. Але і сапраўды: адразу ўсё стала на свае месцы.

Надзея ЮЎЧАНКА: — А “Набука” вы глядзелі на дыску? Пытаюся, бо калі б глядзелі на дыску, дык пэўна, памерлі б ад нуды. І не ўбачылі б і паловы таго, што можна было ўбачыць у зале, а галоўнае — пацуці! У гэтым — асаблівасць музычнага тэатра ў параўнанні з драматычным. Узнімаю і яшчэ адну праблему. У драматычным тэатры аўтар твора — драматург. У музычным — кампазітар. Дык дзе ж схаваліся беларускія кампазітары? Чаму мы не ўбачылі іх спектакляў?

гічнае люстра пана Твардоўскага” Сяргея Кавалёва. Зменай фармулёўкі, відаць, хачелі пашырыць гэтае кола. Але ў спектаклі “Не мой”, які ў выніку перамог і ў гэтай намінацыі таксама, аўтар — не Аляксандр Гарцуеў, які зрабіў інсцэніроўку, а Аляксандр Гарцуеў, што ў свой час напісаў аповесць, паводле якой і была зроблена пастаноўка. Атрымалася блытаніна, бо ва ўмовах Нацыянальнай тэатральнай прэміі, калі мы разглядаем менавіта нацыянальнае мастацтва, “Лепшая пастаноўка” і “Лепшая беларуская пастаноўка” — гэта практычна адно і тое ж. А ў нас атрымалася — быццам рознае. Няўжо вызначана членамі журы “Лепшая пастаноўка” — не беларус-

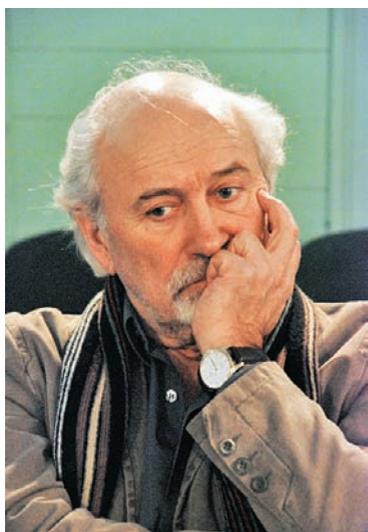
кую штосьці сваё. А ў драматычным тэатры? Зноў бяда: нічога цікавага, неардынарнага. Па-трэцяе, акцёрскае майстэрства. Для мяне сапраўдным адкрыццём Нацыянальнай прэміі стаўся Павел Харланчук. І хача я ведаў яго даўно, менавіта Нацыянальная прэмія дала яму магчымасць выйсці, што называецца, у святло пражэктараў. Усе ўбачылі: гэта ж сапраўдная зорка! І ўручэнне яму Нацыянальнай прэміі за лепшую мужчынскую ролю гэта пацвердзіла. Па-чацвёртае, сцэнаграфія. Пры ўсёй маёй павазе да Барыса Герлавана — сапраўднага класіка ў гэтай сферы, — не можа не трывожыць тое, што следам за ім не з’явіліся маладыя маста-

рэнне нейкага арганізацыйнага цэнтра, які будзе займацца ўсёй акрэсленай намі праблематыкай. Не ведаю, як яго назваць — дырэкцыяй ці некай іншай, але там павінны быць спецыялісты, якія будуць адказваць за арганізацыйныя нюансы, да якіх можна будзе звярнуцца з любым пытаннем. Яшчэ адна праблема — гэта неабходнасць некай вылучыць музычныя тэатры. Тая ж “Залатая маска” мае асобныя намінацыі оперы, балета і аперэты/міюзікла. У нас, вядома, няма такой колькасці оперных тэатраў, як у Расіі, тым не менш, разглядаць музычныя тэатры ў адной звязцы з драматычнымі немагчыма. А балетны і, шырэй, пластычны тэатр? Такія спектаклі ўвогуле выпалі з На-

Надзея ЮЎЧАНКА: — Пачуўшы, наколькі тэмпераментнымі і экспрэсіўнымі былі ў сённяшнім абмеркаванні рэжысёры, якія нават “заглушылі” крытыкаў, я пераканалася: беларускі тэатр знаходзіцца ў прадчуванні лепшых часін, якія наступяць вельмі хутка. І дапамога яму ў гэтым Нацыянальная прэмія. Самыя лепшыя ўражанні ў мяне як у музыкантаў засталіся і ад музыкі, якую мы пачулі ў спектаклях. Але, вядома, падзел тэатраў на драматычныя, лялечныя і музычныя — неабходны. Як і тлумачэнне, што ацэньваць у музыцы да драматычных спектакляў: арыгінальныя кампазітарскія работы ці падбор фрагментаў з розных музычных твораў? Хача, зразумела, у спектаклі можа выкарыстоўвацца і першае, і другое.

Рычард СМОЛЬСКИ: — Апошнім часам у драматычных тэатрах увогуле ўзнікла тэндэнцыя працаваць выключна на падборы...

Надзея ЮЎЧАНКА: — А між тым, спектаклям з аўтарскай музыкай, як паказвае практыка, наканавана больш доўгае тэатральнае жыццё. Некаторыя з іх увогуле становяцца класікай: “Несцерка” ў тэатры Коласа з музыкай Ісаака Любана ідзе цягам ужо 70-ці гадоў, купалаўская “Паўлінка” з музыкай Яўгена Цікоцкага — больш за 60. А з музыкай Валерыя Воранава, якога ў нас амаль ніхто не ведае, бо цяпер ён жыве ў Германіі і піша авангард, — ажно з 1993 года ідзе “Тэатр купца Япішкіна”. І такія прыклады можна доўжыць!

Валерый Анісенка.

Надзея Юўчанка.

Аляксей Дударай.

Ганна Маторная.

НАМИНАЦЫЯ НА ДРУГУЮ

Ганна МАТОРНАЯ: — Я цягам ужо дзесяцігоддзя — не хлушу! — шукаю класны беларускі дзіцячы музычны спектакль. І не знаходжу! Для дзяцей практычна не пішучь. Я неспрэдна звярталася да некаторых твораў, упрошвала-маліла — безвынікова. Нацыянальная прэмія павінна была б узяць гэтую праблему. Чаму б, да прыкладу, не ўвесці намінацыю дзіцячых спектакляў? Гэта, пэўна, настроіла б і твораў, і самі тэатры на папаўненне дзіцячага рэпертуару.

Людміла ГРАМЫКА: — Праблема беларускага рэпертуару ва ўсіх тэатрах стаіць вельмі востра. І прэмія, адзначыўшы лепшую п’есу, магла б стымуляваць як стварэнне новых драматычных твораў, так і іх увабленне. Дык чаму ў намінацыю “Беларуская драматургія” трапілі інсцэніроўкі? Паводле ўсіх існуючых норм, інсцэніроўка не лічыцца арыгінальным творам мастацтва. Гэта, уласна кажучы, не драматургія, а літаратурная інтэрпрэтацыя аўтарскага тэксту.

Аляксей ДУДАРАЎ: — Тым не менш, Закон аб аўтарскіх правах трактуе інсцэніроўку як аб’ект аўтарскага права...

Людміла ГРАМЫКА: — Але гэта датычыцца ганарараў. Мы ж зараз кажам пра мастацкую самастойнасць. І ў дадзеным выпадку я папросту не разумею пазіцыю вашага тэатра, дзе ставіцца вядома п’еса Лопэ дэ Вега, і пры гэтым пазначаецца: “У інсцэніроўцы Аляксея Дударавы”. Як можа быць ажыццёўлена інсцэніроўка... п’есы? Можа быць — сцэнічная рэдакцыя, як, дарэчы, і зроблена ў вас. Але гэта блытаніна тэрміналогіі дэзар’ентавала і членаў журы, якія не разумелі, што пазначаць у намінацыі “Лепшы спектакль”, а што — у намінацыі “Лепшая беларуская пастаноўка”. Сапраўды, калі складалася Палажэнне аб прэміі, мелася на ўвазе менавіта айчынная драматургія. Але ў выніку сярэд конкурсных спектакляў на яе магла прэтэндаваць толькі адна п’еса — “Ма-

кая? Непрадуманасць і, як вынік, неадпаведнасць фармулёвак прывялі да збояў у фінале: многія члены журы не маглі ўцяміць, што маецца на ўвазе пад гэтымі дзвюма намінацыямі і дзе пралягае мяжа паміж імі. Так што ў будучым пры складанні гэтых градацый патрэбны максімальная карэктнасць і дакладнасць, якія не будуць прыводзіць да двухсэнсоўнасці і непаразуменняў.

Таццяна КОМАНОВА: — Думаю, мы, у асноўным, акрэслілі болевыя кропкі, узнялі пытанні, якія трэба будзе вырашыць, каб наступная Нацыянальная тэатральная прэмія прайшла на больш высокім узроўні. Прапаную ўдзельнікам нашай размовы яшчэ раз падвесці вынікі і сакцэнтаваць увагу на самым, на іх думку, галоўным.

Рычард СМОЛЬСКИ: — Рызыкую ўзняць яшчэ адну хвалю дыскусій, але асабіста я разглядаю цяперашнюю Нацыянальную прэмію як люстэрка сучаснага беларускага тэатра. Мы сабраліся, паглядзелі ў гэтае люстра — і што мы там убачылі?

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Што люстра, насамрэч, недасканалае?..

Рычард СМОЛЬСКИ: — Не толькі. Мы убачылі тое, пра што даўно даўно ведаем. Па-першае, гэта відавочны заняпад айчынянай драматургіі. Дзе тая разнастайнасць і нават колькасць беларускіх арыгінальных п’ес? Нашы мэтры драматургіі — тыя ж Аляксей Дударай, Анатоль Дзялендзік — прамаўчалі. І мы ўбачылі: з беларускай драматургіяй — бяда, і пра гэта патрэбна казаць на поўны голас. Бо калі не будзе драматургіі, не будзе і паўнаважнага нацыянальнага тэатральнага мастацтва. Па-другое, а ці ўбачылі мы ў гэтым люстэрку сапраўднае багацце і, зноў-такі, разнастайнасць рэжысёрскіх навацый, смелых пошукаў і эксперыментаў? Я зараз маю на ўвазе не лялечнікаў, бо ў іх становішча лепшае, яны па замежы часцей ездзяць, больш бачаць і, адпаведна, увабляюць гэта ў сваіх пастаноўках, шука-

сцэнографы, якія б вялі свой уласны пошук творчай індывідуальнасці. Можа, я памыляюся, магчыма, гляджу скрозь зацямянёныя акулары, але ў гэтым “люстэрку” я такіх знаходак маладых мастакоў не ўбачыў. Так што калі мы будзем часцей і, галоўнае, рэгулярна “глядзецца” ў гэтае “люстра”, дык пэўна, штосьці і зрушыцца. Так і тут: паглядзім у “люстэрка” — і з’явіцца жаданне нешта палепшыць, кудысьці імкнуцца.

Мікалай ПІНІГН: — Падзялюся сваім роздумам, які ўзнік пасля маёй двухмесячнай стажыроўкі ў Францыі, дзе я аб’ездзіў шмат тэатраў. Пакуль у Беларусі не будзе прыдуманая і створаная складаная эканамічная сістэма фінансавання тэатраў, усё застаецца па-ранейшаму. У Францыі, да прыкладу, ёсць адзін дзяржаўны тэатр. Але існуюць рэгіянальныя саветы па культуры, безліч спонсараў і гэтак далей. У нашым варыянце гэта павінна выглядаць прыблізна так: кожны губернатар павінен клапаціцца пра свой тэатр, бы пра футбольную каманду, якая выйшла ў чэмпіёны. Пакуль на месцах не будзе патрэбнай увагі да сваіх рэгіянальных тэатраў, усё застаецца, як і было. І ніякая Нацыянальная прэмія тут не дапаможа! Бо калі няма эканамічнай асновы, дык вытворчае прадпрыемства не зможа выпускаць сваю прадукцыю. Гэта разумеюць усе. Тое ж самае — з тэатрам. Але гэта пакуль яшчэ не ўцямілі. Вось і атрымліваецца, што, зыходзячы з рэалій, тэатр пачынае выпускаць адно камерцыйныя спектаклі, разлічаныя на хуткае атрыманне прыбытку, а не на творчы пошук і прывучэнне да яго публікі. Калі Мінск яшчэ можа дазволіць сабе сур’ёзныя спектаклі, дык рэгіён — амаль не, бо там вельмі вузкі сегмент свядомых глядачоў, сапраўднай тэатральнай публікі, якая, прыйшоўшы на спектакль, прагне не толькі адпачыць, але і задумацца.

Ганна МАТОРНАЯ: — Думаю, у рамках тэатральнай прэміі вельмі важнае ста-

цыянальнай тэатральнай прэміі. У нашым тэатры, да прыкладу, былі пастаўлены “Два наццаць крэслаў”, па жанры — эксцэнтрычны балет, але гэты спектакль ні пад якую намінацыю не падыходзіць. Натуральна, узнікае пытанне: ці карэктна спаборнічаць усяго дзвюм тэатрам — Вялікаму і Музыкаму — у магчымай музычнай намінацыі.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Дадам, што колькі гадоў таму, наколькі мне вядома, Міністэрствам культуры планавалася заснаванне Нацыянальнай музычнай прэміі, якая ахоплівала б усе жанры. Але потым гэтая прэмія, як мы ведаем, сканцэнтравалася адно на эстрадным мастацтве. Таму музычныя спектаклі і далучыліся да драматычных. Але ж праўда, што разглядаць іх разам з іншымі — немагчыма. Бо ўзнікае пытанне: па якіх крытэрыях параўноўваць непараўнальнае?

Ганна МАТОРНАЯ: — А можа, патрэбна і асобная намінацыя “Спектакль для дзяцей”? Бо калі яе не будзе, мы, пэўна, так і не дачакаемся нічога годнага ў гэтай сферы...

Рычард СМОЛЬСКИ: — Тады давайце пашырым: няхай гэта будзе спектакль для дзяцей і юнацтва. Бо калі мы ў гэтым узросце не прывучым аўдыторыю да сапраўднага мастацтва, дык зробіць гэта пазней будзе ўжо праблематычна, а то і ўвогуле немагчыма.

Аляксей ДУДАРАЎ: — Другая Нацыянальная тэатральная прэмія, буду аптымістам, пройдзе лепш, бо тое “люстэрка”, пра якое казаў Рычард Балаялавіч, праўдзёва крыху крывое. Каб яно праўдзёва паказвала стан рэчэй, трэба разабрацца з намінацыямі. Для гэтага неабходна стварэнне ці то дырэкцыі, ці то нейкага назіральнага савета, куды ўвайшлі б і практыкі, і аналітыкі, і, вядома, прадстаўнікі Міністэрства культуры. І займацца гэтым трэба ўжо тут і зараз, не адкладаючы на потым. Бо потым будзе позна.

Людміла Грамыка.

Людміла ГРАМЫКА: — Сапраўды, з намінацыямі трэба разабрацца і аддзяліць музычныя і лялечныя тэатры: гэта розныя відавыя катэгорыі.

Надзея ЮЎЧАНКА: — Дарэчы, у лялечнікаў аўтарская музыка ў спектаклях ёсць практычна заўсёды! І гэта таксама стрыяс мастацкім якасцам пастаноўкі.

Людміла ГРАМЫКА: — Фарміруючы намінацыі, нельга выпускаць з поля зроку і балет, і той кірунак, які надзвычай актыўна развіваецца цяпер у Беларусі, — гэта, умоўна кажучы, пластычны тэатр, тэатр танца.

Надзея ЮЎЧАНКА: — Але ж для ўсяго гэтага існуе Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі ў Віцебску...

Людміла ГРАМЫКА: — Пластычна-танцавальная намінацыя патрэбна, каб соды трапілі тыя, хто працуе на мяжы жанраў, спалучае харэаграфію з драматычным тэатральным майстэрствам: той жа Яўген Карняк, Вольга Сквацова. Рычард Балаялавіч назваў гэта люстэркам, я назвала б тэндэнцыямі, якія трэба адсочваць, і падтрымліваць усё самае лепшае ды жыццяздольнае, тое, што мае перспектывы. І для гэтага неабходны, найперш, самы патрабавальны адбор. Для гэтага, пагаджуся з папярэднімі прамоўцамі, патрэбны ці то нейкі часовы камітэт, ці то дырэкцыя, ці, можа, нейкая іншая інстанцыя. Галоўнае, каб туды ўваходзілі тыя, хто будзе папраўдзе працаваць, а не быць вясельным генералам. Яшчэ адна дэталю. На ўсіх фестывалях, на ўсіх прэміях, што існуюць на пастаяннай аснове, вялікая ўвага надаецца публікацыям, якія суправаджаюць той або іншы спектакль як з’яву мастацтва. Уся прэса падрабязна вывучаецца, улічваецца, на яе аснове падводзіцца папярэдняя вынікі. Бо, да прыкладу, адсутнасць публікацый — гэта таксама паказчык. У сувязі з гэтым узрастае і роля крытыкаў.

(Заканчэнне на стар. 10.)

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 7.)

Рычард СМОЛЬСКИ: — Дадам, што на многіх фестывалях існуе і традыцыя выпуску штодзённых фестывальных газет з водгукамі на падзеі...

Людміла ГРАМЫКА: — Пад час правядзення Нацыянальнай прэміі не перашкодзілі б і адкрытыя абмеркаванні спектакляў. У гэтым у тэатраў павінна быць асабліва зацікаўленасць. Не любіце беларускіх крытыкаў — запрашайце з-за мяжы. Але ацэнка, дадзена збоку, а не знутры самога тэатра, павінна гучаць абавязкова. На многіх фестывалях выкарыстоўваецца і такая форма, як паказ найлепшых спектакляў для гасцей: гэта садзейнічае папулярнасці айчынага тэатра ў свеце.

Сяргей КАВАЛЬЧЫК: — Для мяне самае галоўнае ў гэтай прэміі заключаецца ў тым, што цягам тыдня ўвага грамадскасці была прыкавана да тэатра. Сёння трэба выкарыстоўваць усе рычагі прыцягнення ўвагі да гэтага віду мастацтва, інакш ён знікне. Страчваецца прэстыж прафесіі. Конкурсы пры паступленні на спецыяльнасць “Артыст музычнага тэатра” няма: шэсць чалавек на шэсць месцаў. А мы ў свой час паступалі — 500 на 20! Таму тыя, хто будзе ладзіць наступную тэатральную прэмію, павінны таксама пашырыць магчымасці чалавечы і творчы зносіны тэатральных дзеячаў. Мы так рэдка бачымся! Кожны існуе ў сваім тэатры, і пунктаў перасячэння бывае не так шмат. Нацыянальная тэатральная прэмія дае такі шанец — сустрэцца са сваімі калегамі, пабачыць іх работы, абмеркаваць. Дык давайце выкарыстоўваць гэта шырэй! Замест таго, каб разыходзіцца адразу пасля спектакля, маглі б быць і абмеркаванні — не толькі на “круглым stole”, дзе мы пачуваем сябе вучнямі, а яны — выкладчыкамі, але і ў неформальных размовах тэт-а-тэт.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Яшчэ раз падкрэслі значнасць распрацоўкі намінацыі. Гэта — як камп’ютарная праграма: што закладзеш — тое і атрымаеш. Таму “закладаць” трэба тыя намінацыі, па якіх мы хочам мець адпаведныя вынікі. Будзе, да прыкладу, фармулёўка “за творчы пошук” — да яго і будуць імкнуцца ў тэатрах. Галоўнае, каб намінацыі былі распрацаваны свечасова, а не постфактум. Тады тэатры пачнуць на іх арыентавацца, і прэмія, такім чынам, стане рухаць развіццё мастацтва ў абраным арганізатарамі напрамку. Пакуль жа ў намінацыі (да прыкладу, “Лепшы спектакль”) закладзена ацэнка толькі ўзроўню, а не кірунку. А вось “Лепшы дзіцячы спектакль” — гэта ўжо той вектар, які паказвае на мэту: раз-

ПЕРШАЯ ТЭАТРАЛЬНАЯ: НАМИНАЦЫЯ НА ДРУГУЮ

У пошуках кансэнсусу за “круглым сталом” у рэдакцыі “К” гэтая тэма выклікала гарачыя дэбаты

У кантэксце “круглага стала”

**Уладзімір РЫЛАТКА,
першы намеснік
генеральнага
дырэктара
Нацыянальнага
академічнага
Вялікага тэатра
оперы і балета
Рэспублікі Беларусь:**

— Звярну ўвагу на тры прынцыповыя рэчы. Першая датычыцца больш дакладнага вызначэння крытэрыяў ацэнак, а значыць — саміх намінацый, па якіх будуць разглядацца тэатральныя работы. Да прыкладу, што такое на сённяшні дзень музыка да спектакля? Як у ёй падлічваецца ступень арыгінальнасці? Маецца на ўвазе арыгінальная кампазітарская музыка ці арыгінальнасць выкарыстання чужога музычнага матэрыялу? А што такое лепшая рэжысёрская работа? Ці падкрэслена ў гэтай фармулёўцы навізна, творчы пошук, скіраванасць на новыя гарызонты? А між тым, на маю думку, Нацыянальная тэатральная прэмія якраз і павінна стымуляваць пошук і знаходжанне чагосьці новага. Дык чаму б не прапісаць гэта так, каб ні ў каго не ўзнікала сумневу: што ўсё ж такі задумвалася арганізатарамі пад тым або іншым азначэннем? Між тым, я пералічыў далёка не самыя праблематычныя катэгорыі. Бо ёсць яшчэ і такі паказчык, як беларуская драматургія. Так, на нашай сцэне павінна быць класіка. Але Нацыянальная прэмія мусіць адкрываць і новыя імёны, стымуляваць развіццё магутнага драматургічнага пласта. Гэта — найважнейшае пытанне, без вырашэння якога наша тэатральнае мастацтва будзе даваць збоі, замкнецца на тых або іншых драматургічных найменнях без руху наперад. Бо пакуль, як можна было заўважыць, у намінаваных спектаклях дастаткова моцнымі аказаліся правінцыйныя тэндэнцыі гэткага лабавага, літаральнага прачытання драматургічных тэкстаў. А хачелася б бачыць рэжысёрскі погляд на іх — тое, без чаго тэатр як мастацкая з’ява ўвогуле немагчымы.

Другое, што не можна не запэўніць, — гэта тое, як зацікавіць тэатры ў Нацыянальнай прэміі. Здавалася б, нікай праблемы тут няма: ёсць прэмія — значыць, будуць і зацікаўленыя. Але зразумела, што магчымасці абласных і рэгіянальных тэатраў не

параўнальныя са сталічнымі. Як іх ураўнаваць, каб і першыя маглі рэальна разлічваць на прэмію? Думаю, дапамагла б такая намінацыя, як, да прыкладу, адкрыццё новага імені. Ці, можа, навізна прачытання вядомага твора. Ці штосьці яшчэ — над гэтым трэба падумаць. І, абсалютна зразумела, трэба падзяліць драматычныя, музычныя і лялечныя тэатры на тры розныя намінацыі. Як можна, да прыкладу, параўноўваць, хто лепш б’яжыць, калі першы пераадоўвае стометровую, другі — 200 ці 500 метраў, а трэці — увогуле марафонец? Дарэчы, у намінацыю “Музычны тэатр” павінны ўваходзіць ўсе музычныя спектаклі: гэта можа быць не толькі опера, але і балет, оперэта, мюзікл. І думкі, што, маўляў, няма будзе з кім спаборнічаць, не маюць пад сабой асновы. Нават у кожным з двух тэатрах — Вялікім і Музычным — штогод ажыццяўляецца ледзь не да дзясятка прэм’ер. А тая ж опера можа быць пастаўлена яшчэ і ў філармоніі — ці мала такіх прыкладаў? Памятаем мы і тое, як мюзікл ставіўся антрэпрызай: дастаткова ўзгадаць “Прарок” Уладзіміра Кандрусевіча. Вось вам і канкурэнцыя! Ну, а тое, што асобная намінацыя павінна існаваць для лялечнікаў, і даказваць не трэба: яны працуюць авангардна, запатрабаваны за мяжой. Як гэта можна не заўважыць?..

Нарэшце, трэцяя прапанова датычыцца перыядычнасці і формы правядзення Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Прэмія павінна быць пастаяннай, а не ўзнікаць ад выпадку да выпадку. Лічу, я лепш праводзіць па выніках тэатральнага сезона, а не абмяжоўваць календарнымі годам. Да ўсяго, павінна быць больш шырокае грамадскае абмеркаванне, якое дасць дарогу тэатральным крытыкам. Пэўна, можна запрашаць і тых жа суседзяў: паслухаць думку збоку ніколі не бывае залішнім. Не перашкодзіла б і заключная навукова-практычная канферэнцыя ці “круглы стол”, дзе, зноў-такі, напоўніцу гучалі б галасы крытыкаў і тэатразнаўцаў. Але спачатку — патрэбна пэўная сістэмнасць у адборы спектакляў. Думаю, цягам года тых жа крытыкі маглі б ездзіць па тэатрах, адсочваць рэпертуар і паступова фарміраваць блок намінантаў. Менавіта пастаянная і сістэматычная праца ў гэтай галіне можа даць той плён, на які ўсе мы разлічваем.

У кантэксце “круглага стала”

**Яўген КЛИМАКОВ,
дырэктар
Беларускага
дзяржаўнага
тэатра лялек:**

— Першае, на што ўсе адразу звярнулі ўвагу, — гэта паяднанне ў адной намінацыі такіх розных кірункаў, як тэатр драматычны, музычны і лялечны. Але навошта, як кажуць, змешваць боб з гарохам? Да таго ж, вылучэнне трох асобных намінацый узяло б грамадскае стаўленне да лялечнага тэатра як мастацтва. Мы і па сёння сустракаемся з распаўсюджанай, на жаль, грамадскай думкай: маўляў, драматычны тэатр — гэта сапраўды Тэатр. А вось тэатр лялечны — штосьці на кшталт дзіцячай забаўкі, гэткай тэатральнай дробязі, і прымаць яго ўсур’ёз — дарэмна. Але ж трэба ламаць стэрэатыпы! За мяжой — зусім іншае стаўленне. Ніводны лялечны тэатр нашай краіны не вяртаецца з замежных міжнародных конкурсаў ды фестываляў без узнагароды, паўсюль вельмі высока ацэньваюць нашы творчы дасягненні. А ў сябе на радзіме лялечнікаў быццам бы і не заўважаюць — грамадскасць па-ранейшаму асацыіруе іх у сваёй свядомасці хіба з дзіцячымі ранішнікамі. Да ўсяго, вылучэнне лялечных тэатраў у асобную намінацыю дапамагло б пазбегнуць крыўдаў з боку драматычных тэатраў наконт таго, што мы, маўляў, прэтэндзем на іхнюю частку пірага. Сапраўды, параўноўваць можна толькі падобныя рэчы.

Другое, што можна зрабіць вельмі проста, без дадатковых намаганняў ці фінансаво-эканамічных разлікаў, — гэта перагледзець склад журы. Навошта там больш за сотню чалавек? Прычым — знаных дзеячаў мастацтва, у кожнага з якіх ёсць свая праца, неадкладныя справы, нарэшце, абавязкі перад сваім тэатрам. А так — кожнага на тыдзень вырываюць з

творчага працэсу. Можа, няхай кожны займаецца сваёй справай: артысты — іграюць у спектаклях, а крытыкі — ацэньваюць? Што ж да тэатральных дзеячаў, якія павінны сімвалізаваць ахопленасць усіх тэатраў без выключэння, дык ад кожнай арганізацыі, думаю, дастаткова вылучыць па адным прадстаўніку, а не па тры, як гэта было цяпер. Усё роўна галоўны акцэнт павінен быць пастаўлены на тэатральных крытыках. Ці мы ім, прабачце, не давяраем?

Трэцяе, што мяне турбуе, гэта статус прэміі Беларускага саюза тэатральных дзеячаў “Хрустальная Паўлінка”. Пакуль не зусім зразумела: апошняе — “у дадатак” да Нацыянальнай прэміі, ці тая ўзнікла замест яе? Галоўны акцэнт цяпер робіцца, што цалкам зразумела, на Нацыянальнай тэатральнай прэміі. Бо яна Нацыянальная — і гэтым, адпаведна, усё сказана. Але ж “Хрустальная Паўлінка”, якую традыцыйна ўручалі ў Міжнародны дзень тэатра, была вельмі важнай для творчых дзеячаў. Ці трэба ад яе адмаўляцца? Разам з тым, стварэнне гэткага “спаборніцтва” паміж дзвюма прэміямі — Нацыянальнай і ўзнагародай БСТД — можа прывесці да несур’ёзнага стаўлення да іх саміх тэатраў. Тыя пачнуць разважаць прыблізна так: маўляў, не атрымаў прэмію тут — атрымаю там. І пачнецца: а якая прэмія больш творча важкая, больш гучнейшая для грамадства?

Так што, як бачыць, пытанні тут пакуль больш, чым адказаў. У цяперашнім Палажэнні аб прэміі шмат непрадуманых момантаў, ёсць недакладнасці. Вядома, яны будуць ліквідаваны. Але ўсё роўна сярод дзеячаў тэатра не знікае галоўнае пытанне: чым жа ўсё-такі стане Нацыянальная тэатральная прэмія? Якую набярэ вагу? Што ж, пажывём — бачым.

торых з іх увогуле ні на адным спектаклі не бачыла. Прадстаўнікі рэгіянальных тэатраў наведвалі прагляды больш ці менш сумленна, а вось іншыя... Пэўна, у кожнага былі свае справы. Але навошта тады было вылучаць такіх асоб у журы? А вось крытыкі, хаця бачылі практычна ўсе спектаклі і раней, наведвалі кожны.

Таццяна КОМАНОВА: — Толькі трэба ўсё ж разлічваць, найперш, на ўласныя крытыкаў, а не на замежных “місіянераў”, якія, маўляў, прыедуць і растлумачаць нам, што — добра, а што — дрэнна. Трэба больш давяраць сабе і сваім! Госці прыязджаюць са сваімі эстэтычнымі крытэрыямі і ўласнымі нацыянальнымі традыцыямі. Паслухаць іх — вельмі карысна. Але аддаваць у іх рукі канчатковае рашэнне — нельга. Гэтак можна загнуць самую ідэю Нацыянальнай прэміі. Другі момант — гэта мэта прэміі, тая практычная карысць, якую будзе мець тэатр у выніку перамогі. Калі гэта прэмія творчая, яна не павінна выяўляцца толькі ў выглядзе прыпіскі ў разліковы лісток да заробку. Яна абавязна стымуляваць творчыя ідэі! Напрыклад, грант на пастаноўку, на гастролях, на музычныя запісы. Бонусы павінны быць творчымі!

Міхаіл КАЗЛОВІЧ: — Падагульні тое, над чым мы з вамі будзем працаваць. Галоўнае, вядома, — удакладненне пераліку намінацый. Ён мусіць, зразумела, пашырацца. Але тут трэба папраўдзіць усё ўзвжыць і пралічыць. Да прыкладу, такі нюанс. Калі намінацыі будуць падзяляцца на драматычны тэатр, музычны і лялечны, ці значыць гэта, што так жа будзе падзяляцца і склад журы — у нашым выпадку, “тэатральнай акадэміі”? Пэўна,

гэта не абавязкова. Наконт перыядычнасці правядзення прэміі: будзем імкнуцца да штогадовай, адсочваючы кожны тэатральны сезон. Наконт падачы заявак, думаю, трэба спыніцца на тым варыянце, што кожны тэатр будзе прапаноўваць не больш за тры спектаклі. Акрамя таго, як і цяпер, гэтыя найменні могуць падавацца адначасова на некалькі намінацый. Конкурс на стварэнне статуэткі — правядзём.

Міхаіл ПІНІГІН: — І абавязкова — з удзелам тэатральных мастакоў, якія разумеюць спецыфіку тэатра.

Міхаіл КАЗЛОВІЧ: — Пэўна, зменіцца і лагатып. Што ж да складання канчатковага спісу намінантаў, то я схіляюся да думкі: спектаклі трэба праглядаць “жывым”, а не ў відэазапісах.

Міхаіл ПІНІГІН: — Асабіста мне хапае максімум пятнаццаці хвілін, каб ацаніць спектакль. І гэтым прафесіянал адрозніваецца ад непрафесіянала.

Надзея БУНЦЭВІЧ: — Зняць спектакль можна па-рознаму. Відэазапіс можа значна палепшыць пастаноўку ці, наадварот, сапсаваць яе. Да таго ж, за час свайго рэпертуарнага існавання спектакль можа ці ўзрастаць ці канчаткова разваліцца. І гэта таксама трэба ўлічваць!

Міхаіл КАЗЛОВІЧ: — Адборачную камісію можна скласці на базе ўжо існуючай у рамках прэміі тэатральнай акадэміі. Грант як стымул — цудоўная ідэя, але гэта вельмі павялічвае расходы. Сёлета мы змаглі прафінансаваць прэмію толькі напалову, на ўсё астатняе — шукалі спонсараў. Але дадзенаю праблему будзем спрабаваць некалькі вырашыць.

Фота Юрыя ІВАНОВА

“А ці ёсць там тэатр?” — дакументальную стужку з такой назвай прадставілі на Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад” рэжысёр Нані Джанелідзе і акцёр Кахі Каўсадзе. У ёй народны артыст Грузіі іграе... сябе, распавядаючы пра лёс свайго роду. І, прызнацца, няма больш захапляльнай дзеі, чым гэтка Тэатр аднаго акцёра, чым гісторыя Асобы, у кім урэчаінілася гісторыя цэлай краіны...

Вымярэнні кіно Кахі Каўсадзе

Пасля прагляду фільма прызнаешся сам сабе: усё, што да гэтай пары ведаў пра “заслужанага Абудулу Савецкага Саюза” — гэта амаль нічога. Найгалоўнае вымярэнне Кахі Каўсадзе — чалавечае, якое звычайна — па-за ўвагай гледачоў. А менавіта там усё і нараджаецца...

Кахі Каўсадзе паходзіць з вядомага роду грузінскіх музыкаў. Ягоны дзед — Сандро Каўсадзе — быў кіраўніком хору, дзе спяваў некалі Сталін, а бацька — Давід — пад час Вялікай Айчыннай вайны трапіў у палон і здолеў стварыць у тых умовах “грузінскі” хор, выратаваўшы такім чынам ад смерці не адзін дзясятка савецкіх салдат розных нацыянальнасцей. Грузінская песня — вось вытокі знакамітага акцёра, а галоўны ягоны выхавальнік — пакрыжаны лёс роднай краіны.

Пасля вайны бацьку Кахі Давідавіча з прычыны таго, што той знаходзіўся ў палоне, выслаілі ў Сібір. “Па сутнасці, я бацьку яго ў сваім жыцці толькі два разы, — распавядае майстар сцэны і экрану, — але ўвесь час, калі мне задавалі пытанне, маўляў, каго з бацькоў я люблю больш, заўжды адказваў: “Тату”.

Як дзяцей “ворага народа” Кахі Каўсадзе і яго брата пры ўсіх здольнасцях выключылі з музычнага вучылішча. Больш за дваццаць гадоў маці акцёра выходзіла працаваць на аднаго аднаго. Потым, калі пачаліся працэсы рэабілітацыі, Кахі Давідавіч адказваў у анкетах на пытанне “Ці былі ў вашай сям’і рэпрэсаваныя?” адназначна: “Так. Бацька”. “Ці быў рэабілітаваны?” — “Не”. “Чаму вы пішаце з такім выклікам? — пытаўся ў мяне, — распавядае акцёр. — Падаецца дакументы — і ваш бацька будзе рэабілітаваны”. А я адказваў: “Перад кім рэабілітаваны? Ён для мяне як быў, так і застаўся самым разумным, таленавітым, смелым, добрым... Перад кім я павінен яго рэабілітаваць? Перад вамі?..”

Такая гісторыя роду. Сёння ж Кахі Давідавіч стаў выбітным акцёрам тэатра і кіно. “Я нават не марыў пра тое, каб выйсці на сцэну! — прызнаецца ён, кажучы пра Тбіліскі акадэмічны тэатр імя Шота Руставэлі, дзе працуе ўжо не адзін дзясятка гадоў. “Адзін са старых майстроў, паміраючы, спытаўся: “Цікава, а ці ёсць там тэатр?” — і паказаў на неба, — Кахі Каўсадзе ў тэатральным касцюме і грыве на сцэне пераказвае гэтую гісторыю і дадае, уздымаючы руку: — Сапраўды, а ці ёсць там тэатр?” А потым пачынае спяваць грузінскую песню. І галасы яго продкаў з нябёс адказваюць яму... Пасля прагляду дакументальнай стужкі зала вітала стваральнікаў карціны стоячы.

“Мы гутарылі з ёй дзесяць гадзін”

— Кахі Давідавіч, дзякуй вялікі за цудоўны фільм! Як увогуле нарадзілася ідэя карціны?

— Доўгая гісторыя. Да 100-годдзя майго бацькі Грузінскі фальклорны цэнтр зладзіў вечар памяці. Сказалі, што я мушу яго весці, распавядаючы сямейныя гісторыі. Мая дачка прыйшла туды з сяброўкай, а ёю і аказалася Нана Джанелідзе — сцэнарыст і рэжысёр. Пасля імпрэзы Нана падышла да мяне і сказала: “Я павінна зняць фільм па вашай гісторыі!” Вось так усё і пачалося.

Прызнацца, спачатку я не паставіўся да яе прапановы сур’ёзна: колькі рэжысёраў на маім веку абяцаюць задзейнічаць у стужцы, а потым знікаюць кудысьці, і пры сустрэчы робяць выгляд, нібыта нічога не было. Таму спачатку я не вель-

мі верыў у вынік. Але Нана прыйшла праз два месяцы і зноў паўтарыла прапанову. Мы гутарылі з ёй дзесяць гадзін. Потым, праз пэўны тэрмін, яна з’явілася ўжо са сцэнарыем. Та шчырасці, мне падавалася здзіўнай ідэя падобнага кіно. “Няўжо людзям столькі часу будзе цікава глядзець на аднаго чалавека?” — спытаўся я ў Наны. А яна адказала: “А каб здымалі стужку пра Роберта дэ Ніра і яго сям’ю, вам цікава было б глядзець?” Аргумент спадабаўся, і, такім чынам, яна мяне пераканала канчаткова.

— Як успрымаюць стужку на вашай радзіме?

— Вельмі добра. Самае цікавае для мяне, што яна падабаецца самым розным пакаленням. Знаходзяць у ёй штосьці не толькі людзі сталага веку, але і моладзь. Напэўна, таму, што ім адкрываецца пэўная частка гісторыі краіны. Мой унук пасля прагляду мне прызнаўся: “Вы няправільна скончылі фільм. Я толькі збіраўся заплакаць — і тут пайшлі цітры... Няправільны фінал! Вы перашкодзілі мне плакаць!” Гэта мне кажа дваццацісямгадовы хлопец.

“І фільм атрымаў іншы фінал”

— Баюся, чытачы не даруюць мне, калі я не спытаюся пра адну з самых знакамітых роляў — Абдулы ў “Белым сонцы пустыні”. Ці праўда, што вы ўпершыню ўбачылі гэтую карціну толькі ў 2000 годзе?

— Вы маеце рацыю. Гэта адбылося на рэтраспектыве Рустама Ібрагімбаева. Я сказаў некалькі цёплых слоў на адрас драматурга (ён разам з Валянцінам Яжовым з’яўляецца аўтарам сцэнарыя да “Белага сонца...”. — Д.А.), а потым пачаўся паказ. Часу сысці не было, і тут я прызнаўся суседу, што гляджу карціну ў першы раз. “Ну што ж, пара паглядзець”, — адказаў ён.

Мне проста не падабаецца любавіцца сабой на экране, у адрозненне ад некаторых іншых акцёраў. Таму да гэтай пары паглядзець фільм так і не даводзілася.

— І вы засталіся задаволены сваёй працай?

— Шчыра кажучы, можна было б сыграць і лепш. Але, натуральна, цяпер я гляджу стужку з пазіцыі вопыту. Цікава, што першапачаткова “Белае сонца пустыні” мела завяршыцца інакш. Мы страляем адзін у аднаго з Сухавым — і ён смяротна раніць мяне. І вось я выходжу з мора, у мяне чорная кроў, усім зразумела: мае хвіліны злічаны. Я рухаюся на Сухава, які стаіць таксама паранены (але ж не смяротна), і, не даходзячы літаральна метр, падаю. У кадры — я ляжу, Сухай стаіць, а потым ён паварочваецца і сыходзіць кудысьці ўдалечыню. Камера рухаецца за ім, пакідаючы мяне па-за межамі кадра, ды раптам чуецца крыкі жанчын — жонка Абдулы. Сухай паварочваецца — і мы бачым буйным планам яго збянтэжаны твар: маўляў, у які край усё ж такі я трапіў... А жонкі сабраліся вакол Абдулы і яго аплакаюць. Натуральна, падобную канцоўку камісія прыняць не магла, і фільм атрымаў іншы фінал, які ўсе ведаюць. Але цяпер вы разумееце, што усё гэта ўжо былі даздымкі.

Дзе зорка Дон Кіхота?

— У вашай фільмаграфіі шмат цікавых персанажаў. Вы ўвасаблялі Івана Жалівага, бунтара Іорамі, прастадушнага Кахі, таго ж Дон Кіхота ў стужцы “Жыццё Дон Кіхота і Санча Пансы”, гуляю ў карціне “Жыў-быў пеўчы дрозд”, першага прэзідэнта Грузіі ў фільме “Тысяча і адзін рэцэпт закаханага кулінара”... Цікава, якіх герояў вам іграць цікавей і лягчэй: станючых ці адмоўных?

— Я сустракаў акцёраў, што вельмі любяць ролі адмоўных персанажаў, у той самы час як самі — вельмі прыемныя людзі. Ці наадварот: не вельмі прыстойных асоб, якія любяць увасабляць добрых і мужных герояў. Такое здараецца. Ды ўсё ж, нягледзячы на ўсялякія чалавечыя ўласцівасці, на маю думку, станюча-

га героя сыграць больш складана, чым адмоўнага, бо, каб “зрабіць” першага жывым і не надуманым, трэба ўнікнуць у яго душу, зразумець яе, быць перакананым. Адмоўнага ж персанажа стварыць прасцей.

— У мяне адразу ўзнікае ў памяці той жа Дон Кіхот. Як вам удалося так узнёсла і кранальна сыграць гэтага героя?

— Гэта тэма для асобнай гутаркі. Калі я атрымаў ролю, то, натуральна, пачаў да яе рыхтавацца. Цікавіла, хто і што з класікаў казаў на конт гэтага персанажа. Пад час пошукаў сустракаў агульныя фразы: маўляў, Дон Кіхот — такі выбітны герой, Сервантэс — надзвычай таленавіты пісьменнік, — пакуль не натрапіў на твор акцёра Міхаіла Чэхава “Аб мастацтве акцёра”, дзе ён дае невялічкі характарыстыкі вядомым персанажам. “Рухаючая зорка Мефістофеля, тая зорка, якая кіруе героем, — пісаў ён, — знаходзіцца ў яго вачах. Рухаючая зорка Гамлета — у ягоным сэрцы. Рухаючая зорка Караля Ліра — у яго розуме. Нездарма Лір кажа ў п’есе: “Хтосьці параніў мой розум”. Рухаючая зорка Санча Пансы — у ягоных... ягадзіцах. І рухаючая зорка Дон Кіхота знаходзіцца... трошкі вышэй за яго галаву”. Калі я прачытаў тую характарыстыку, дык уцяміў, як павінен будоўваць ролю: Дон Кіхот яшчэ не на нябёсах, але ён ужо не на зямлі. З гэтым разуменнем я прыступіў да працы...

— І ў вас атрымаўся адзін з самых яркіх Дон Кіхотаў у гісторыі кіно!..

— Дзякуй.

“Мы зноў з ёю перасекліся”

— Кахі Давідавіч, не магу не адзначыць яшчэ адну старонку ў вашай творчай біяграфіі: супрацоўніцтва з грузінскім рэжысёрам Тэнгізам Абуладзе, які зняў такія вядомыя стужкі, як “Мальба”, “Дрэва жадання”, “Пакаянне”... Ці адчувалі, здымаючыся ў тым самым “Пакаянні”, што атрымаецца знакавая карціна нацыянальнага кінематографа?

— Не. Мы не маглі такога ўявіць! Гэта была праца, да якой я паставіўся з усёй сур’ёзнасцю, ды, тым не менш, уявіць, што потым гэтае кіно стане эпахальным... Ведаецца, колькі я чуў ад рэжысёраў абяцанняў пра геніяльны фільм? А ў выніку — нічога незвычайнага не адбылася. Таму я ўспрымаў працу ў фільме Абуладзе спакойна. Потым, з цягам часу, мы адчулі, што робім нешта важнае. Трэба адзначыць, што Нана Джанелідзе з’яўляецца сааўтарам сцэнарыя “Пакаяння”. І тут мне сапраўды пашчасціла, што мы зноў з ёю перасекліся.

— Я заўважыла, што пэўныя пастановачныя кадры ў стужцы “А ці ёсць там тэатр?” перагукаюцца з “Пакаяннем”: да прыкладу, тая ж сцэна, калі маці з дзецімі чакае прыезд бацькі на вакзал, сцэна з пошукам меткі на драўляных бярвёнах... Да гутаркі далучаецца і сама Нана Джанелідзе:

— Так, гэтая паралель ёсць. Цікава: калі я пісала сцэнарыі для “Пакаяння”, то збірала тысячы розных гісторый у адну. А ў дакументальнай карціне так атрымаўся, што асобная гісторыя Кахі распавяла пра лёсы тысяч людзей у тыя часы...

**Занатавала Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Аляксандра ДЗМІТРЬЕВА**

Вяселле ў Палацы

У рамках праекта “Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011” у Гомелі працягвае віраваць насычанае творчае жыццё.

Як распавяла “К” намеснік начальніка аддзела культуры Гомельскага гарвыканкама Таццяна Гардзіенка, 16 лістапада ў Палацы культуры чыгуначнікаў адбудзецца спектакль “Вяселле” Нацыянальнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, а 19 лістапада на сцэне гарадскога Цэнтра культуры запланаваны канцэрт творчых калектываў краін Сярэдняй Азіі.

Шэраг цікавых мерапрыемстваў пройдзе пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Так, 22 лістапада на сцэне Грамадска-культурнага цэнтра Гомеля адбудзецца канцэрт гасцей з Казахстану, а 26 лістапада жыхары і госці Культурнай сталіцы змогуць наведаць канцэрт заслужанага артыста Украіны Івана Кучара.

Названыя мерапрыемствы пройдуць у рамках праекта “Дні культуры краін Садружнасці”, што ладзіцца ў Гомелі цягам апошніх трох месяцаў і, па словах Таццяны Гардзіенка, ужо паспеў зававаць папулярнасць у жыхароў горада.

Ю.Ч.

“Рыжык...” у Сочы і на DVD

Стужка — удзельніца праграмы дзіцячага кіно на Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад” — працягвае збіраць прэстыжныя ўзнагароды на шматлікіх форумах.

Як стала вядома, на чарговым Міжнародным дзіцячым фестывалі мастацтваў і спорту “Кінатаўрык” “Рыжык у Залюстэрчы” Алены Туравай атрымаў чарговую адзнаку ў сваю скарбонку: ён стаў “Лепшым дзіцячым фільмам-2011”, па версіі сочынскага журы.

Дарэчы, літаральна днямі на паліцах дыскарнаў з’явілася і DVD-версія “Рыжыка...”. Таксама на лічбавым носбіце выйшаў і зборнік анімацыі “Прыгоды рэактыўнага парасяці”.

“Апокрыф” Максіма

Вялікай прэм’ерай мюзікла-прытчы “Апокрыф” кампазітара Ларысы Сімаковіч 9 снежня ў Белдзяржфілармоніі адкрыецца ўрачыстае святкаванне 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

Для прэм’ернага паказу мяркуецца аб’яднаны творчы нааганні вядомых калектываў краіны: Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя І.Жыновіча пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Казінца, Дзяржаўнага камернага хору (мастацкі кіраўнік і дырыжор — Наталля Міхайлава), фальклорнага тэатра “Юсціца”.

Дарэчы, у лістападзе Нацыянальны акадэмічны аркестр народных інструментаў чакае яшчэ адна прэм’ера. Салістка легендарных “Песняроў”, кампазітар і вакалістка Людміла Ісупава разам са зным калектывам (ім будзе дырыжыраваць ужо заслужаны артыст краіны Аляксандр Крамок) прадставіць праграму “Увакрасненне”. 23 лістапада яна прэзентуе свае новыя работы і вядомыя творы разам з заслужаным артыстам Беларусі Уладзімірам Ткачэнкам, кампазітарам, пэстам Сяргеем Баландзіным, вакальнай групай “Дыямант”.

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны срэз

Добрушскі раён Гомельскай вобласці знакаміты не толькі тым, што на яго тэрыторыі размяшчаецца знакаміты манумент Дружбы народаў Беларусі, Расіі і Украіны. Тут нарадзіліся таленавітыя беларускія пісьменнікі Іван Шамякін і Паўлюк Прануза, рэжысёр Мікалай Калінін, а ў сшытках “Добрушскай папяровай фабрыкі” пісаў, як сведчыць статыстыка, кожны сёмы школьнік Савецкага Саюза... А ў чым хатнім сервізе няма цудоўнага Добрушскага фарфору?

Калі ж весці гаворку пра найноўшыя здабыткі мясцовай сферы культуры, дык іх багата. Гэта і шматлікія раённыя мерапрыемствы, і зладжаная праца ў кірунку развіцця народнай творчасці. Ды і план платных паслуг, які ніхто для Добрушскіх культурна-адукацыйнага сёлета не адмяняў, таксама выконваецца. Хапае тут, натуральна, і праблем. Адна з іх — кадравая. Ад Гомеля да Добрушска — усяго 25 кіламетраў, і, зразумела, шмат хто з таленавітай моладзі раёна з’язджае ў абласны цэнтр. Датычыцца гэта і культурнага сярэдняга спецыяліста. Так, на сёння ў аддзеле культуры — 16 вакансій. Больш за ўсё не хапае акампаніятараў, кіраўнікоў народных калектываў, рэжысёраў, балетмайстраў... У сувязі з названай праблемай паўстае і іншая. Аддзел культуры пакуль не здолеў стварыць знакавага, сапраўды брэндавага фестывалю і “прапіярыццу” праз яго на рэспубліканскім узроўні... У першую чаргу такое становішча складалася менавіта з-за названай ужо кадравай праблемы. Па перакананні кіраўніцтва райвыканкама, стварэнне брэнда краю і яго раскрутка — самая актуальная і надзённая задача, якая павінна быць вырашана культурнікамі. Менавіта пра пошукі крэатыву ды стварэнне цікавых піяр-акцый і вялася гутарка на райвыканкамаўскай “лятучцы”, ініцыяванай “К”.

Народ пытаецца і прапануе

“Калі будзе рэканструкцыя?”

Праблемы сацыякультурнага жыцця Добрушчыны ў нашым традыцыйным апытанні акрэслілі не толькі жыхары раёна, але і работнікі культуры.

Марына, студэнтка-завочніца, г. Добруш:

— Ведаю, што ўжо доўгі час вядзецца гаворка пра рэканструкцыю мясцовага кінатэатра. Шэраг памяшканняў ва ўстанове ўжо адрамантавалі. А калі ж дойдзе чарга да самага важнага для спажываўца — глядзельнай залы?..

Кацярына Малахава, мастацкі кіраўнік СДК аграгарадка “Насовічы”:

— Я малады спецыяліст, езджу кожны дзень на працу з Гомеля ўжо цягам года. Вельмі падабаецца тут, ёсць усе магчымасці, каб правяці свае творчыя зольнасці. Шкада, што ў аграгарадку культурнікам не прадастаўляюць ні інтэрната, ні службовага жылля. Каб было вырашана гэтае пытанне, абавязкова засталася б тут працаваць. А так, напэўна, пасля двух гадоў абавязкова адпрацоўкі буду шукаць працу ў Гомелі...

Станіслаў Жыхараў, дырэктар СДК аграгарадка “Насовічы”:

— Апаратура для правядзення канцэртных і дыскацэчных мерапрыемстваў у нас добрая. Адно што не стае ноўтбука. Пакуль што наш дзі-джей прыносіць з дому свой, але ж хацелася б набыць такі і для ўстановы...

Намеснік старшыні Добрушскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях Мікалай ЛЫСЕНКА заступіў на пасаду крыху больш за тры месяцы таму. А да гэтага часу працаваў у галоўным упраўленні ідэалагічнай работы Гомельскага аблвыканкама, таму з сацыякультурнай сферы Добрушчыны ён знаёмы не з чужых слоў. Мае, натуральна, свой погляд на перспектывы развіцця галіны культуры, таму з ахвотай пагадзіўся прыняць удзел у традыцыйнай райвыканкамаўскай “лятучцы”, ініцыяванай “К”. На ёй прысутнічаў і начальнік мясцовага аддзела культуры Рыгор КОЗЫРАЎ. Рыгор Пятровіч раней ужо працаваў на гэтай пасадзе, а да нядаўняга часу быў намеснікам старшыні райвыканкама. Таму вопыт у яму, як кажуць, не займаець.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Мікалай Васільевіч, наколькі паспяхова, на вашу думку, працуе аддзел культуры? Як ацэньваеце яго працу?

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Яшчэ ў час працы ў Гомельскім аблвыканкаме ведаў пра Добрушскі раён шмат добрага. І самае, мне падаецца, галоўнае вось што: тут вельмі моцны творчыя калектывы, асабліва тыя, якія маюць званні “народны” і “ўзорны”. Да таго ж, Добрушская зямля ўзгадала шмат самародкаў, таленавітых людзей, якія працуюць у сферы культуры не першы год і з’яўляюцца прафесіяналамі сваёй справы. Напрыклад, баняніст з аграгарадка “Насовічы” Фёдар Грыневіч — унікальны чалавек, пра якога можна доўга гаварыць, але лепш яго ўбачыць і паслухаць, як ён грае. Ды і выдатных народных майстроў, напрыклад, разьбяроў па дрэве, на Добрушчыне таксама хапае.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— У верасні праводзілі мерапрыемствы ў Карме, дзе, як вядома, нарадзіўся Іван Шамякін. Там таксама выступалі творчыя калектывы. Яны атрымалі высокую ацэнку мінскіх гасцей, якія прыехалі на свята. Гэта, натуральна, вельмі прыемна і сведчыць: ансамблі працуюць на даволі высокім узроўні.

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Ёсць, натуральна, у сферы культуры і праблемы. Адна з іх — недастатковае фінансаванне. Тых сродкаў, якія выдаткоўваюцца з райбюджэту, нам, на жаль, не стае. Таму ёсць пытанні па матэрыяльна-тэхнічнай базе ўстаноў культуры Добрушскага раёна, асабліва на сяле, бо, натуральна, хочацца ўзняць планку тых устаноў культуры, дзе створаны выдатныя творчыя калектывы.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— На бягучы год з райбюджэту на сферу выдаткавана пяць мільярдаў рублёў, але асноўная частка сродкаў — гэта зарплата культурнага сярэдняга спецыяліста.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Але на аказанні платных паслуг аддзел культуры зарабляе няблага...

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Так, і хачу зазначыць, што гэта адбылося з прыходам на пасаду Рыгора Пятровіча. Па выніках года мы, спадзяюся, выйдзем на запланаваныя паказчыкі.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Будзем да гэтага імкнуцца. Даём цяпер шмат абменных канцэртаў, аб’ездзілі ўжо ўсе суседнія раёны, нават да Калінкавічаў дабраліся, — і план, я ў гэтым перакананы, выканаем.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Калі весці гаворку пра паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры, дык не магу не запытацца пра рэканструкцыю мясцовага

кінатэатра. Пэўны рамонт там праведзены, але засталася яшчэ шмат што зрабіць.

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Так, мы ўжо адрамантавалі фасад установы культуры, давялі да ладу шэраг унутраных памяшканняў. Паводле абласной інвестыцыйнай праграмы, рэканструкцыя кінатэатра запланавана на 2013 — 2014 гады. Гэта значыць, што ўжо налета нам прыйдуць сродкі на стварэнне праектна-каштарыснай дакументацыі. Але цяпер мы робім пэўныя захады, каб ссунуць гэты тэрмін на больш ранні час. Дарэчы, на сёння “Добрушкінавідзасетка” мае 3D-відэаўстаноўку, што карыстаецца вялікай папулярнасцю не толькі ў райцэнтры.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Супрацоўнікі кінатэатра абслугоўваюць з яе дапамогай і аграгарадкі раёна, і нават усю Гомельшчыну, выконваючы такім чынам план платных паслуг.

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Згаданую 3D-устаноўку ўзялі ў арэнду ў прыватніка. І кошты білетаў на

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Мікалай Васільевіч, думаецца, у Добрушскім раёне не стае свайго брэндавага фестывалю, праз які жыхары маглі б распавесці пра сябе ўсёй Беларусі. Ці ёсць зрухі ў гэтым кірунку? Я разумею, што, магчыма, сітуацыя складалася з-за таго ж кадравага пытання, ды і ваш раён, на жаль, не ўключаны ў “Затое кольца Гомельшчыны”. Але няўжо няма што паказаць таму ж турысту?.. Чаго варты толькі Добрушскі фарфор! Уявіце толькі, якую фестывальную канцэпцыю і бізнес-план можна прапісаць пад гэты вядомы дзесяцігоддзямі брэнд!

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Ёсць, ёсць што паказаць і айчыннаму, і замежнаму турысту. Але галоўная праблема — у райцэнтры няма гасцініцы. А без яе казаць пра маштабны фестываль, на які могуць прыехаць шматлікія госці, пакуль не выпадае. Зразумела, мы гатовы прадставіць цікавую культпраграму, зладзіць экскурсіі ў тыя ж унікальныя мясціны раёна... Але гэта будзе прагра-

сваю чаргу, пастаянна гастролуюць з нашымі ансамблямі за межамі раёна: наведваем не толькі Рагачоў, Ветку, Гомель, але і Расію ды Украіну, дзе нашы калектывы таксама ведаюць і заўсёды цёпла прымаюць.

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Усё гэта так, але, на мой погляд, у кожным раёне павінна быць свая “разыначка” — тое, па чым яго будуць пазнаваць на культурнай карце Беларусі. Гэта, безумоўна, адна з тых задач, якія стаяць сёння перад аддзелам культуры. Бо хоць я тут і новы чалавек, але мне вельмі хочацца, каб Добрушскі раён стаў чымсьці адметны, каб у ім было тое, чаго няма ў іншых рэгіёнах Беларусі. А для таго, каб стварыць такі брэнд, варты дэталёва і дакладна акрэсліць накірунак, у якім мы маглі б быць цікавыя нашым гасцям.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— На нашай тэрыторыі знаходзіцца манумент Дружбы, дзе кожны год адна з краін — Беларусь, Расія, Украіна — прымае гасцей з трох дзяржаў. У 2012-м праводзіць мерапрыемствы будзе наша кра-

Добрушчына: 3D-устаноўка — добра, а кінатэатр — лепш

Сеціўны піяр

Калі ў Добрушскім кінатэатры з’явіцца і ўласная 3D-устаноўка?

нашы кінасеансы меншыя, чым у тым жа Гомелі: 10 — 15 тысяч. Устаноўка карыстаецца вялікім попытам у насельніцтва, таму цяпер думаем над тым, каб арандаваць яшчэ адзін камплект абсталявання.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А чым плануецца насычаць абноўлены кінатэатр?

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Там будзем не толькі паказваць фільмы, але і абсталюем памяшканне для правядзення дыскацэчных мерапрыемстваў. Таксама ў праекце запланавана барная стойка. Так што, думаю, моладзь на нашы танцавальныя вечары будзе прыходзіць абавязкова. Але гэта таксама ў планах, бо цяпер усё ўпіраецца ў рамонт глядзельнай залы кінатэатра.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Адно з галоўных пытанняў для раёна — кадравое: не хапае акампаніятараў, кіраўнікоў народных калектываў, у аддзеле культуры наогул шмат вакансій... Як плануецца выходзіць з гэтай праблемнай сітуацыі?

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Вакансіі запоўніць можна, але ж не хапае сапраўды кваліфікаваных кадраў. Нягледзячы на гэта, супрацоўнікі сферы культуры ладзяць шмат цікавых мерапрыемстваў на вельмі высокім узроўні, працуюць з поўнай аддачай.

“Мы з задавальненнем давалі б усю неабходную інфармацыю для віртуальнай сеткі. Яе цэнтр мог бы быць у Мінску, напрыклад, пры Інстытуце культуры Беларусі. Тады ўсе ахвотныя ведалі б і пра нас, а мы маглі б дазнацца пра працу культурнага сярэдняга спецыяліста з усёй краіны. Падобная сетка дапаможа і турысту сарыентавацца...”

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А што з прадастаўленнем жылля маладымі спецыялістам? Напрыклад, у аграгарадку “Насовічы” менавіта з-за жыллёвай праблемы мастацкі кіраўнік установы пасля адпрацоўкі плануе шукаць працу ў абласным цэнтры...

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Калі нам той або іншы спецыяліст будзе вельмі патрэбны, дык мы прыкладзем усе намаганні, каб вырашыць гэтую праблему. Пакуль што канкрэтна па ўсіх выпадках я казаць не стану, але кожнае пытанне будзе нам разглядацца абавязкова! У вырашэнні ж кадравай праблемы, па маім перакананні, варты рабіць стаўку на гадаванне сваіх, мясцовых, спецыялістаў.

ма, разлічаная на адзін дзень, чаго, пагадзіцеся, не дастаткова. Да таго ж, аварыя на Чарнобыльскай АЭС таксама аказала свой негатыўны ўплыў на развіццё раёна. Больш за дзiesiąтак вёсак Добрушчыны быў адселены... І, да прыкладу, вёска Дзям’янікі, дзе размешчана ўнікальная сядзіба — помнік архітэктуры XVIII стагоддзя, — куды можна было б ладзіць экскурсіі для турыстаў, знаходзіцца ў зоне адсялення.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Калі казаць пра турызм, дык у нас сапраўды шмат цікавага: ёсць народныя майстры, разьбяры па дрэве, якія, дарэчы, працуюць не ў райцэнтры, а ў сельс-

іна, і, натуральна, сілы культурнага сярэдняга спецыяліста Добрушчыны будуць кінуць на падрыхтоўку да гэтага свята.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Хацелася б пагутарыць і вось яшчэ пра што. “К” прыязджала на Добрушчыну тры гады таму. І з таго часу, падаецца, практычна ніводнай інфармацыі з раёна на старонках нашай газеты не з’яўлялася...

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Трэба, Рыгор Пятровіч, больш шырока рэкламаваць свой рэгіён і праз сродкі масавай інфармацыі, і праз Інтэрнэт... І займацца гэтым павінны менавіта культурнікі. Я вельмі ўдзячны “К”, якая, выязджаючы ў рэгіён і распавядаючы пра тыя або іншыя паселішчы Беларусі, дапамагае іх “раскруціць”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Калі мы ўжо загаварылі пра Інтэрнэт, дык, як я лічу, варты задумацца і пра стварэнне асобнага сайта аддзела культуры... У некаторых іншых рэгіёнах Беларусі падобныя сайты ёсць і карыстаюцца стабільным попытам у наведвальнікаў Сусветнага павуціння...

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Інфармацыя пра аддзел культуры і пра нашы калектывы размешчана на сайце райвыканкама...

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Але трэба пачынаць працу па стварэнні асобнага сайта аддзела культуры. Увогуле, тэма гэтая — цікавая. Бо, да прыкладу, нашы калектывы выдатна працуюць, ладзім цікавыя мерапрыемствы ў раёне, але чамусьці саромеемся пра гэта распавесці праз СМІ, Інтэрнэт. Трэба абавязкова вырашаць гэтую праблемную сітуацыю: выходзіць са сваімі творчымі напрацоўкамі на старонкі рэспубліканскіх газет, актыўна задзейнічаць Сеціва... Праводзіць аддзел культуры нейкае ме-

рапрыемства — абавязкова пра гэта трэба даць інфармацыю ў друку. І рабіць так рэгулярна. На жаль, дадзена праблема — недастатковы пяр свайго рэгіёна, — характэрная не толькі для Добрушчыны, а і для ўсёй Гомельшчыны, ды і бадай, для Беларусі. Мы ўжо неаднаразова абмяркоувалі гэтую тэму на райвыканкамаўскіх планёрках, і таму ў хуткім часе, упэўнены, сітуацыя павінна змяніцца.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Так, будзем паступова развіваць і гэты кірунак свайёй дзейнасці. Бо ў нас ёсць людзі, якія могуць займацца гэтым, інфармацыя, што мы можам размясціць у Сусветным павуцінні. Але, напрыклад, з тым жа Інтэрнэтам у нас ёсць пэўныя праблемы: старонкі доўга не загружаюцца, “віснучы”. Карацей, трэба пераходзіць на бяздротавы Інтэрнэт, а не выкарыстоўваць тэлефонныя лініі. Бо калі цяжка загрузіць web-старонку, дык пра стварэнне свайго сайта думаць яшчэ зарана.

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— На жаль, гэта сапраўды так. Цяпер ёсць рэспубліканская праграма па падключэнні абласных цэнтраў да хуткаснага Інтэрнэта. Чакаем, калі такая ж

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А што з камп’ютарызацыяй у горадзе і на сяле? Як я ведаю, камп’ютары ў вас усталяваны толькі ў бібліятэках аграгарадкоў... Пра іншыя бібліятэкі і СДК з камп’ютарамі і падключэннем да Інтэрнэта казаць зарана?

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Так, гэта таксама праблема, бо камп’ютары з Інтэрнэтам павінны цяпер

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Гэта цалкам магчыма зрабіць з дапамогай Інтэрнэта. Прадставіць усю інфармацыю аб паслугах клубных работнікаў на сайце аддзела культуры, а пра дзейнасць бібліятэкараў распавесці на сайце Цэнтральнай раённай бібліятэкі. А ЦРБ пакуль што ў Сусветным павуцінні, на жаль, таксама не прадастаўлена...

Намеснік старшыні Добрушкага райвыканкама Мікалай Лысенка (злева) і начальнік аддзела культуры Рыгор Козыраў.

патрабуе кадраў

Райвыканкамаўская “лятушка” з “К”

праграма запрацуе і ў дачыненні да райцэнтраў. Бо гэта рэаліі сённяшняга дня. Карыстальнікі камп’ютараў цяпер у нас, як кажуць, “прасунутыя”, таму іх наўняна хуткасць загрузкі інтэрнэт-кантэнта не задавальняе... І калі той або іншы сайт “падвісае”, дык гэты чалавек сядзе з нашай установы і звернецца туды, дзе яму змогуць прадаставіць больш якасны доступ да web-старонак.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Гэтая сітуацыя не толькі ў бібліятэках аграгарадкоў, дзе ўсталяваны камп’ютары з Інтэрнэтам, а і ў райцэнтры?

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Таму цяпер мы марым пра хуткасць Інтэрнэт. Бо тыя ж відэа, фота інфармацыю без Wi-Fi перадаць складана.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Дарэчы, гэта магла б быць мэтавая праграма, напрыклад, ініцыяваная Міністэрствам культуры.

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Зрэшты, ў абласных цэнтрах і ў некаторых раёнах гэтая праблема не актуальная, але ў шэрагу райцэнтраў, падобных на наш, яна, на жаль, усё яшчэ стаіць досыць востра.

быць усоды: у аддзеле культуры, у метадычным цэнтры, ва ўсіх СДК — там, дзе ў іх ёсць патрэба...

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Увогуле, я перакананы, што ў будучым няблага было б ствараць лакальныя сеткі з базамі даных і па калектывах, і па метадычных распрацоўках, і па мерапрыемствах, што прайшлі ці чакаюцца ў тым або іншым раёне цягам года. Мы з задавальненнем давалі б усю неабходную інфармацыю для такой віртуальнай сеткі. Яе цэнтр мог бы быць у Мінску, напрыклад, пры Інстытуце культуры Беларусі. Тады ўсе ахвотныя ведалі б і пра нас, а мы маглі б дазнацца пра працу культработнікаў з усёй краіны. Падобная сетка дапаможа і турысту сарыентавацца ў тым, куды, на якое мерапрыемства завітаць. Там жа можна было б размясціць і кошты платных паслуг, якія аказваюць нашы калектывы, з відэаматэрыялам аб іх, фотаздымкамі, — і, я упэўнены, нейкі прадпрымальнік абавязкова з намі звязаўся б, каб запрасіць на сваё мерапрыемства. Карысць ад гэтага супрацоўніцтва была б узаемная.

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Безумоўна, гэта таксама варта рабіць. Можна, напрыклад, выкласці ў Сеціве пералік платных паслуг нашай Цэнтральнай раённай бібліятэкі, можна за плату прадастаўляць доступ да бібліятэчных баз даных, рабіць электронныя заказы на кнігі праз Інтэрнэт або замаўляць электронную версію таго або іншага выдання. Усё гэта, безумоўна, будзем развіваць і ўводзіць у паўсядзённы ўжытак.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Каб усё гэта зрабіць, патрэбны вялікія матэрыяльныя ўкладанні. Як вядома, цяпер камп’ютарная тэхніка патрабуе пастаяннай модернізацыі...

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— Так. Дадам, што на ўкараненне камп’ютарных тэхналогій патрабуецца не разавая фінансавая падпітка, а пастаянная. Да таго ж, сёння вельмі дорага каштуе ліцэнзійнае праграмнае забеспячэнне. Існуюць, напрыклад, праграмы для запісу фанаграм, якія мы з задавальненнем выкарыстоўвалі б у студыі гуказапісу раённага Дома культуры. І гэта нам цяпер вельмі неабходна, калі мы кажам пра якасць тых канцэртаў, што ладзяцца сіламі нашых культработнікаў. Але ж на закупку праграмнага забеспячэння трэба выдаткаваць вялізныя сродкі.

Рыгор КОЗЫРАЎ:

— Пакуль студыя гуказапісу пры РДК працуе на тым абсталяванні, што набылі колькі гадоў таму з дапамогай прадастаўнікоў швейцарскага горада-пабраціма Іцігена. Але хочацца развівацца і далей...

Мікалай ЛЫСЕНКА:

— ...І ўсе сілы, Рыгор Пятровіч, прыкладзі для стварэння брэнда, пошуку свайёй “разыначкі”. Будзе брэнд — палепшыцца матэрыяльна-тэхнічная база, вырашыцца кадравая пытанне. І абавязкова трэба піярыць свае мерапрыемствы, працаваць з прадастаўнікамі СМІ, знаходзіць час для прадастаўлення інфармацыі карэспандэнтам абласных і рэспубліканскіх газет, “прасоўваць” сябе. Вось нашы задачы, над якімі трэба працаваць у самай бліжэйшай перспектыве.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Добрушскі раён — Мінск Фота аўтара

На людным месцы

Унікальнае выданне: навуковы падыход да харэаграфіі

“Графіка” танца

8 лістапада ў рэдакцыю завітаў Мікола Козенка, каб падзяліцца радаснай навіной: з друку выйшаў сігналны экзэмпляр кнігі “Беларускі народны танец: традыцыі і сучаснасць (Магілёўшчына)”.

Фінансавую падтрымку выдання ажыццявіла ўпраўленне культуры Магілёўскага аблвыканкама.

Кніга — пачатак серыі, што будзе прысвечана беларускаму народнаму танцу розных рэгіёнаў краіны, а Мікола Козенка з’яўляецца аўтарам праекта і адказным за агульнае і харэаграфічнае рэдагаванне. Выданне абагульняе вынікі комплекснага даследавання танцавальнай культуры Магілёўшчыны. У яго ўвайшлі матэрыялы, якія даюць уяўленне аб адметных асаблівасцях аўтэнтычнай мясцовай харэаграфіі (карагоды, танцы, скокі), аматарскай народна-сцэнічнай танцавальнай творчасці, а таксама аб мастацтвах, блізкіх да яе: інструментальнай музыцы і этнічным касцюме.

Кніга, над якой працаваў вялікі аўтарскі калектыв, стваралася цягам амаль пяці гадоў. Складаецца яна з раздзелаў “Народная спадчына”, “Аматарская творчасць”, “Узоры класічнай беларускай народна-сцэнічнай спадчыны” і “Урокі беларускага народна-сцэнічнага танца”.

— Такім чынам, — зазначыў Мікола Козенка, — упершыню ў гісторыі краіны, ды і на абсягах былога Савецкага Саюза, комплексна і сістэмна разгледжана народная танцавальная культура пэўнага рэгіёна ва ўсіх яе праявах...

У кнізе, па словах Міколы Аляксеевіча, зроблена спроба напісання гісторыі аматарскай харэаграфіі Магілёўшчыны, а таксама ўпершыню разглядаюцца ўзоры класічнай народна-сцэнічнай харэаграфічнай спадчыны рэгіёна, прапаноўваюцца ўрокі беларускага народна-сцэнічнага танца. Выданне багата ілюстравана фотаздымкамі, малюнкамі, графічнымі схемамі ды нотамі. Нагадаем, колькі гадоў таму іх друкавала “К”.

Па словах Міколы Аляксеевіча, прэзентацыя кнігі адбудзецца ў сярэдзіне снежня ў Магілёве. А ўжо ў наступным годзе “Беларускі народны танец: традыцыі і сучаснасць (Магілёўшчына)” паступіць на паліцы крамаў. Чарговая кніга серыі, па словах Міколы Козенкі, будзе прысвечана, хутчэй за ўсё, танцавальнай творчасці Міншчыны (папярэднія перамовы з упраўленнем культуры вобласці ўжо праведзены). Таксама не за горама праца над стварэннем выданняў па танцавальнай творчасці Брэстчыны і Гомельшчыны.

Ю.Ч. Фота Пятра ОВАДА

Івацэвічы: цэнтр для рампы

Тэатральнае Палессе

На Івацэвіцкай зямлі прайшоў VI Абласны фестываль аматарскага тэатральнага мастацтва “Тэатральнае Палессе”.

15 лепшых калектываў Брэстчыны — пераможцы гарадскіх і раённых тураў — прадаставілі свае работы ўдзячным глядачам у Івацэвічах і ў шэрагу паселішчаў рэгіёна.

Адкрыццё фестывалю адбылося ў Івацэвічкім ГДК. Ва ўрачыстай дзеі ўдзельнічалі акцёры народнага тэатра ўстановы культуры, якія прадаставілі спектакль “Вей, ветрык!” па п’есе Яна Райніса, а таксама народны тэатр “Эксперымент” Баранавіцкага ГДК: яго артысты вынеслі на суд маленькіх глядачоў спектакль “Таямніца хрустальнага пантофліка”. У вечаровай праграме прыняў удзел і народны тэатр “Пага-

рынне” са Століна са спектаклем “Ад-накласнікі”. Гэтым жа днём тэатральныя прадастаўленні ішлі і ў іншых сельскіх дамах культуры раёна.

Падвядзенне ж вынікаў і закрыццё фестывалю адбылося наступным днём

пасля выступлення ўзорнага тэатра-студыі “Паралель” Палаца дзіцячай творчасці з Баранавічаў: яго спектакль “Ціль” не пакінуў абыякавым ніводнага глядача.

Такім чынам, вынікі. Дыпломам лаўрэата і спецыяльным прызам за лепшы спектакль абласнога фестывалю “Тэатральнае Палессе-2011” былі ўзнагароджаны народны тэатр Івацэвіцкага ГДК і ўзорны тэатр-студыя “Паралель” Палаца дзіцячай творчасці г. Баранавічы. А дыплом І ступені і спецыяльны прыз заваяваў народны тэатр “На Мышанцы” Навамышскага дзяржаўнага прафесійнага ліцэя сельгасвытворчасці Баранавіцкага раёна.

Таццяна ЦЫБУЛЬСКАЯ студэнтка Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.С. Пушкіна На здымку: сцэна са спектакля “Вей, ветрык!”.

Гомель: арт-клуб адкрыў свае дзверы

Сінтэз дзевяці пейзажаў

Пры Гомельскай абласной універсальнай бібліятэцы імя У.І. Леніна распачаў сваю дзейнасць арт-клуб.

Ён знітоўвае творы літаратуры і розных відаў мастацтваў. Гэтак сінтэз — тэндэнцыя, якая назіраецца ў сучаснай культуры, у прыватнасці — у выставачных праектах. Пад час яго прэзентацыі адбылося адкрыццё выстаўкі дзевяці мастакоў. У экспазіцыі прадастаўлены жывапісныя работы гамяльчан Генадзя Говара, Віталія Дзенісенкі, Яфіма Мінявіцкага, Генадзя Тарскіх, акварэль

Уладзіміра Кароткага, мастацкая фатаграфія на палатне Алега Ананьева, мастацкая фатаграфія дызайнера Леаніда Пружыны, жывапіс мазыраніна Мікалая Дубравы і Міхаіла Міронава з Рагачова.

З гэтага часу новы Культурны цэнтр Гомеля будзе мець назву “Прызнанне”, бо арт-клуб — гэта знаёмства з цікавымі людзьмі, раскрыццё здольнасцей і талентаў, матчы-масць акунуцца ў свет творчасці, радавацца сустрэчы з прыгожым, атрымліваць задавальненне ад жыцця.

Алег АНАНЬЕЎ, мастацтвазнаўца Гомель

Дэталі да агульнай карціны

План — перавыкананы!

У аграгарадку “Насовічы” пражывае прыкладна паўтары тысячы чалавек, многія з іх — перасяленцы з забруджаных пасля аварыі на ЧАЭС тэрыторый. Якасць культурна-адукацыйнага мясцовага жыцця тут — на вышыні.

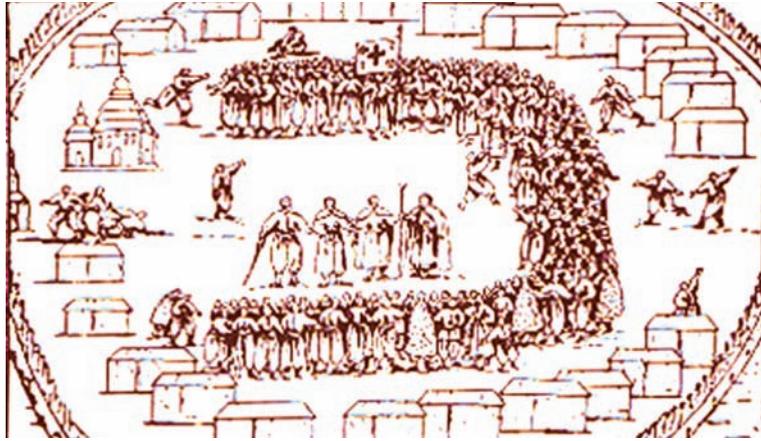
Менавіта пра гэта распавёў дырэктар Насовіцкага СДК Станіслаў Жыхараў — чалавек, які цягам ужо дваццаці гадоў працуе ў сферы культуры. Па ягоных словах, пры ўстанове наладжана дзейнасць васьмі гурткоў і аматарскіх аб’яднанняў, а таксама ёсць калектыву са званнем “народны” — харавы ан-

самбль “Жывіца”, які неаднойчы выступаў не толькі ў Добрушскім раёне, але і за яго межамі.

Ва ўстанове няблага зарабляюць з дапамогай абменных канцэртаў, правядзення платных КВЗ, экскурсій для дзяцей у палац Паскевічаў... Але сама больш у “скарбонку” платных паслуг дадаецца дзякуючы правядзенню танцавальных вечароў. Яны ладзяцца ў Насовічкім СДК двойчы ў суботу і адзін раз у нядзелю. На дыскатэках пры дапамозе праекцыйнага абсталявання транспіруюцца відэакліпы, можна за невялікую плату заказаць тую або іншую песню, павіншаваць сяброў... Усё гэта, па словах дырэктара СДК, дазваляе яшчэ ў кастрычніку бягучага года выканаць план платных паслуг.

Легенда пра гетмана

Не адна народная песня была прысвечана казачаму палкоўніку Крычэўскаму. Услаўленні ваяру стагоддзямі спявалі ў беларускіх вёсках. А, бадай, найлепшую эпітафію гэтай асобе стварыў наш Уладзімір Караткевіч. Дык хто ж такі гэты Крычэўскі? З'явіўся на свет будучы казак непадалёк ад Брэста, у маленькай вёсачцы Крычава. І калі яго дзед ды прадзед праваслаўнай веры трымаліся, то бацька абраў каталіцтва. А таму і свайго сына ён ахрысціў у касцёле, даўшы імя Станіслаў. І хоць сям'я багатай не лічылася, з'явілася магчымасць навуцаць хлопца: ён ведаў латынь, нямецкую, польскую ды французскую мовы. А акрамя таго, добра засвоіў ваенную справу...

На злучэнне з Пабадайлам і Гаркушам Хмяльніцкі вырашыў накіраваць таго, каму са свайго акружэння найбольш давяраў, — Крычэўскага. Апошні быў прызначаны наказным гетманам і атрымаў пад кіраўніцтва тры казачыя палкі: кіеўскі, чарнобыльскі і оўруцкі. Рушылі казакі па беларускай зямлі. Як сведчаць архіўныя крыніцы, да войска Крычэўскага далучаліся ці не ў кожнай вёсцы: з-пад Мазыра, з-пад Хойнікаў, з-пад Брагіна, з-пад Рэчыцы... 15 тысяч сялян сабралася пад казачыя харугвы. Разам з запарожцамі іх стала 30 тысяч. "Усе тутэйшыя воласці перайшлі на бок бунтаўшчыкоў, — скардзіўся Януш Радзівіл каралю ў пісьме, — усюды — пустэча, палі не сеяны, а калі чэлядзь выязджае па валасцях для жывінасці, сама становіцца стравай ненасытнай акрутнасці непрыяцельскай..."

Пра набліжэнне Крычэўскага даведаўся Радзівіл ад палоннага казака. Не жадаючы дапусціць уз'яднання казакаў, Януш Радзівіл пасадзіў сваіх людзей на чаўны і паспрабаваў прабіцца да Пабадайлы і Гаркушы па вадзе. Тым часам у ноч на 31 ліпеня 1649 г. па таемных лясных сцежках сяляне вывелі конніцу Крычэўскага проста да лагера Радзівіла. У лесе казакі і заначавалі. Крычэўскі, разлічваючы, што атрымае перавагу з-за нечаканасці нападу, вырашыў гэтым і скарыстацца. Адзін моцны ўдар — і з Радзівілам скончана!

Паведамленне пра набліжэнне Крычэўскага Радзівіл атрымаў раніцай 31 ліпеня. Ён паспеў толькі сямандаваць сваім воям рушыць у поле для сустрэчы ворага, калі імклівая казачыя кавалерыя выскачыла насустрач ім з лесу. Венгерскія пехацінцы і гетманская харугва, нібы лавінай, былі знесены казачкамі Крычэўскага. На правым флангу гусары былі пацянілі казакаў, тады Крычэўскі кінуў гаюныя сілы на левы фланг. І пасля магутнага ўдару імітаваў уцёкі. Многія воіны Радзівіла кінуліся пераследаваць казакаў, аддаліліся ад асноўных сіл і трапілі ў пастку. Крычэўскі яўна выгравіваў бітву. Але нечакана на полі бою з'явіліся 1200 вершнікаў Радзівілаўскага палкоўніка Камароўскага. Яны былі выпраўлены ў дзор пад Брагін, і вяртаючыся, пачулі шум бою. Камароўскі напаў з тыла на казачае войска. Вельмі хутка яно аказалася разрэзаным напалям. Левае крыло разбіта, а правае на чале з Крычэўскім адышло ў лес і ўмацавалася ў густым зарасніку.

Радзівіл не спяшаўся нападаць на казакоў, і яны дзівіліся, не разумеючы, што адбываецца. А між тым, гетман літоўскі вымушаны быў гэтым часам з конніцай, пяхотай і кавалерыяй накіравацца да Татарскага броду, па якім казакі Пабадайлы распачалі пераправу на правы бераг Дняпра. Каб Крычэўскі не чакаў нападу Радзівіла, а павеў гэтым часам войска сваё ў атаку, з двух бакоў запарожцы сціснулі б гетмана ў клешчы, з якіх ён наўрад ці здолеў бы выбрацца. Але не ведаў пра Пабадайлавы дзеянні адважны Крычэўскі. Карыстаўся заціхам, каб даць магчымасць адпачыць сваім стомленым ваярам. У выніку казакі Пабадайлы і Гаркушы спаткалі пагібель. А пасля Радзівілу ўдалося захапіць і абоз з гарматамі, які рушыў да Крычэўскага.

Міхаіла спрабаваў выправіць становішча. Яго казакі пакінулі лес, каб дапамагчы пяхоце, але не вытрымалі ўдару гусараў ды драгунаў і адышлі ў свае засекі. Надвечоркам Крычэўскі са сваімі ваярамі на працягу дзвюх гадзін адбіваўся ад войскаў праціўніка. Бітву перапыніла ноч. У густой цемры казакі непрыкметна выйшлі са свайго лагера і рушылі ў бок Чарнігава. Але не ўдалася ўратаваць рэшткі сваіх палкоў адважнаму Крычэўскаму. Раніцай кінуліся наўздагон ім радзівілаўскія вершнікі. Крычэўскі быў цяжка паранены і захоплены ў палон.

З трыумфам даставілі казачага палкоўніка ў лагер Радзівіла і, прывязваючы да кола абознага ваза, пачалі дапытваць. Радзівіл спрабаваў высветліць планы Хмяльніцкага. Спачатку пагражаў лютай карай, пасля ласкавым стаў: абяцаў жыццё і дараванне, запрашаў казака да сябе на службу. Не тое, што хацеў Радзівіл пачуць, казаў Крычэўскі. Палохаў вельзарным войствам Хмяльніцкага, якое, маўляў, вось-вось абрынецца на зямлю Беларусі, каб пакараць Радзівіла. Той хацеў замучыць Крычэўскага на вачах ва ўсяго свайго войства. Ды не даўся адважны казак на здзек і пакуты: сам разбіў сабе галаву аб кола воза... Уражання, доўга баяліся падступіцца да мёртвага Крычэўскага ваяры Радзівіла...

Мікола БАГАДЗЯЖ, гісторык
На здымках: пасмяротная выява гетмана Крычэўскага; так мастак XVII ст. пабачыў казацкую раду.

Мужны кум з вёскі Крычава

Не засталася звестак аб тым, калі Крычэўскі патрапіў на вайсковую службу да караля Рэчы Паспалітай. Аднак, вядома, што ў 1627 г., пад час вайны са Швецыяй, ён ужо ўзначальваў харугву цяжкаўзброеных вершнікаў-гусараў. Вызначаў Станіслаў сваёй адвагай, кемлівасцю ды валоданнем шабляй. У 1643-м Крычэўскі быў ўжо палкоўнікам Чыгрынскага рээстравага казачага палка. Цікава, што ў гэтым палку служыў сотнікам вядомы многім казак Зіновій Багдан Хмяльніцкі. З дакументаў вядома, што Хмяльніцкі ды Крычэўскі пасябравалі. Больш за тое: нават сталі кумамі.

Восенню 1643 г. гетману Канецпольскаму стала вядома, што хан Махмуд-Гірэй рыхтуе паход на Украіну. Раней заўжды было так, што супраць татараў польскія войскі выступалі ўжо тады, калі здзіка вершнікі здзейснілі свой набег і займаліся рабаваннем гарадоў і вёсак Рэчы Паспалітай. Даганялі татараў звычайна ўжо на зваротным шляху ў Крым.

Гэтым разам гетман Канецпольскі вырашыў сустрэць крымчакоў на мяжы. Наладзіў дзорную службу, якую неслі лёгкаўзброеныя палкі. А былі гэта полк Крычэўскага ды полк пана Забужскага.

Гетман сабраў усе свае сілы ў зручным для яго месцы і як след падрыхтаваўся да бітвы. 30 студзеня 1644 г. каронныя войскі Рэчы Паспалітай разбілі ўшчэнт крымчакоў. Да самага вечара гналіся пасля за татарамі, што ратаваліся ўцёкамі, казакі Крычэўскага.

Як вядома, у сярэдзіне XVII стагоддзя адбыліся значныя падзеі для гісторыі ўсёй Усходняй Еўропы, непасрэдна звязаныя з лёсам Багдана Хмяльніцкага. І менавіта наш зямляк вызваліў у 1646-м свайго сябра з няволі. Пасля гэтага вырашыў Хмяльніцкі рушыць на Сеч, дзе яго і сапраўды добра прынялі. Ды яшчэ як: запарожцы абралі Багдана сваім гетманам!

У чэрвені 1649 г. палкоўнік Крычэўскі, узначальваючы авангард войска Хмяльніцкага, прымусіў палякаў Сланцаронскага адысці ад Меджыбожа. А ў ліпені ён удзельнічаў у разгроме войска князя Ярэмы Вішнявецкага пад Канстанцінавым.

У гэты час Хмяльніцкаму стала вядома, што з поўначы, з беларускіх земляў, рыхтуецца нанесці ўдар казакам гетман Януш Радзівіл. Яго войска было моцнае і вельмі дысцыплінаванае.

Багдан даўно ўжо высыліў на Беларусь свае загоны. Тыя, павялічваючыся ўдвая і нават утрая за кошт беларускіх сялян і мяшчан, разнісілі і па Вялікім Княстве Літоўскім полымя паўстання. Аднак большасць іх у рэшце рэшт была разбіта. Цяпер на Беларусі знаходзіўся толькі шасцітысячны полк Сцяпана Пабадайлы і Івана Гаркушы, які атабарыўся ў месцы, дзе Сож сустракаецца з Дняпром, — насупраць Лоева. Гэта была вельмі выгадная пазіцыя: з трох бакоў казакаў ахоўвала рачная вада, з чацвёртага яны ўмацаваліся валамі.

Якое аблічча беларускія гарады набудуць праз дзесяцігоддзе, а цягам наступнага года? Адказам на гэтае пытанне мусіў стаць чарговы Нацыянальны фестываль архітэктуры Беларусі, які праводзіцца пачынаючы з 1999-га і ўжо з'яўляецца сапраўднай міжнароднай падзеяй.

Сярод удзельнікаў канферэнцыі — спецыялісты з краін блізкага і далёкага замежжа, прадстаўнікі Міністэрства культуры і Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва нашай краіны, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

У рамках архітэктурнага форуму адбыліся XV Рэспубліканскі конкурс на лепшы архітэктурны твор 2010 — 2011 гг., IV Мінскі міжнародны біенале маладых архітэктараў "Леанарда", XIX Міжнародны агляд-конкурс на лепшы праект года на тэрыторыі СНД, VI Рэспубліканскі кон-

"Леанарда" International

Заснавальнікам і арганізатарам фестывалю выступіў Беларускі саюз архітэктараў. Форум праводзіцца пад эгідай і пры падтрымцы Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Мінгарвыканкама, Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД, Міжнароднага саюза архітэктараў, Міжнароднай асацыяцыі саюзаў архітэктараў, Фонду Рамуальда дэль Б'янка з Італіі.

Ці не цэнтральнай падзеяй праграмы фестывалю сталася Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Захаванне архітэктурна-гістарычнай спадчыны — аснова ўстойлівага развіцця гарадоў", якая сугучная з дэвізам 2011-га, абвешчанага годам гісторыка-культурнай спадчыны ў краінах СНД.

курс дыпломных праектаў выпускнікоў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных архітэктурных школ Беларусі, рэспубліканскі мастацкі конкурс дзіцячай творчасці "Архітэктура роднага краю вачыма дзяцей", XIX Каардынацыйны савет Міжнароднай асацыяцыі саюзаў архітэктараў, выстаўкі і майстар-класы вядучых замежных архітэктараў, творчых майстэрняў і шэраг іншых мерапрыемстваў.

Акрамя таго, мінскія архітэктары правялі экскурсіі для гасцей і ўдзельнікаў фестывалю па Мінску, у тым ліку па Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і спартыўна-забаўляльным комплексе "Мінск-Арэна".

Ул. інф.

На здымку: праект рэканструкцыі замка ў Любчы.

Барока з XXI стагоддзя

Цягам пяці гадоў уся Гродзеншчына чакала аднаўлення алтара кафедральнага касцёла Святога Францішка Ксаверыя.

Як вядома, Фара ў Гродне, пабудаваная на пачатку XVIII ст., адзін з найпрыгажэйшых і () каталіцкіх храмаў на Беларусі. Сам будынак касцёла і цэнтральны алтар з'яўляюцца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі. Больш за 20 фігур, якія ўпрыгожваюць алтар (апосталы, святыя, мецэнаты касцёла), у 1730-я гады зрабіў паводле праекта скульптара К.Паўкера кенігсбергскі майстар па дрэве І.Шміт.

У ліпені 2006 г. пад час пажару, які здарыўся ад кароткага замыкання, частка ўнікальнага драўлянага алтара была знішчана. Страчанымі сталіся рэльефныя калоны, частка балюстрады, дэкор, чатыры з дваццаці скульптур XVIII стагоддзя: мецэната Лазавога, апосталаў Якава і Фамы, святога Амброзія.

Цэнтральны камітэт Беларускага прафсаюза работнікаў культуры, Гродзенская абласная арганізацыя Беларускага прафсаюза работнікаў культуры глыбока смуткуюць у сувязі са смерцю дырэктара Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра **МАРКАВІЦА Рыгора Васільевіча** і выказваюць шчырыя спачуванні родным і бліжнім нябожчыка.

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокае спачуванне генеральнаму дырэктару ЗАТ "Эльвіра" **Поткіну Валерыю Аляксандравічу** ў сувязі з напатакшым яго непараўным горам — смерцю маці. Выказваем спачуванні сям'і, родным і бліжнім.

...У 2004-м Традзьякоўская галерэя на Крымскім вале адзначыла 125-годдзе з дня нараджэння Казіміра Малевіча выстаўкай графікі пад назвай "Казімір Малевіч, Ілья Чашнік, Мікалай Суецін", на якой экспанавалася дзевяць твораў аўтара "Чорнага квадрата" і шаснаццаць работ яго самых адданых вучняў-супрэматыстаў.

Дык вось, Ілья Чашнік належыў да каторы найбліжэйшых супрацаўнікоў Малевіча і цалкам аддаў сваё кароткае жыццё ідэям перабудовы свету праз новае мастацтва — супрэматызм. Няма сэнсу гадаць, што здарылася б з мастаком, каб ён пражыў яшчэ з дзясятка гадоў і раней не пакінуў радзіму, як, скажам, В.Кандзінскі, У.Стржэмінскі, А.Экстар, І.Пуні або М.Шагал. Хаця прадбачыць ягоны лёс як "левака" і "фармаліста" ў эпоху сталінскага тэрору можна беспамылкава: ён або быў бы рэпрэсаваны, як яго калегі па авангардзе В.Ермалаева, І.Гаўрыс, А.Дрэвін, або "перабудаваў" бы сябе на шляху канфармізму, што, ведаючы палкую натуру мастака, наўрад ці было магчыма...

Дарэчы, 4 сакавіка 1929-га адразу пасля смерці ад перытаніту 27-гадовага Іллі Чашніка ў яго нарадзіўся сын, таксама

тва, "новага жывапіснага рэалізму", народжанага ў сваёй аснове ў Віцебску, Маскве і Петраградзе, якое праз нейкі час станецца залатой старонкай гісторыі сучаснай выяўленчай культуры. І на гэтай старонцы побач з Малевічам і Шагалам — заснавальнікамі Віцебскай мастацкай школы — будуць вечно зіхаць імяны іх папличнікаў і вучняў І.Чашніка, В.Ермалаева, Л.Лісіцкага, М.Суеціна, Л.Юдзіна, Л.Хіджеля ды іншых "парушальнікаў стакою", для каго горад на Дзвіне стаўся галоўнай "візітоўкай" іх няпростых біяграфій...

"Яечня са шпінатам" — так лялі авангард сто гадоў таму. "Гэтак можа кожнае дзіця!" — такое можна пачуць і ў наш час, калі публіка прыходзіць у абурэнне на некаторых выстаўках сучаснага выяўленчага мастацтва. Дый што такое авангард? Да сённяшняга дня наконт гэтага спрачаюцца ва ўсім свеце, і адказ так і не знойдзены. А гэта, на мой погляд, добра, інакш авангардысты былі б папросту не запатрабаваныя гісторыяй. Той з вас, хто прачытае дадзены артыкул, можа выявіць: многае з таго, што ў ім сказана, усё яшчэ здаецца нам сучасным, нават у параўнанні з найноўшым сусветным мастацтвам. Хачу спадзявацца, што жыццё майго сённяшняга героя — мастака Іллі Рыгоравіча Чашніка, можа, найлепшага паслядоўніка і папличніка Казіміра Малевіча, — паслужыць штуршком да далейшага вывучэння не толькі яго творчасці, але і той мастацкай прасторы, у якой ён тварыў. Яно, ягонае жыццё, можа дадаць мужнасці тым, хто жадае паслядоўна ісці па ўласным шляху, хто не развучыўся марыць, і для каго так званы рэалізм (прынамсі, у савецкім уяўленні) не ёсць ісціна ў апошняй інстанцыі...

Злева направа: М.Суецін, К.Малевіч, І. Чашнік.

"Яечня са шпінатам" на жалезных шчамлётках

Ілья. Ён потым стаў таленавітым архітэктарам, доўгі час працаваў разам з Мікалаем Суеціным і ягонай жонкай — выдатным савецкім майстрам "белага фарфору", заслужаным дзеячам мастацтва РСФСР Ганнай Ляпорскай, з імем якой звязаны росквіт знакамітага Ленінградскага фарфаравага завода імя М.В. Ламаносава. Усе тры былі ў розны час (ужо пасля вайны) пахаваны на Багаслоўскіх могілках Ленінграда. І сёння мармуровы крыж узвышаецца над іх агульным гранітным надмагільным помнікам. Але дзе ў Ленінградзе знайшоў свой апошні прытулак сам Ілья Чашнік-старэйшы, пакуль не ведаю. Прынамсі, на Багаслоўскіх могілках яго пахавання няма...

Калі ён паміраў, да яго на кватэру прыйшоў Мікалай Суецін, каб маральна падтрымаць ужо безнадзейна хворага сябра. А той, перасільваючы боль, шапнуў: "Коля, перадай Казіміру Севярынавічу, што я памёр як мастак...". Праз два дні той жа Суецін паклаў да труны Чашніка вянوک з надпісам на жалобнай стужцы: "Мастаку новага мастацтва". У гэты час Малевіч адсутнічаў: ён арганізоўваў свае персанальныя выстаўкі ў Варшаве і Берліне. Іншыя блізкія сябры творцы па віцебскім "дзвятым вале" новага мастацтва таксама былі далёка... Калі сціпла хавалі Чашніка, у Рускім музеі якраз працавала рэтражспазіцыя "Найноўшыя плыні ў мастацтве" з удзелам твораў былых калег і сяброў-сапернікаў Малевіча: ужо даўно з'ехаўшых за мяжу М.Шагала, Н.Ганчаровай, Д.Бурлюка, а таксама У.Татліна, Р.Фалька, П.Мітурыча, Л.Бруні, В.Розанавай, А.Дрэвіна, А.Шаўчэнкі... Але для работ самога Малевіча, а таксама Чашніка ды іншых супрэматыстаў тут месца не знайшлося: як сёння казалі б, "не ўпісаліся" ў "фармат". Праз шэсць гадоў памёр Казімір Малевіч, чалавек, які "развязаў вузлы мудрасці і вызваліў усведамленне фарбаў", і той жа Мікалай Суецін спраектаваў для яго супрэматычную труну, у якой Майстра з Ленінграда везлі хаваць у Маскву...

У савецкую культуру і мастацтва ўжо відавочна прыйшла новая сталінская эра, у жалезных шчамлётках якой сканаў авангард. Ды і сама тая вялікая выстаўка ў Рускім музеі аказалася ў СССР "лебядзінай песняй" "левага" мастац-

"Дзвяты вал" сіметрыі Іллі Чашніка

Ілья Чашнік нарадзіўся ў гарадку Люцын Віцебскай губерні (пасля 11 жніўня 1920 г. — г. Лудза, Латвія) 29 чэрвеня 1902-га ў сям'і рамесніка. Але яшчэ ў маленькім узросце сям'я пераехала ў Віцебск — горад, які Чашнік да канца жыцця лічыў сваёй сапраўднай радзімай. Калі яму яшчэ не споўнілася і адзінаццаці, бацька аддаў яго ў спецыяльную механічную майстэрню, каб той з малых гадоў прывыкаў да карыснай, так бы мовіць, арэаўленай працы. Але цяга да рысавання аказалася вельмі вялікай. І бацьку не заставалася нічога іншага, як завесці хлопчыка на вуліцу Гогаля ў адзіную ў Віцебскай губерні прыватную школу малявання і жывапісу, заснаваную яшчэ напрыканцы XIX ст. Юдалем (Юрыем) Пэнам. Праз гэтую школу ў розныя часы (да 1918-га) прайшлі М.Шагал, О.Цадкін, Я.Мінін, С.Юдовін, З.Азгур, Е.Кабішчар ды многія іншыя. Большасць з іх, па сутнасці, былі зусім дзеці (ад 9 да 15 гадоў), але азы мастацтва, атрыманыя ў Пэна, не прайшлі дарма: некаторыя з ягоных вучняў потым сталі выдатнымі майстрамі пэндзля і разца, вядо-

У цэнтры К.Малевіч, справа (у белым картузе) — І.Чашнік. УНОВИС, 1921 г.

тым, там жа, — у Малевіча, які стаў для Чашніка да канца яго жыцця сапраўдным "духоўным маяком" у мастацтве. У студзені 1920-га Малевіч, які ўзначаліў палі Шагала інстытут, арганізаваў мастацкую групу "ПОСТНОВИС" ("Паслядоўнікі новага мастацтва") і б лютага прадставіў творы яго маладых членаў на адпаведнай выстаўцы. Праз тыдзень на базе гэтага аб'яднання ўзнік знакаміты УНОВИС, дзе Малевіч увёў зусім новы тып навучання, заснаваны на калектыўных пачатках. У гэтае аб'яднанне першымі ўвайшлі, акра-

знішчаны ў 30-я гады як "вораг народа", які стаў для Чашніка да канца яго жыцця сапраўдным "духоўным маяком" у мастацтве. У студзені 1920-га Малевіч, які ўзначаліў палі Шагала інстытут, арганізаваў мастацкую групу "ПОСТНОВИС" ("Паслядоўнікі новага мастацтва") і б лютага прадставіў творы яго маладых членаў на адпаведнай выстаўцы. Праз тыдзень на базе гэтага аб'яднання ўзнік знакаміты УНОВИС, дзе Малевіч увёў зусім новы тып навучання, заснаваны на калектыўных пачатках. У гэтае аб'яднанне першымі ўвайшлі, акра-

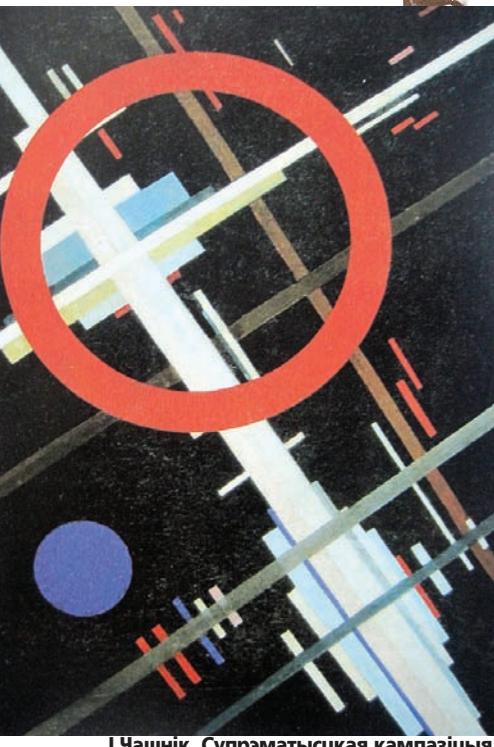
знішчаны ў 30-я гады як "вораг народа", які стаў для Чашніка да канца яго жыцця сапраўдным "духоўным маяком" у мастацтве. У студзені 1920-га Малевіч, які ўзначаліў палі Шагала інстытут, арганізаваў мастацкую групу "ПОСТНОВИС" ("Паслядоўнікі новага мастацтва") і б лютага прадставіў творы яго маладых членаў на адпаведнай выстаўцы. Праз тыдзень на базе гэтага аб'яднання ўзнік знакаміты УНОВИС, дзе Малевіч увёў зусім новы тып навучання, заснаваны на калектыўных пачатках. У гэтае аб'яднанне першымі ўвайшлі, акра-

мітую вострадынамічную супрэматыцкую кампазіцыю сярэдзіны 20-х гадоў ён пабудаваў на аснове крыжападобнай сіметрычнай кампазіцыі з вылучэннем цэнтральнага чырвонага круглага ядра. Інакш кажучы, Чашнік у вобразе новай супрэматыскай прасторы бачыў "дынамізм форм, які распачынаецца з дакладнага размяшчэння элементаў унутры прасторы".

Ужо ў Віцебску Чашнік пачаў класіфікаваць беспрадметнасць як "найвышэйшае становішча ўсведамлення" і, у першую чаргу, як "культуру магнітных сіл, дынамічнай узбуджанасці, рытму". Я ўжо не кажу пра тое, што пачынаючы з першых вопытаў Малевіча і яго вучняў уплыў супрэматызму зведзілі такія "асы" авангарда, як "амазонкі духу" В.Розанава, В.Сцяпанавы, Л.Папова, А.Экстар, Н.Удальцова, Н.Давыдава, Г.Ляпорская, а таксама І.Клюн, А.Дрэвін, А.Веснін, А.Родчанка, І.Пуні, Н.Габо, К.Рэдыка, Н.Граноўскі. Думаю, ніхто не стане спрачацца наконт уплыву супрэматызму як новага пластычнага канона на амерыканскі мінімал-арт і рух "нео-гео". Ды і водгаласы "нуля форм", "вялікага Нічога", "канца-пачатку" можна знайсці ў работах Эндзі Уорхала, Вальтэра Дэкслера, Дэна Флывіна, Дональда Джада, у палотнах "Супрэматыскай містэрыі" Герхарда Рыхтэра. А для нашага стагоддзя ідэі Малевіча, Чашніка, Суеціна яшчэ будуць вельмі патрэбныя ў дызайне, архітэктурцы, прамысловай, дэкаратыўна-прыкладнай і манументальнай творчасці, у сцэнаграфіі, ды і ў станковых відах выяўленчага мастацтва таксама.

Па вялікім рахунку, супрэматызм як мастацкая, абсалютна самадастатковая з'ява, як зона пошукаў і эксперыментаў, як "урок гармоніі, дынамікі, рытму, лініі і колеру", магчыма, сёння не вельмі зразумелы для непадрыхтаванага гледача. Патрэбна і папярэдняя падрыхтоўка, і пэўная работа мозгу, і візуальны вопыт, каб зразумець, што, напрыклад, супрэматызм Малевіча, Чашніка, Суеціна і іх сяброў — гэта з'ява не менш каштоўная, чым традыцыйны фігуратыўны жывапіс альбо творы ранняга "сялянскага жыцля" таго ж Малевіча пачатку XX ст. і апошняга перыяду яго жыцця...

(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

І.Чашнік. Супрэматысцкая кампазіцыя.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 227 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.

■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:
■ Выстаўка "Кераміка і фарфор Кітая".
■ 3 16 — "Вобраз Прасвятой Багародзіцы ў беларускім іканапісе XVII — XVIII стст."
Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в.РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка японскага мастацтва.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНІЦКАГА-БІРУЛІ ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "3 крыніцы адвечнай прыгажосці".
■ "Водбліскі ваеннай славы".
■ "Гарадская культура XIX — пач. XX стст."
Выстаўкі:
■ "Чароўны свет, народжаны маленькай іголкай".
■ "Мінск — горад майго юнацтва".

■ "Зоф'я Хамянтouская. Паміж кадрамі (1925 — 1945 гг.)".
Дом-музей І З'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І З'езда РСДРП".
■ Выстаўка "Сувязь часу".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

■ Выстаўка "Рукою Коласа" — да 129-годдзя з дня нараджэння паэта.
■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.
■ Інтэрактыўны праект літаратурных музеяў Мінска "Музейныя хованкі".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 227 78 66.

Выстаўкі:
■ Літаратурна-мастацкая выстаўка "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
■ "Тэатральныя лялькі — госці музея".
■ "Планета творцаў і іх герояў" (жывапіс, графіка).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца.
Выстаўкі:
■ "Вялікія муміі Егіпта".
■ "Бацькі і дзеці" (Сяргей і Святлана Катковы).
■ Да 13 — выстаўка Бахрома Ісмава.

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея.
■ Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў
Экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ "Час азірнуцца".
■ "Восеньскія журавіны".
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ Пакой крывых лустэраў.
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ "Музей крміналістыкі".
Выставачная зала:
■ Падрыхтоўка новай выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

■ Юбілейная выстаўка, А.А. Марачкіна "Логіка рубероіду".
■ "Рэтраспекцыя плаката".
■ Выстаўка ДПМ і габелена "Прастора і форма".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі). Тэл.: 227 26 12.
■ 3 18 — выстаўка дзіцячай кніжнай графікі Аксаны Ракчэвай "Краіна цудаў".

КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ Г. ВАШЧАНКІ

г. Гомель, вул. Карповіча, 4, пр. Леніна, 43. Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:
■ "Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".
■ Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка дыпломных праектаў выпускнікоў Гомельскага дзяржаўнага каледжа "Дыпломнік-2011".
■ Выстаўка сучаснага польскага жывапісу.
■ Выстаўка работ народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва.

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА СНЕЖАНЬ 2011 ГОДА!

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

Паспяшайцеся на пошту!

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Лятаючыя кветкі".
■ "Даспехі часоў Паўночнай вайны".
■ Фотавыстаўка Сяргея Плыткевіча.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".
■ Выстаўка Н.Табушавай "Асобы майго часу".
■ Цыкл заняткаў "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага ўзросту.
■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 334 56 21.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Партызанскі лагер" (партызанскія рукапісныя журналы і самаробная партызанская зброя).
■ Выстаўка беларускай мастачкі Алы Замай "Маё ваеннае дзяцінства".
■ Выстаўка тэкстыльных вырабаў у стылі пэчворк Алены Мацяш "Домік з лапікаў" у рамках праекта "Няхай дзяцінства будзе шчаслівым!".

■ "Гістарычная Арменія".
■ "Іран — страна мастацтва".
■ "Цень Іерусаліма".
■ "Святыя заступнікі славянскіх земляў".
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі мора".
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

ТЭАТРЫ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 12 — "Севільскі цырульнік" Дж.Расіні.
■ 13 — "Спячая прыгажуня" П.Чайкоўскага.
■ 15 — "Тоска" Дж.Пучыні.
■ 16 — Канцэрт Настасі Масквіной.
■ 17 — Канцэрт харавой музыкі.
■ 18 — "Балеро" М.Равеля.
■ 19 — "Баль-маскарад" Дж.Вердзі.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

■ 14 — "Мужчыны на мяжы нервовага зрыву" М.Мюлюахі.
■ 15 — "Чарнобыльская малітва" С.Алексіевіч.
■ 16 — "Што баліць?" Л.Агулянскага.
■ 17 — "Палёты з анёлам". З.Сагалава.
■ 18 — "Вандроўнікі ў Нью-Ёрку" А.Паповай.
■ 19 — "Адамавы жарты" С.Навуменкі.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.
■ 12 — "Аршыні мал алан" У.Гаджыбекава.
■ "Чырвоны Каптурчык. Пакаленне Next" А.Рыбнікава.
■ 13 — "Бураціна. ВУ" А.Рыбнікава.
■ "Лятучая мыш" І.Штраўса.

■ 14 — "Бабін бунт" Я.Піцкіна.
■ 15 — "Вясёлая ўдава" Ф.Легара.
■ 16 — "Сільва" І.Кальмана.
■ 17 — "Блакiтная камя" К.Брэйтбурга.
■ 18 — "Севастопальскі вальс" К.Лістова.
■ 19 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў" Г.Гладкова.
■ "Ноч у Венецыі" І.Штраўса.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 12 — "Кветачка-вясёлка" В.Катаева.
■ 13 — "Сунічкі для веліканачкі" М.Шувалава.
■ 16 — "Дэкамерон" Дж.Бакача.
■ 17 — "Чорная курыца, або Падземныя хыхары" А.Пагарэльскага.
■ 18, 19 — "Піліпка і ведзьма" С.Кавалёва.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Галоўны рэдактар — Людміла Аляксееўна КРУШЫНСКАЯ
Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.
Рэдакцыя: Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.
Спецкарэспандэнты: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Пётр ОВАД, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела фотайлюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 290-22-50 (прыёмная) (017) 286-07-97, (017) 334-57-23
Тэлефон/факс: (017) 334-57-35
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by
E-MAIL: kultura@tut.by
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя: тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2011.
Індэксы 63875, 638752
Наклад 7893
Падпісана ў свет 10.11.2011 у 18.30
Замова 5369
РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

